

Caiete Silvane

Revistă de cultură

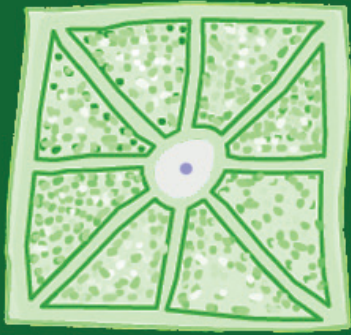
Sub egida Uniunii Scriitorilor din România

122

Grădinile artelor

Boró, *Totul în grădină I*, ulei/pânză, 90 x 120 cm, 2014

Simpozionul de Arte Vizuale

ARTA ÎN GRĂDINĂ

Grădina Botanică Jibou

www.SimpozionulArtaiInGradina.ro | Ediția a III-a, 26.08 - 5.09 2014

Logo Simpozion 2014

Eugen Moritz, Visarea, ulei/pânză, 120 x 120 cm, 2014

Radu Vancu

Poeme pentru
„Caiete Silvane”

Canto I

Tati, prea mult mi-ai vorbit,
ajunge, de acum o să-ți vorbesc eu.
Nu-n vis, ci chiar pe bune.

Și ți-o spun neted din capul locului:
oricât de mult iubesc sinuciderea ta,
nu mă voi sinucide.

Oricât de tehnicoloră e moartea,
oricât de frumoși am arăta amândoi
în filmul cu sinuciderea noastră regizat

de însuși ăla, oricâtă
poezie pură e-n manualele de suicidologie –
nu mă voi sinucide.

Mi-am tăiat și eu brațele cu lama,
am pe ele mai multe cicatrice
decât poze cu noi doi, sau numai cu tine.

Am băut alcool metilic cu cana,
sperând îngrozit să mor direct,
să nu mă trezesc a doua zi orb.

Crezi că eu nu știu cât de dulce
se adâncește lama în carnea
antebrațului, coborând tot mai mult

în făgașele mustoase de sânge
prin care va trece împrășcând totul
carul cu roți aurite al lui Dumnezeu?

Crezi că nu văd cum cicatricile se fac
luminoase ca niște copii răsfățați
atunci când mă gândesc la tine?

Am invidiat, invidiez încă până la leșin
morții atât de cufundați în liniștea lor
că-s niște trandafiri mirosindu-se pe ei înșiși.

Însă, tati, trandafirii-s fără de ce,
ei înfloresc așa cum oamenii se sinucid.
N-au altă soluție. Cum nici eu n-am:

După ce ți-am tăiat frânghia din jurul gâtului,
tu n-aveai de dat ochii decât cu mine.
Eu am de dat ochii cu Sebastian.

Consiliul Județean Sălaj
Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj
Asociația Culturală Jid
Asociația Scriitorilor din Sălaj
Cenaclul Literar „Silvania”

ORGANIZEAZĂ

LECTURILE PUBLICE susținute de

13 și 18

poetul Radu Vancu

Joi, 26 februarie 2015

Joi, 26 februarie 2015, de la ora 13 la Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai” din Zalău și de la ora 18 în cadrul unei ședințe speciale a Cenaclului „Silvania”.

Ca sprijinul Inspectoratului Școlar Județean Sălaj, Liceului Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău și al Casei de Cultură a Sindicatelor din Zalău.

CENTRUL DE CULTURĂ ȘI ARTĂ AL JUDEȚULUI SĂLAJ
Zalău, Piața 11 Decembrie 1918, Nr. 11, S.C. Fax: 0259 612 879
www.culturalsalaj.ro

Iar acum, singur printre trandafirii tăi,
tu n-ai de dat ochii decât cu Dumnezeu.
Pe când eu am de dat ochii cu Sebastian.

Așa că înțelege și iartă, tati –
nu mă voi sinucide.
(Și abia asta-i, de fapt, o sinucidere.)

Canto III

Hei, tati, când stăteam lângă cadavrul tău,
aș fi dat orice să fiu cei 20 de wați
care fac creierul să funcționeze.

Acum, când dorm lângă trupușorul cald
al lui Sebastian, știu că 20 de wați pot ilumina
ca un rug de o mie de cadavre –

și că asta e Frumusețea naibii. Frumusețe, tu,
flagel al inimilor, rug al cadavrelor dragi,
ești un beculeț de 20 de wați.

Momentul ăla când cobori în bucătărie noaptea,
Sebastian are febră și te duci să iei din frigider
Nurofenul cu gust de portocale

cumpărat seara de la farmacia de la colț
(sperai să n-ai nevoie de el) și,
când deschizi ușa frigiderului,

constați că beculețul de 20 de wați s-a ars.
Și febră, și spaimă. Iei Nurofenul și urci
la trupușorul cu 40 de grade și 20 de wați.

Parodie de Lucian Perța

Radu Vancu

Canto III

(din *Caiete Silvane*, martie 2015)

Hei, voi locuitori ai Zalăului, iubitori de artă
ce vă pasă vouă, voi nu vă răciți niciodată,
voi beți țuică de Zalău fiartă.

Acum, e drept, și vinul fierț e bun,
la noi la Sibiu e mai mult vin,
dar până-l fierbi, până-l bei, ești răcit tun.

Acesta e de fapt și Inconvenientul. Inconvenient
transformat în Catastrofă când ți se răcește Muza,

asa cum le spuneam eu la un moment

dat studenților mei de la Litere.

Dacă nu o tratezi, zadarnic vei folosi ulterior scuza
că nu ai găsit Nurofen la farmacia din colț,

te va părăsi imediat ce va intra în convalescență
și se va duce glonț, cum s-ar
spune la alți poeți rafinați, că e mare concurența.

De aceea vă invidiez eu, dragi zălăuani, țineți minte,
voi nu trebuie să umblați cu Nurofenul în
buzunar, voi aveți pălincă și multă poezie fierbinte!

Preumblare prin grădina Gutenberg

Viorel MUREȘAN

Punem punct final seriei de trei volume de articole și eseuri, așezate sub genericul **Colecția de călimări**. Păstrând ideea cochetării cu cărțile celorlalți și privind mecanismul scrisului din interiorul unui laborator propriu, numim noua noastră rubrică: **Preumblare prin grădina Gutenberg**.

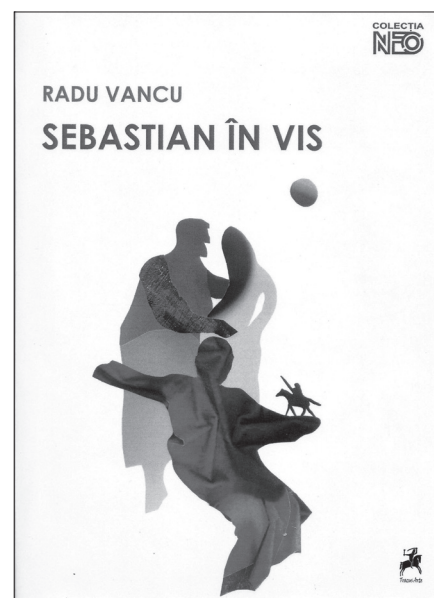
O carte – capcană

Literatura română cunoaște câteva cazuri de înșelătoare aparență a unor cărți pentru copii. În *După melci* (1921), prelucrând universul imaginar al copilăriei, Ion Barbu proiecta o alegorie gnoseologică, iar cu *Întâmplări de pe strada mea* (1988), Ana Blandiana păcălea tiranica cenzură cu o subtilă fabulă politică. În aceeași serie de cărți – capcană aș încadra și apariția lui Radu Vancu, *Sebastian în vis*, Editura Tracus Arte, București, 2010. Legenda martirului creștin din secolul trei, Sfântul Sebastian, a cunoscut numeroase reprezentări plastice. Literatura modernă poartă în jurul acestui subiect într-un amplu poem, în trei secvențe, al lui Georg Trakl, intitulat *Sebastian în vis*. Titlul expresionistului austriac trece la Radu Vancu neschimbat, dobândind însă căldura unei circumstanțe domestice: clipa de contemplare paternă a copilului în somn. Tablourile ori statuile sfântului devenit patron al arcașilor au doar o dimensiune spațială, pe când literatura, inclusiv cea cu acest subiect, cere o desfășurare temporală. Imprimând cărții sale o formă ce aspiră spre epopee (secvențele se vor numi, orgolios, cânturi), Radu Vancu face din legenda lui Sebastian cam ce făcuse Joyce din episodul homeric,

supunând aceluiași tratament literar hipotextual.

Formula pentru care optează autorul este poezia epică. Primul bloc textual descrie activitatea poetică născută în sfera jocului, adică transformarea naturii în artifact sub semnul mimesisului, dar și al catharsisului, ca bucurie a creației. Explicarea e în imagini și în serii de imagini, după principiul poetic: „Sebastian din vis e Sebastian după trezie făcut poezie. Bebeul e învelit în piele de bebe, în vis se strecoară ca un melc în chilie, ca un ereziarh în cochilie, lăsând restul lumii pe dinafară. Și celălalt același bebe, învelit tot în piele de bebe, umplut tot cu cărnă și sânge de bebe, ochiul închis afară înăuntru și-l deșteaptă și peste scoarța cerebrală crudă crește cea secretă și coaptă. Zecile de centimetri de Sebastian, din creștet și până la pampersii temeinic îndesați, sunt atunci iluminate de noul creier ca de un bec de 60 de Wați” (*Cântul I*, p.7). Carnea copilului e străbătută și impregnată de lumină, ca în pânzele lui Carpaccio, un prim semn că textul e scris cu erudiție, iar autorul trebuie să inventeze naivitatea și candoarea scriitorilor de cărți pentru copii. Mai întâi creează universul cosmic – copilăresc, bazat pe obiectele vitale (unori însuflețite), misterul din jurul acestora, spațiul de joc, un bestiar ludic, preluat din basme sau născocit de el însuși, anatomia copilului, cu toate organele personificate.

În *Cântul II* lucrurile par a se limpezi și mai mult prin apariția mesagerului oniric: „Sebastian în vis, tot privindu-l, adoarme cu capul pe burta lui Leonid Dimov” (p. 10). Cartea își relevă acum statutul de „epopee onirică”. Ca în

toate operele parodice, subiectul e slab conturat. Totuși, el se prefigurează a fi o călătorie, în mai multe etape. Și nu una oarecare, cu vehicule convenționale, ci levitația. Pentru început, în spațiul închis din propriul habitat: „Sebastian, rămas singur în camera cu pătuț, odată întinde aripi transparente, fâl fâl! se înalță în lotus peste saltele” (p. 10). Călătoria – levitație e de natură inițiativă, iar personajul își cunoaște, construindu-l, propriul univers. Sub imperiul magiei, „mami” și „tati” se combină cu obiectele acestui cosmos mirobolant, intervenind aici ironia literară, ca să ne amintească din nou că literatura nu e nimic altceva decât... literatură: „Sebastian privește lanul de maci negri giganți crescut la miezul nopții lângă pătuț, din parchet. În mijlocul lanului se înalță un Bau – Bau cu două cranii, slut și cochet, și-l fixează cu cei patru ochi rimelați, rânjind. Privirea dublă-i așa de neagră, că negrul macilor e de argint. Iar prin ochii lui se uită ceva ce face negrul privirii verde absent. E iazma care-l fă-

cea pe tati să-și vadă pielea albind. Bau – Bau își pleacă spre pătuț capetele hâde. Sebastian face ochii mari, întinde brațele spre el și râde. Uitându-se în ochii bebeului Bau – Bau începe să se vaiere și să fumege încet. Macii în flăcări se resorb tăcut, cu Bau – Bau cu tot, înapoi în parchet. Sebastian în vis închide ochii și zâmbește șiret” (p. 11).

Cântul III e consacrat vizitelor pe care, în limitele aceluiași spațiu închis al dormitorului, Sebastian le primește din partea Omulețului din Subterană, transformat, după câteva „lecții despre sufleteț”, în Supra – Omuleț. Dostoievski și Friedrich Nietzsche intră acum, pe calea visului și sub formele jocului cu banalitatea, în viața nădrăvanului Sebastian. *Cântul IV* este decisiv în desfășurarea epopeică a cărții. Covorul persan din dormitor se transformă în covor zburător, pe care se așază, semeț, Sebastian, căruia i se alătură „mustățoiul lui Nietzsche”. Călătoria cu vehiculul oniric începe undeva într-o Asie imaginară, după care se abate deasupra Sibiului. Orașul de la poalele munților Făgăraș devine acum scenă turnantă. El, cu toate reperatele topografice recunosciibile, ia locul universului casnic, devenind, totodată, și personajul cel mai real. Aici, uimirea înlocuiește umorul, ea fiind starea cea mai frecventă pe tot parcursul mării aventuri din acest cânt. Caracterul teatral al acestei lumi e accentuat și de prezența, la evenimente, a unei măimuțe, Paviana, și a elefantului Siam. Aventura se încheie cu o subită întoarcere acasă, unde Supra – Omulețul își anunță metamorfozarea în Omulețul Nou: „Iar până la urmă tot o să scot din ou Omulețul Nou, cu suflet infim în corpul

infim, fără istorie, fără memorie, purtând, în minima inimă, morala minimă!” (p. 23) Credem că se profilează o nouă conotație a cărții, cea de parodie a istoriei ca o poveste a omenirii. În această ordine de idei, se combină, în continuarea *Cântului IV*, ca într-un coșmar, regimurile comunist și nazist, după care urmează, în încheiere, o scenă parodică a nașterii de la Betleem.

În *Cântul V*, ca în oricare epopee care se respectă, are loc amestecul forțelor supranaturale în treburile omenești. Tati și Cami se profilează ca personaje secundare, ținute într-un fel de penumbră, dar încă necesare evoluției protagonistului Sebastian. Pentru a întări ideea răului ce stăpânește lumea, se fac trimiteri parodice și la colonia penitenciară a lui Franz Kafka. Trama propriu-zisă a noului cânt pare a fi o călătorie prin univers a eroului Sebastian, însoțit de mari figuri ale culturii și ale istoriei, de data aceasta „copilărite”. Există chiar un episod cu Dumnezeu în ipostaze domestice, iar finalul cântului se transformă în viziune pură, având ca hipotext *Paradisul* lui Dante. *Cântul VI*, cel mai complet din volum, se compune, poate într-o măsură mai mare decât cele care îl precedă, din episoade juxtapuse fără o ordine clară. Ni se propune o nouă variantă a călătoriei onirice, având ca partitură cartea *Apocalipsei*. Viziunea apocaliptică e anunțată încă din primele blocuri textuale ale cântului, prin procedul prolepsei, de prezența „Marelui Iconar”, Albrecht Dürer. Noua călătorie se face pe același covor zburător, care își duce de data aceasta călărețul până în cimitirul de lângă Dumbrava Sibiului. Aici, parodiind învierea, morții se

prezintă la întâlnirea cu cei vii pe patru fluturcai, ca în gravura marelui gotic. Combinându-se viziunea cu detaliul familial, „printre icoane, Sebastian nu-și poate recunoaște bunicul spânzurat în '97, însă tati, văzând fluturcalul reflectat în pupila băiatului, recunoaște în ghicitură întreg chipul tatălui. De groază și fericire, oasele se fac în tati făină de mălai. Cei patru fluturcai se strâng echidistant în jurul covorașului” (p. 35). La spectacolul apocaliptic din cimitir sunt prezenți, evident, și toți însoțitorii dobândiți de Sebastian de-a lungul firului epic de până aici. Spre finalul cântului, frazele devin rimate și ritmate, cam în stilul lui Creangă, încep să iasă la iveală toate convențiile basmului și se anunță sfârșitul călătoriilor onirice, prin revenirea în planul real.

Cântul VII, un fel de epilog, consemnează deplasarea spre un topos acvatic venețian, unde o gondolă plutește, ducându-i pe Sebastian și amicii săi înspre o nouă, posibilă, aventură. Am amânat spre final precizarea, importantă pentru receptarea poeziei lui Radu Vancu, că parodiarea lui Eminescu e prezentă pe tot parcursul cărții. De asemenea, că toate metamorfozările, de personaje sau obiecte, se produc sub semnul magiei, simbolizată de o crenguță de aur. *Sebastian în vis*, volumul lui Radu Vancu, e o dovadă, de netăgăduit, că toate genurile literare, inclusiv cărțile pentru copii, își schimbă pe parcursul evoluției lor forma, marcând dinamica literaturii. Lăsând, prin reluarea acelorași sintagme, impresia unui disc defect, finalul sugerează ideea de existență sonoră a textului și, totodată, de curgere implacabilă a lumii.

Efluvii și confesiuni

Imelda CHINȚA

Mitologii amânate este o antologie de versuri semnata Adrian Suciuc și găzduită de Editura Herg Benet, București. Autorul nu mai are nevoie de nicio prezentare, el face parte din peisajul liric contemporan, un ardelean născut sub zodia creației, un scriitor format în jurul grupării echinoxiste, un poet cu nerv artistic. Volumul reprezintă maturitatea lirică a lui Adrian Suciuc, este orchestrarea unei variațiuni pe tema existenței futele, a erosului căutat, a dezechilibrului, a disoluției, un tom ce coagulează în jurul lui poeme - substanță, făcând dovada unei disciplinări poetice. Titlurile prezentului op sunt, în ordinea apariției lor: *E toamnă printre femei și în lume* (1993), *Singur* (1996), *Noapți și zile* (1999), *Viață fără urmări* (2010). Această serie poematică are un nucleu comun, și anume cultivarea unui sentiment al finitudinii pe care autorul îl tratează cu o doză de detașare și îl surprinde într-o inflexiune gravă.

Tonul liric este simplu, o simplitate dezinvoltă din care transpare o substanțialitate a trăirii, pe alocuri autoreferențialitatea este recognoscibilă chiar din poemul de debut intitulat *Biografie*: „Mama a fost flacăra și dintre clipele/ vieții ei cea mai frumoasă rămâne-aceea/ când doi copii răsfățați/ o aruncaseră-ntr-o căpiță de fân, vai,/ ce vâlvătaie! / ... / Iar eu? În viața mea plouă de azi-noapte!” Grupajul primului volum se află sub constelația negației, a urâtului existențial în care vitalismul este estompat, suferința și trăirea se topesc într-o viziune virilă, dominatoare, într-un solilocviu prelung: „Ah, caii, caii/ din vremea copilăriei,/ nici caii nu mai mor ca odinioară” (*Poarta cu un cal*). Poetul este un meteor prin existență, trăirea este vitriolantă: „prin viața ta trec numai, ca focul prin grâul fierbintel”, „Trăiesc ca un vulcan pe cale să se stingă”. Adrian Suciuc se confesează într-un poem al gravelor tribulației, al unei oboseli instaurate: „Amețesc de dor să dau foc”, „Vedeam focuri ușoare pe marginea lunii,/ înțelegeam de ce mi-e brațul fierbinte” (*Viziune*). Discursul liric este profund, dublat de o sintaxă a unor stări penetrante ce reconfigurează dimensiunea hamletiană a ființei: „voi turna alcooluri/ fierbinți în orbitele tale, să-mi sting pe carnea vie/ durerea din tâmple” (*Un nor străin*). Suferința este aproape disimulată, iar poemele emană un autentic dramatism, ușor inclassabil, însă ardent: „Mie-mi rămâne acea căldură a beției/ din care te trezești urlând,/ fragedul dafin dărămat sub ploaie și lupii!” (*Singură te lăsasem*)

Adrian Suciuc cultivă un vers combustie, reflux al trăirilor, departe de a mai surprinde o lume paradiziacă, în care și erosul face parte dintr-o paradigmă a crizei, a acțiunii imediate: „Singură te lăsasem între două brațuri de fum,/ numai mândria ta de femeie tăcea,

strălucitoare!”, „Și părul ei peste omoplați/ se culcă blond, eu mă pun în genunchi,/ îi șoptesc, zdrobindu-mi oasele de asfalt:/ viața ne-o facem cu femei pe care le pierdem!” (*Femeile pe care le pierdem*) Erosul se manifestă nu numai juvenil, ca act al împlinirii unor emoții, ci și ca defulare a unor trăiri, a evadării în și prin ființă. Expresia poetică este plină de nerv și culoare, însă notația este temperată, fără să șocheze asemenea lui Bogza: „Când am intrat în odaia de sus eram tânăr./ Întâmplarea face că/ ajungi într-un oraș, ridici casă și-ți porți femeia/ în odaia de sus, iar în toate astea e/ o durere îndepărtată” (*Tinerețe*); „O duminică atât de cuminte/ că-mi dau lacrimile; trupul tău ca o șea/ sărbătorește îmbrățișările/ din noaptea trecută, cu pleoapele/ trase, cu lenea sălbăticiunii sătule” (*E bine oriunde*); „Mai cunosc trupul tău/ din poemele de mai an și când ne lovim pântecul/ unul de celălalt și țipi” (*Spleen*).

Nu numai erosul înseamnă eliberare, exhibare a unor stări, ci și poemul este izvorât dintr-o interioritate febrilă a unui eu dubitativ: „Scriu versuri, de fapt/ lungi întrebări pe care ți le pun în răstimpuri...” (*Scriu versuri*); „tu ești trup, mă pomenesc scriind,/ și-afară ce-i, și-afară ce-i?” (*Afară din trup*) Discursul poetic glisează între persoana I și a II-a, ceea ce creează o oarecare confuzie, e, în esență, o încercare de detașare de sine, un poem oglindire: „spun unii/ că-n sala de oglinzi se cuibărea zăpada,/ bucuria ta și singurătatea ta unde se află?” (*Noaptea de dinainte*) Iubirea este recognoscibilă printre forme și contururi, poetul este un călător și căutător al stării de grație, într-un poem al intenselor trăiri. Absența logosului intensifică trăirea eului convulsiv, a erosului epidermic, desfășurat în universul casnic, familiar, un spațiu intimizant. Expresia aproape lapidară contrastează cu intensitatea percepției: „N-am povestit o noapte întreagă. Am/ iubit-o în patul rece. Am aprins focul,/ ochiul roșu, mărunț, i-am făcut ceai” (*Noaptea în oraș*). Adrian Suciuc este un cavalier galant al altor vremi, un aprig căutător de idealuri, un Don Quijote modern: „Prima mea/ dragoste era aproape ruină. Uite cum/ s-a rătăcit sub cloșul negru de/ pasăre dragostea mea de-a doua” (*Sub cloșul negru*). Imaginarul poetic de tip expresionist, cu irizări din lirica neomodernistă, exersează viziuni consumate într-un timp al crizei eului *cu-prins* de o rebeliune patetică, delicată de asemenea: „întind cortul meu/ și pat de buruieni pentru tine, femeie ori căprioară,/ femeie ori moarte, femeie” (*Drumurile vântului*). Poemul devine o inițiere în eros, într-o stare dionisiacă, epidermică. Sângele, într-o curgere heraclitiană, alcătuieste discursul poetic, o hemografie a propriilor stări, o percepție

a lumii din interioritatea efervescentă, caustică: „Vai, sângele meu/ strecurat cumva afară din locuința prea întunecoasă” (*Poem cu sângele meu*).

Scrisorile către prieteni aglutinează un grupaj de șapte poeme care aduc în prim-plan aceleași teme: solitudinea poetului, moartea, trecerea ființei. Discursul este construit în jurul unor imagini familiare precum bunicul, „bunica părtinitoare, învinsă de pământ”, anii copilăriei, dar și a odăii care mai păstrează în amintire mirosul „merelor verzi”. Peste toate rememorările se așterne însă o liniște aproape monahală: „În rest, în adâncuri, liniște” (*Scrisoarea II*).

Dorul de repaus, obnubilarea suferinței transpar din versurile: „Mi-era frig și dorul de moarte/ sfârâma, în răstimpuri, ușa” (*Scrisoarea V*), poetul își asumă orbirea ca pe o stare a omului modern, aflat într-o permanentă căutare a sinelui, o reconciliere cu lumea; discursul poetic recuperează fronda argheziană: „Sunt orb, am rostit și vedeam că sunt orb,/ de dorul peștilor se dezbrăcau degetele mele;/ Doamne al meu, stăteai drept ca pinul/ în munți și balaurii trimiteau săgeți/ să te răpună” (*Scrisoarea VI*).

Odată cu volumul *Noapți și zile*, versul se disciplinează, se așază într-un decor melancolic. Criza existențială se amplifică într-o contemplație metaforică, reflexivă, într-un poem de adâncime, al efuziunilor spirituale. Adrian Suci se trăiește cu obsesia destrămării și cultivă o poetică a nesomnului, a disoluției: „Când m-am trezit în miezul nopții cu gura amară,/ tu rățăceai în odaie” (*Noaptea II*); „și moartea macină, macină. Ură, trufie, răzbuinare/ și moartea macină,

macină. Foaia fierbinte/ pe care o stinge condeiul și moartea macină, macină” (*Noaptea IV*); „Îți scriu toată noaptea scrisori/ când mi-e lene să dorm” (*Scrisoarea VI*); „De câte ori m-am trezit lângă tine,/ hălci de ploaie sfârtecau arbori și-ncliau/ curgerea vremii” (*Scrisoarea III*).

Poemele care alcătuiesc antologia evidențiază lirismul viril, care pune în centru problematica umanului, limitele ființei și obsesia singurătății. Verbul se coagulează într-un poem al tăcerii, autoreferențial, al declinului ființial, cu accente pe substanțialitatea trăirii: „Sunt renumit pentru tăcerile mele din care storc/ lacrimi și piatră. Există, deja redactate,/ istorii ale tăcerilor mele” (*Sunt renumit*). Limbajul se păstrează în limitele convenționalului, dar manifestările sunt spasmodice, cu reverberații acute la nivel individual: „trăiesc febre/ pe care le studiază strategii/ în ajutorul marilor înfrângeri” (*Mă iubesc*). Tonul ironic, acid trădează o tensiune ce se concentrează asupra timpului final, al exitului unui destin; în așteptarea sfârșitului, artistul își creează un univers compensator, scriind într-o amânare a clipei: „Când vine moartea am s-o pun capră,/ Între timp,/ scriu multă poezie; cu aromă de dulceață de trandafiri/ scriu,/ cu damf de pepene vechi” (*Când vine moartea, am s-o pun capră*).

Adrian Suci se impune ca o voce distinctă în peisajul liricii contemporane, al cărui discurs striat recompozează perfect efluvii și convulsii ale unei interiorități în care fierb magmatic trăiri puternice, substanțiale. Este un fenomen care e bine de urmărit în continuare, ca destin poetic...

Parodie de Lucian Perța

Rodica Marian

Fericita moarte, altă mnemozină

(din *Caiete Silvane*, februarie 2015)

Dar tu știi, cititorule, ți s-a spus și ieri și azi
Că nimic pe pământ nu se compară
Cu poezia lui Eminescu, bardul printre barzi,
Semnul lui poetic a reclădit o țară,
Ehei, ehehei, de sensuri și cuvinte,
Lui i-ar trebui aduse
Toate omagiile posterității înainte
De orice omagieri propuse
De la tribuna Parlamentului de niște
Aleși insensibili la metafore și epitete
Ce consideră, fără ca nimic să riște,
Acțiunea „Cornul și laptele” ca efecte
Izvorânde din poetica eminesciană
Și a căror deviză este: *Nu credeam să-nvăț*

*A muncii vreodată tot izvorândă, de bună seamă,
Din Eminescu — dezmaț
Lingvistic făcând la orice cuvântare.
La ei totul merge pe principiul:
Dacă nu curge, picură, considerând o binecuvântare
Dumnezeiască legislatura lor tot timpul,
Dar văd că nu ne-am săturat
De minciunile lor seducătoare,
Iluziile noastre mărunte s-au întrupat
Și-au încremenit în vorbele lor sforăitoare
Și peste tot și toate,
Hodoronc-tronc,
Tot crește prețul la carte,
De vom ajunge să facem troc:
„Ofer cinci litri țuică de Zalău
Pe *Dicționarul Luceafărului eminescian*”...
De n-ar veni niciodată vremile acelea, zău,
Sper să fie asta doar o utopie de Rodica Marian!*

Cronica discului

Daniel MUREȘAN

Ian Anderson - „Homo Erraticus”

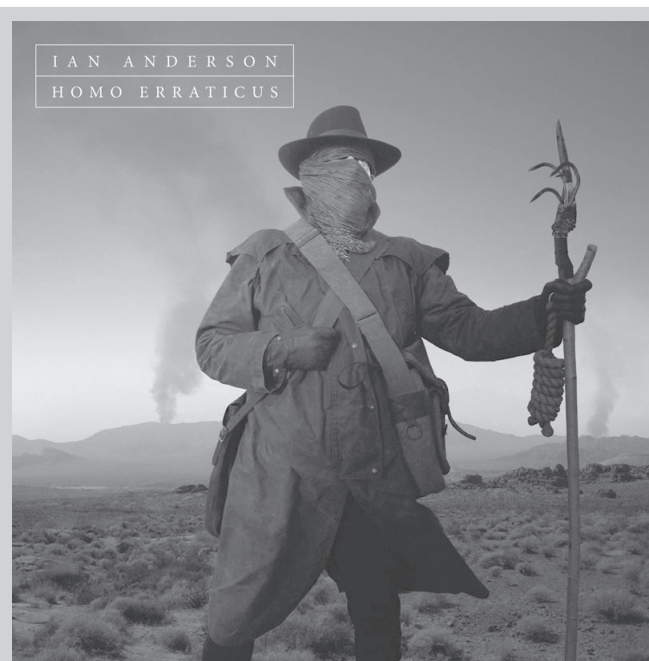
Iată că după minunatul „Thick As A Brick 2”, nu am așteptat decât doi ani pentru a asculta o nouă bijuterie semnată de liderul Jethro Tull, Ian Anderson: „Homo Erraticus”. Odată cu acest album revine în atenție personajul preferat al lui Anderson, celebrul Gerald Bostock, un personaj fictiv creat în 1972 pe albumul „Thick As A Brick”. După 40 de ani, ajuns la vârsta maturității, Gerald Bostock se dezlanțuie pe „Thick As A Brick 2”. De data aceasta, enigmaticul partener al lui Ian ne delectează cu snoave și cugetări din viața de zi cu zi, dar și cu profeții despre viitorul său în muzică. Gerald rămâne același alter-ego al artistului, chiar dacă pe album găsim multe pasaje din lucrarea nepublicată a istoricului Ernest T. Parritt (1865 – 1928). De fapt, Anderson recunoaște că „Gerald poate avea propriile sale idei și convingeri, poate spune lucruri pe care eu nu le-aș spune, poate exprima lucruri care nu mă reprezintă pe mine”.

Atmosfera de pe album are un feeling maies-tuos, unde chitarele sunt deosebit de armonioase în combinație cu acuratețea partiturii de clape. Se subliniază nuanța epică specifică lui Anderson, punctată, bineînțeles, de nelipsitul flaut. Percuția teatrală imprimă ritmului dat de baterie o succesiune aproape ritualică, asta bineînțeles dintr-o perspectivă mai metaforică.

Toate cele 15 compoziții, structurate în trei părți, au un farmec incontestabil, majoritatea reușind un melanj rock-medieval. Chiar dacă este un album conceptual, nu putem să nu observăm excelența legătură muzicală și lirică. Încă o dată, un Ian Anderson inconfundabil!

După apariția albumului, mulți critici au spus că pe disc se află fragmente din propriile convingeri ale lui Anderson. Acesta a replicat în stilul-i caracteristic: „Gândiți-vă la cei mai cunoscuți autori de cărți sau artiști. Nu cred că Quentin Tarantino este la fel de violent în viața reală precum sunt filmele sale. Acesta este un lucru ciudat în muzica rock: oamenii cred că muzica reprezintă inima persoanei care cântă. Nu este așa. Noi creăm personaje”.

Dar haideți să nu mai lungim vorba. Vă invit să ascultați noul album Ian Anderson, un diamant în lumea muzicală de azi plină de kitsch.

Tracklist

Part One: Chronicles

01. Doggerland
02. Heavy Metals
03. Enter The Uninvited
04. Puer Ferox Adventus
05. Meliora Sequamur
06. The Turnpike Inn
07. The Engineer
08. The Pax Britannica

Part Two: Prophecies

09. Tripudium Ad Bellum
10. After These Wars
11. New Blood, Old Veins

Part Three: Revelations

12. In For A Pound
13. The Browning Of The Green
14. Per Errationes Ad Astra
15. Cold Dead Reckoning

Muzicienii care și-au adus contribuția la realizarea albumului „Homo Erraticus” sunt: Ian Anderson - voce, flaut, chitară acustică; Florian Opahle - chitară electrică; John O’Hara - piano, orgă, sintetizator, acordeon; David Goodier - bass; Scott Hammond - tobe, percuție; Ryan O’Donnell - voce secundară.

Amintiri Dor de lume

Marcel LUCACIU

„Trecut-au ani ca nouri lungi pe șesuri/ Și niciodată n-or să vie iară...” Sunt versurile lui Mihai Eminescu, versuri care pentru mine, azi, au o altă semnificație. Anii trec, abia perceptibil. Viața însăși trece ca o vacanță școlară, însă „nu contează anii tăi din viață, ci viața din anii tăi”. Am crezut întotdeauna că trebuie să arzi ca o lumânare, nu pentru tine, ci pentru a-i lumina, cu toată dragostea, pe cei din jurul tău. Numai dragostea a biruit lumea, întotdeauna și pretutindeni; dragostea îndelung răbdătoare...

A trecut o jumătate de veac peste Strada Șesului, strada de lângă calea ferată, unde se află casa părintească din satul Var. De aici am plecat eu la școală, în clasa întâi, cu un ghiozdan mare și greu, pe care mi l-a purtat o vreme sora mea. Tot de aici m-a trimis tata „în lume”, supărat fiind că primele rezultate la învățătură nu erau pe măsura așteptărilor lui. Și lumea a fost... nu departe de casă, în spatele unei căpițe de fân. „Acolo șezum și plânsem...” (vorba mitropolitului Dosoftei), până când mama l-a înduplecat pe tata să mă aducă din nou acasă. Cred că drumul anevoios în viață a pornit de la această întâmplare. Copil fiind, înțelegeam, totuși, că sensul existenței era să învăț, să citesc, să scriu... Trebuia să-mi câștig, prin multă muncă, locul meu, pe lumea asta.

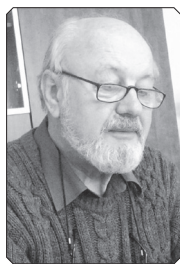
Abia atunci a început totul. N-a fost deloc ușor să mă pregătesc, zilnic, pentru lecții, seara târziu, la lumina lămpii cu petrol, după ce se încheiau treburile casnice și se instala liniștea atât de necesară mie. Deseori, curentul se întrerupea odată cu lăsarea amurgului și revenea fie la miezul nopții, fie doar în zori, când tatăl meu lua bicicleta și pleca spre Depoul C.F.R. din Jibou. Acolo, el urca pe locomotivă și mergea, prin toată țara, la început cu trenuri de marfă, apoi cu trenuri de călători. Se întorcea, acasă, foarte obosit, dar niciodată cu mâna goală. De obicei, ne aducea de la Carei ori de la Valea lui Mihai o pâine mare, albă și pufoasă al cărei gust îl simt parcă și acum. O dată mi-a adus *Poveștile* lui Ion Creangă, cu ilustrații color. A fost darul de care m-am bucurat cel mai mult și totodată a fost prima carte pe care am citit-o, undeva, la vârsta de 8-9 ani. A urmat lectura celebrilor *Povești nemuritoare* din seria BPT (Biblioteca Pentru Toți) și, puțin mai târziu, romanele lui Jules Verne. Dar bucuria lecturii i-o datorez, în primul rând, tatălui meu, un om la fel de hâtru precum Ion Creangă. De pildă, mi-amintesc că mama îl dădea mereu ca exemplu de hârnicie pe unul dintre vecinii noștri, care, zicea ea, își construise de toate, pe lângă casă (hambar, pivniță, coteț etc.). Într-o bună zi, tata n-a mai rezistat și i-a poruncit surorii mele: „Tu, Mirelă, adu o hârtie și un creion!” Mirela a plecat și s-a întors, în mare grabă,

neînțelegând nici ea, nici eu, ce se petrece. Tata a desenat, meticolos, grandioasele construcții și i-a dat hârtia mamei, spunând: „Uite, nevastă, ți le-am făcut!...”

Mai greu a fost cu bunicul din partea mamei, care nu pune niciun preț pe cărțile mele. El iubea caii, avea căruță și cumpăra nuiele de la țigani pentru a împleti, apoi, coșuri de diferite mărimi, pe care le vindea la piață sau acasă. O ținea sus și tare că trebuie să învăț și eu să împletesc coșuri din nuiele, să le vând și să fac bani. Doar acesta-i obiceiul, aceasta-i tradiția în satul Var! Și tot îmi zicea: „Tu pe ce lume trăiești? Cum să fi din Var și să nu știi face coșerci?!” De câteva ori, m-a dus cu el la piață, la Huedin și la Baia Mare. Țin minte că m-a impresionat modul în care-și făcea reclamă, strigând, din toate puterile: „Hai la brăileanu/ care și-a vândut sumanu./ Și-o rămas o mănecă/ Și-o bea sâmbătă!”; „Azi pe bani, ieri fără bani!”; „Hai la marfă de Galați/ Dai un leu și iei un braț!” La un moment dat, mi-a dat bani să-mi cumpăr ceva de mâncare. Am ieșit din piață, trecând pe lângă chioșcurile cu plăcinte, mici și cârnăciori, fiind atras de vitrina unei librării, unde mi-am procurat *Poeziile* lui Eminescu și *Nuvelele* lui Slavici. Când m-a văzut, bunicul a exclamat, pe cât de surprins, pe atât de dezamăgit: „Ce ți-ai cumpărat? Cărți?! Nu bei apă după ele!” Adevărul e că n-am învățat niciodată să fac coșuri, bani nici atât... Prin urmare, n-am moștenit niciuna dintre preocupările lui. În schimb, bunica (mama bună, cum îi spuneam) părea să mă înțeleagă. M-a sfătuit să nu pun toate vorbele la suflet și mi-a dăruit o *Biblie*, învelită în coperti roșii, rugându-mă să citesc din ea și să am credință. Nu pot să uit cum, în fiecare seară, asistam la un ritual de mult pierdut. Caii ne priveau blajin, din cealaltă parte a șurii, iar laptele proaspăt muls făcea spume în șiștar. Bunica îmi dădea să beau laptele cald dintr-o cană care era numai a mea...

Ar fi multe de spus despre anii aceia magici; despre Noaptea Învierii, la bisericuța de lemn, din vârful dealului; despre colindatul cu steaua, în ajunul Crăciunului; despre serile când fetele și băieții înălțau de „pe coastă” imnuri de slavă Fecioarei Maria ce se auzeau în tot satul. Dar cine să le mai asculte? Bătrânii care s-au așezat la „masa umbrelor”? Tinerii care s-au dus în țări străine? Copiii care nu știu nimic despre întreg acest trecut? „Pierdut e totu-n zarea tinereții/ Și mută-i gura dulcea- a altor vremuri...”

Pe Strada Șesului din Var, la poarta casei, stă dintotdeauna tatăl meu și îmi face semn cu mâna, la despărțire. Dacă ultimul lui tren n-ar fi deraiat, în cer, l-aș fi rugat să mă trimită, iar, în lume. Nu în lumea de acum, ci în lumea copilăriei mele de care mi-e cumplit de dor...

Lecturi amânate

Adaptarea absurdului prin supralicitarea comparației

Viorel TĂUTAN

Artista și jurnalista piteșteană **Liliana Rus** este absolventă a Liceului Economic și de Drept Administrativ din Câmpulung-Muscel și a Școlii de Artă din Pitești, secția pictură și sculptură. A debutat cu poezie în revista „Argeș” (2004). I s-au mai publicat următoarele cărți: **Scrisoare domnului Șirato** (debut editorial), Ed. Carminis, Pitești, 2006 (Premiul de debut alUSR - Filiala Pitești); **Melancolii de duminică**, Ed. Carminis, 2008. Prezență activă și prestigioasă în viața culturală a județului, cât și într-un areal geografic național, în cele două calități: poet și jurnalist cultural, scrierile sale se bucură de atenția unui număr considerabil de comentatori și/sau critici literari prestigioși, precum Alexandru Cistelecan, Radu Voinescu, Virgil Diaconu, Ștefan Ion Ghilimescu, Mioara Bahna, Ladislau Daradici ș.a.*

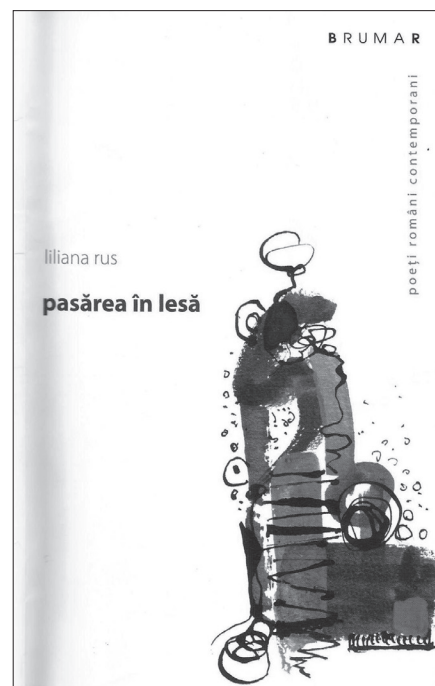
Apărută la Editura Brumar, seria „poeti români contemporani”, în 2013, cartea de poeme **Pasărea în lesă**, girată de cunoscutul poet și jurnalist Robert Șerban, este a treia apariție editorială a poetei. Patruzeci de poeme sunt cuprinse în cele cincizeci și cinci de pagini precedate de un motto, sugestiv pentru substanța cărții, preluat din Sfântul Trifon – vindecătorul de prințese: „*Ja pasărea pierdută și o du stăpânului tău, Țarul*”.**

Întregul conținut al plachetei se derulează spectaculos, prin urmare impresionant, guvernat de tema copilăriei bulversate de-un arpegiu sentimental complex și contradictoriu, rememorarea căreia, de sorginte metempsihotică, făcându-se sub cele două variante promovate în mediul didactic preuniversitar: aspectul esențial-universal, amintindu-ne, întâmplător, de Ion Creangă, Mark Twain și Ionel

Teodoreanu, și aspectul particular-conotativ, cu ecouri joncționale în Charles Dickens, Victor Hugo, Z. Stancu și Ion Pas. Motivul central, **pasărea**, ne este impus printr-o ipostaziere cvasi-heteroclită (*un cocostârc alb fâlfâind peste diminețile tale* – pag. 8; *pasărea mea, pasărea mea* – pag. 9; *cum aștept porumbița cea albă* – pag. 12; *mama mea mergea după mine/ ca după o pasăre cu inel de aur* – pag. 17; *Când uit să mai fiu pasăre* – pag. 25; *când începi să crezi că ai păsări în talpă* – pag. 40; *o zi cu aer tăios și ciori în copaci* – pag. 43; *Un fado orb îți aprinde penele de vrabie* – pag. 50).

Aceste calități nu par să fie rodul ostentației unui artizan decis să-și mitralieze cititorii cu abilitățile-i artistice, cât, mai ales, certitudinea consecințelor pe care le-a generat talanții primiți de Liliana Elena odată cu darul spiritului însufletitor. Univers artistic multilateral evidențiat într-un colier confecționat din motive poetice obsesive (minerale, vegetale, temporale, genealogice etc.), substanța conținutului ar fi putut fi organizată într-un masiv poem eludând aprioric procesul de căutare a titlului pentru fiecare poem/capitol. Fi-rește, acest aspect este o sugestie, nu-l interpretăm ca eroare.

În celebrul său eseu, „Mitul lui Sisif”, Albert Camus susține că opera de artă întruchipează o dramă a inteligenței, opera de artă pretinzând un artist conștient de limitele concretului și o artă în care concretul nu reprezintă mai mult decât el însuși; aceasta întruchipează, în consecință, o dramă intelectuală. „*Opera absurdă ilustrează gândirea ce renunță la iluziile sale și care se resemnează să nu mai fie decât o inteligență ce se folosește de aparențe, acoperind cu imagini ceea*

ce nu are nicio rațiune. Dacă lumea ar fi inteligibilă, arta nu ar exista” (traducere, prefață și note de Irina Mavrodin, București, 1969, pag. 103).

L-am citat pe importantul eseu francez pentru a-mi proteja afirmațiile pe care urmează să le propun în continuare, având în colimator personalitatea artistică a **poetei** Liliana Rus, așa cum apare în debordanta confesiune aflată sub genericul cărții sale inspirat de o viziune absurdă. Dincolo de ipostazierea copilăriei între paradis și infern, între lumină și obscuritate, unde mama este asimilată îngerului protector, imaginile întâlnite în derularea discursului liric sunt efectul apetenței descătușate pentru absolutizarea comparației (stilistice) în crearea celor două tipuri de absurd: credibil și himeric. Cvasi-totalitatea celor patruzeci de poeme au în derularea discursului poetic cel puțin o comparație menită, mai ales, impunerii uneia dintre variantele de concepție absurdă.

continuare în pagina 18

Un ideal de frumusețe feminină: piele pe ciolănele

Gheorghe MOGA

Concurența dintre două sinonime cunoaște și aspecte imprevizibile; cel mai adesea ea se termină cu victoria unui oponent (vezi *diplomă* și *patalama*), uneori, „rivalii” își împart teritoriul (*varză-curechi*), alteori, termenii se specializează, evitându-se (*inimă-cord*).

În unele cazuri „lupta” cunoaște învingători vremelnici, prelungindu-se și dovedind că sunt șanse de „conviețuire”. O astfel de situație poate fi ilustrată cu perechea de sinonime *os-ciolan*. Cele două cuvinte ilustrează, în termenii lui Alf Lombard, „tradiția latină”, respectiv „tradiția slavă” a căror coexistență „a creat probleme de concurență și de sinonimie deseori foarte delicate. Și acest fel de perechi aduc limbii române o bogăție necunoscută de alte limbi”¹.

În limba română termenii care denumesc părți ale corpului omenesc sunt, cu o singură excepție, de origine latină, intrând în componența vocabularului fundamental datorită frecvenței, polisemantismului și frazeologiei bogate.

Substantivul *os* (< lat. *ossum*) a păstrat sensul original, dar a dezvoltat și sensuri secundare și figurate care sunt vehiculate de expresiile în care acesta a intrat: *a fi din os sfânt* înseamnă „a fi de neam domnesc”, *a pune osul* „a munci din greu”, *a-i ajunge (cuiva) cuțitul la os* „a-și pierde răbdarea”, *a fi copt la os* „a fi trecut prin multe”. *A băga (cuiva) boala în oase* are un sens propriu „a îmbolnăvi” („*Măi bărbate, blestemate, / Cânepă mi-ai semănat, / Boala-n oase mi-ai băgat*”) și unul figurat „a face pe cineva să-și piardă cumpătul, să-și iasă din fire” (*Spune-i, bade, maică-ta / Să nu-și bage boala-n oase, / Că nu i-oiu fi noră`n casă* - apud DA s.v. *bagă*). *Multă vreme vindecarea bolii depindea de sosirea unui „terapeut” neobișnuit. Pentru a scăpa de durerea de șale, comisul Manole (din Frații Jderi) apelează la ursul cel mare și negru al lui Zailic Uzun: „La porunca ursarului, Vasile a pășit cu mișcări line în spatele comisului și-a început a-l călca, pipăindu-l oarecum, de la șale la grumaz și iar la șale. Oaspeții din pridvor se ridicaseră și se uitau... cum se mișcă doftoria vie deasupra ciolanelor bătrâne ale comisului” (Opere, XIII, 665).*

Cuvântul subliniat este adecvat coordonatelor spațio-temporale ale acțiunii romanului istoric citat. El nu putea apărea într-o creație blagiană, unde același „tratament” își sporește puterile, căci boala iese și „din gând”: „Se odihnește subț prunii bisericii, adulmecă/ arhaicul vânt. O față i-a pus în brațe un crin./ Va mai trece printr-o mie de sate./ I se va-ntinde prescură, pe drumuri stropite cu vin.// Bolnavii de oase din cele o mie de sate/ în cale-i aștern. El îi calcă de rău. Și de bine/ el joacă, vorbe uitate spunând lângă umerii lor./ Spre seară boala iese din casă, din gând și din vine” (**Ursul cu crin din La cumpăna apelor**).

Revenind la Sadoveanu, să notăm faptul că terme-

nul slav este frecvent folosit. Într-o capodoperă, **Hanu Ancuței**, prozatorul îl introduce într-o expresie cunoscută, mai ales sub forma *a fi numai piele și oase*, „a fi foarte slab”: „Dumnealui Ioniță comisul venise călare pe un cal vrednic de mirare... *Numai pielea și ciolanele!*” (**Opere**, VIII, 464) Înainte de a cunoaște ce se ascunde dincolo de cuvintele „lăudăroase” ale stăpânului („Cal ca mine n-are nimeni...”), moș Leonte își permite „să-l piște” cu vorba pe comis: „- Într-adevăr... îi răspunse într-un rând moș Leonte: cal ca al dumitale nu se găsește să umbli nouă ani la toți împărații pământului! Numai pielea lui câte parale face!”

Prin sintagma rimată „*piele pe ciolănele*” Sevastița Cărăbuș (din **Cazul Eugeniței Costea**) denumește idealul de frumusețe feminină al unei epoci căruia, din păcate, ea nu-i mai corespunde. La observația Eugeniței că ar trebui să mai slăbească puțin, fosta dădacă răspunde: „- Nu cred că se poate asta, duduie, deși cunosc că gustul boierimii din ziua de azi e pentru *piele pe ciolănele*. Eu îs rămasă din cealaltă lume, de dinainte de război” (**Opere**, XIX, 371). Dar, se știe, idealul de frumusețe feminină se schimbă de la o epocă la alta. În alte timpuri, silueta Marușcăi (apreciată doar de... bărbați) provocase obiecțiile jupănesei Ilisafa, viitoarea soacră: „El (Simion Jder -n.n.) nu vede că *fata aceea-i numai cât degetul? N-ai ce strânge în brațe*; păr de cânepă, obraz stropit; ce vede el la dansa?” (**Opere**, XIII, 447). Aceeași convingere o au și celelalte soții de boieri: „Însă jupânița Marușca a lui Hudici e un fel de sfiiciune bălaie. Prea subțirică și pășind prea mărunț. Parc-ar fi înfricoșată; numai când și când aruncă într-o lature o căutătură iute. *Ar putea fi frumușică, prețuiesc cneghinele, dacă ar fi grasă*. Cum se poate uita un bărbat falnic la asemenea gânanganie?” (**Opere**, XIII, 403).

Să reținem, în concluzie, că după o perioadă inițială în care cele două substantive denumeau „obiecte” diferite (vezi la Dosoftei „Și adusă *ciolanele*, *os* cătră încheietura sa” în DA s.v. *ciolan*) s-a ajuns, printr-o restrângere de sens, la o relație de sinonimie care a provocat o concurență ce a dus în final la impunerea cuvântului de origine latină.

Dar... Prin sensul său figurat de „profit, folos” cuvântul slav cunoaște, astăzi, o frecvență deosebită în limbajul publicistic fiindcă intră în expresiile *a-i da (cuiva) un ciolan de ros*, *a umbla după ciolan*, *a scăpa ciolanul din mână*, expresii „activizate” mai ales în perioadele electorale (a procura cuiva un avantaj material - un venit, o funcție publică - însemnând a răsplăti pe cei cărora le-ai făcut promisiuni). Astfel, termenul se alătură altor cuvinte (*căpușă*, *pleașcă*, *prigoană*) care au reintrat în vorbirea curentă, sfidând statutul lor fixat în dicționare.

¹ Apud O. Vințeler, *Probleme de sinonimie*, București, ESE, 1983, p.103.

Din Marele Război – Pleacă și Maniu

Marin POP

Activitatea militară și politică a lui Iuliu Maniu în timpul Primului Război Mondial

La 28 iunie 1914, arhiducele austro-ungar Franz Ferdinand, moștenitorul tronului și soția sa, ducesa Sofia, au fost asasinați în urma atentatului de la Sarajevo de către studentul naționalist sârb Gavrilo Princip. În urma atentatului, la 29 iulie 1914 izbucnea prima mare conflagrație mondială sau Marele Război, cum i s-a mai spus. Folosind ca pretext atentatul, Imperiul Austro-Ungar a atacat Serbia, după ce cucerise Bosnia în anul 1908. În realitate, principala cauză a izbucnirii războiului a fost refuzul imperiilor de a acorda populațiilor lor dreptul la autodeterminare.

Ales încă din anul 1897 în Comitetul Partidului Național Român, apoi deputat în Parlamentul de la Budapesta, unde s-a remarcat ca un apărător fervent al drepturilor românilor din Transilvania, Iuliu Maniu devine până la izbucnirea Primului Război Mondial o personalitate de prim rang a vieții politice românești. El a condus delegația fruntașilor români transilvăneni care au dus tratative cu primul-ministru ungar, Tisza István, în privința drepturilor firești ale națiunii române aflate în cadrul monarhiei dualiste austro-ungare. În timpul negocierilor a dovedit extraordinara sa tenacitate și capacitatea de a purta tratative lungi, de uzură, fără a ceda un singur pas de la punctul de vedere și obiectivele stabilite inițial.

În momentul izbucnirii războiului, Iuliu Maniu nu a acceptat să semneze declarația cerută de guvernul de la Budapesta, prin care se solicita intrarea României în război alături de Austro-Ungaria, și a refuzat categoric să-și pună semnătura pe o declarație de fidelitate față de Regatul Ungariei.

În aceste condiții, în luna mai 1915, Iuliu Maniu a fost recrutat la Aiud și încorporat în armata austro-ungară. Aceasta era o răzbunare personală a primului-ministru austro-ungar, Tisza István, deoarece, în calitate de jurist-consult al Mitropoliei de la Blaj, Iuliu Maniu era scutit de la efectuarea serviciului militar. El figura, de altfel, în tabelul cu funcționarii ce urmau a fi scutiți de serviciul militar care fusese întocmit de către mitropolitul Victor Mihaly. Însă, la ordinul expres al contelui Tisza, care i-a cerut ministrului Cultelor, Jankovics să expedieze urgent o telegramă Mitropoliei de Blaj, Iuliu Maniu nu a beneficiat de această scutire și urma să plece pe front.

La aflarea acestei vești, poetul Octavian Goga

Iuliu Maniu în uniformă militară (dreapta sus), alături de mama sa, Clara, fratele Cassiu și surorile sale, Elena și Cornelia

scria articolul „Pleacă și Maniu”. Plecarea pe front a lui Iuliu Maniu lăsa la Blaj o impresie descurajantă a „singurătății” poporului românesc din Transilvania „rămas astfel cu desăvârșire orfan”.

Pe lângă faptul că era un poet remarcabil, Octavian Goga era și un fin analist. El vede în Iuliu Maniu un om de Stat, înzestrat cu calități de excepție, un adevărat lider al românilor transilvăneni. De fapt, el este cel care la Conferința Partidului Național Român, care a avut loc în perioada iulie-august 1919 la Sibiu, l-a propus în funcția de președinte al partidului, în urma decesului marelui om politic și mecenat Gheorghe Pop de Băsești. Vede în Iuliu Maniu un om politic cu viziune europeană, un „spiritus rector” al vieții politice românești.

Iuliu Maniu a fost trimis în Ungaria la Școala de ofițeri în rezervă a Regimentului 36 artilerie.

Alexandru Vaida-Voevod, care își făcea și el serviciul militar la Viena ca medic militar l-a rugat pe D. C. Isopescu-Grecul să intervină pe lângă ministrul de Război pentru a clarifica situația militară a lui Iuliu Maniu. Ministrul i-a declarat lui Isopescu că îl va numi pe Maniu, care era locotenent, la justiția militară (curtea marțială). Iuliu Maniu trebuia doar să înainteze o cerere, în acest sens, însă a refuzat categoric.

Într-o scrisoare adresată lui Vaida-Voevod el sublinia, printre altele, faptul că „niciodată și în nici un caz nu va semna o asemenea petiție și că preferă să moară în tranșee decât să ceară guvernului maghiar, fie și în mod indirect, o favoare”.

După ce a efectuat un scurt stagiul pe frontul rusesc, Iuliu Maniu a fost trimis în Italia, unde la data de 9 iunie 1916 îndeplinea funcția de ofițer de artilerie al Regimentului 26 (gebirgs), la brigada de infanterie germană, pe frontul sudic, în munții Tirolului.

Un adevărat miracol îl reprezintă faptul că se mai păstrează însemnul militar de identitate al lui Iuliu Maniu, însemn pe care îl aveau toți soldații pentru a fi identificați în caz de deces. Însemnul a fost păstrat cu sfințenie de familia Boilă din Cluj-Napoca, care l-a donat muzeului înființat la demisolul bisericii greco-catolice din Bădăcin, unde se află expus și pe care îl atașăm și noi.

La arhivele din Cluj există un fond documentar Iuliu Maniu, unde am descoperit documente inedite, printre care și două cărți poștale din timpul Primului Război Mondial. Astfel, pe data de 22 iulie 1916, Iuliu Maniu primește o carte poștală emoționantă de la mătușa sa, Emilia dr. Rațiu, căsătorită cu Iuliu Coroianu (fratele mamei lui Iuliu Maniu, autorul memorandumului de la 1892), care îi scria următoarele: „Iubite viteaz. De la masa cunoscută îți trimitem mărturisirea sentimentelor noastre de iubire și admirație. Primește ca prinosul jertfei ce ai adus pentru Patrie și Tron. Dorim din tot sufletul ca bunul nostru Dumnezeu să te ia în grația și ocrotirea Lui și să te aducă sănătos în mijlocul nostru carii te iubim cu adevărat scumpul nostru viteaz. Cu toată căldura inimii te salutăm și îmbrățișează măicuța

Emilia Rațiu”.

Tot pe această carte poștală mai găsim încă două însemnări și anume: „Salutări și complimente de la Dr. Petre Poruțiu” și „Dulce Jijuluca. Slava Ceriului că ești bine și sănătos”, semnată „măicuța”.

Iuliu Maniu mai primește o carte poștală, nedată, din partea nepotului Romiți (Romul) Boilă din Diciosânmartin (azi Târnăveni), care îi scria următoarele: „Untiuș scump. Te sărutăm. Zaoci scrie la mașină. La noi plouă. Grădina ni frumoasă. Moșu a cumpărat doi poci (porci n. n.). La Untiuțu a fost puiuțu târgului? Clarița cântă la pian. Te sărutăm. Bubi. Liviuța. Ileana. Lia”.

În această perioadă, deși era pe front, Iuliu Maniu găsește timp și pentru a se menține în contact cu realitățile politice interne.

În timpul concediilor pe care le petrecea în Ardeal el i-a vizitat pe toți frunzașii mișcării naționale românești, discutând cu ei situația politică internă și internațională și viitorul Transilvaniei în noua conjunctură europeană care se contura. El aducea de pe front ultimele informații din statele Antantei pe care le primea de la prietenii cehi și slovaci aflați la Viena

sau de la propriile lui surse secrete.

Însă, abia venit de pe front, în concediu, el era rechemat telegrafic înapoi pentru a nu putea să-și desfășoare activitatea politică, deoarece era considerat, încă din acea perioadă, liderul românilor din Transilvania.

Acest fapt o dovedește și un raport strict confidențial din data de 28/8 mai 1917 înaintat de către sursa „Șândor”, primului-ministru al Austro-Ungariei, contele Ștefan Tisza.

În acest raport, sursa făcea referire la un memoriu pe care avocatul dr. Ion Ardeleanu l-a redactat și pe care dorea să-l înainteze cercurilor imperiale germane și presei. Autorul raportului sublinia faptul că „la baza preambulului memorandumului ar sta faptul că Înălțimea Sa împăratul german a recomandat în luna mai 1915 acordarea autonomiei valahilor de la noi și că dvs, Excelență (este vorba de primul-ministru Tisza- n.n.), ați fost împotrivă, motivând că în cazul acordării autonomiei s-ar produce tulburări în rândul populației maghiare și că valahii sunt, dealtfel, nedemni de încredere”.

Acest memoriu ar fi fost întocmit, după cum subliniază autorul raportului, în înțelegere cu Iuliu Maniu care, „sub pretextul cumpărării țigărilor de foi” pentru trupă, a venit la Budapesta și a văzut acest memoriu. El urma să fie apoi trimis prin intermediul deputaților sași Rudolf Brandsch și Korodi Lutz.

În raport se propunea ministrului de Externe al Austro-Ungariei să împiedice publicarea memoriului în presa germană, ceea ce dovedește faptul că existau temeri în privința efectului pe care acesta l-ar fi avut în rândul opiniei publice.

Așadar, după cum reiese și din acest raport, Iuliu Maniu era repartizat la serviciul aprovizionării, unde îl găsim și în cursul anului 1918.

O serie de documente inedite descoperite de către noi la Direcția Județeană a Arhivelor Naționale din Cluj se referă la activitatea lui Iuliu Maniu în lunile iunie și iulie 1918, respectiv din data de 5 iunie până la data de 28 iulie. El avea gradul de locotenent la batalionul 26 artilerie, pe frontul italian. Din cuprinsul acestor documente reiese faptul că în această perioadă Iuliu Maniu s-a ocupat în special cu aprovizionarea trupelor. Principalele sarcini pe care le-a avut au fost achizițiile și preluarea cailor pentru trupă, materiale necesare întreținerii (de potcovit sau harnașament), automobile pentru transport sau aprovizionarea cu alimente a trupei. O mare parte din documente sunt chitanțe care confirmă primirea acestor materiale sau foi de lucru.

Un document mai amplu este raportul detaliat asupra activității și misiunilor îndeplinite de către Iuliu Maniu în perioada 5 iunie – 28 iulie.

Din păcate, din aceste documente nu reiese data exactă în care a părăsit frontul italian și a venit la Arad, deoarece după cum am amintit mai sus, ultima

dată din documente este 28 iulie 1918.

La Arad a avut loc o reuniune a conducerii P.N.R. la care a participat și Iuliu Maniu. El a primit misiunea de a reprezenta Afacerile Externe și Militare ale Transilvaniei și pleca, în acest sens la Viena.

La sfârșitul lunii octombrie 1918, armata austro-ungară era complet dezorganizată. Soldații aruncau armele și se întorceau acasă în mare dezordine. În aceste condiții, marele om politic Iuliu Maniu, care după cum am arătat mai sus fusese încredințat cu conducerea afacerilor externe și militare ale românilor transilvăneni, pleca în acest scop la Viena. Aici a înființat Sfatul ostașilor români. Acest organism a preluat comanda efectivă a regimentelor românești cu scopul de a se întoarce în ordine în țară spre a se pune la dispoziția Consiliului Național Român Central, care își avea sediul la Arad.

Astfel, la data de 30 octombrie 1918, la Viena, se întrunesc ofițerii români și se înființează „Comitetul național al românilor din Transilvania”, sub președinția lui Iuliu Maniu. Dar despre rolul jucat de Iuliu Maniu la Viena ar fi mai bine să arătăm ceea ce spunea un englez, Ivor Porter, care a petrecut 10 ani în România ca profesor și diplomat și l-a cunoscut personal pe Iuliu Maniu. Iată ce spune acesta: „Maniu a fost recrutat în armata austro-ungară, la artilerie, în 1914 - o încercare nereușită de a pune capăt activității sale politice. În toamna anului 1918, locotenentul Maniu, între două vârste, se afla într-o Vienă în pragul haosului, unde poliția și regimentele austriece scăpaseră practic de sub control, iar unitățile românești, cum era de așteptat, păreau neatrinse de bolșevism. Mustața îngrijită umerii dreپți și ochii senini nu i-au adus prea multă autoritate militară, dar își câștigase, în schimb, respectul tuturor românilor transilvăneni; a preluat controlul asupra a 60.000 de militari români din zona Vienei. A convins apoi autoritățile să-i permită să opereze din partea Ministerului de Război; cu ceea ce i s-a pus la dispoziție, el a transferat în Transilvania nu numai soldații români aflați în jurul Vienei, ci și pe alții din regiunea Praga”.

După cum se poate observa și din această relatare, Iuliu Maniu a avut un rol decisiv în repatrierea soldaților români, care vor forma primele unități românești din Transilvania. Astfel, toți soldații români s-au înrolat în legiunile înființate la Praga, în Italia sau în Franța. Aceste organizații militare românești, atât cât au staționat în țările în care luaseră ființă, cât și în drumul lor spre casă au dat dovadă „de vrednicie pentru viitorul ce de multe veacuri ne aștepta”, prin comportamentul și disciplina militară pe care au dovedit-o întregii Europe, aflată într-un accentuat proces de anarhie.

Acum, când se împlinesc 100 de ani de la înrolarea nedreaptă a lui Iuliu Maniu pe front, unde a fost rănit la picior și a avut de suferit toată viața din această cauză, am considerat că avem o datorie morală să amin-

Truppenkörper: <i>F. A. P. 26</i>	Höchstberechtigt (zuletzt) in	Ort: <i>Deakinsfalva</i>
Charge: <i>Leut. im 2. Inf. Reg. (alt.)</i>		Pol. Bezirk (Komitat): <i>Alcoa Gebia</i>
Name: <i>Dr. Hannu Julius</i>	Geburts-	Land: <i>Ungarn</i>
Religion: <i>gr. Kath.</i>		Ort: <i>Spilligz-szalva</i>
Assentjahr: <i>1915</i>		Land: <i>Ungarn</i>
Grundbuch (Vormerk) blatt-Nr.		Jahr: <i>1873</i>
Geimpft gegen	Blattern:	Vom Ableben ist zu verständigigen: <i>Clara Dr. Hannu geb. Karoian Spilligz-szalva</i>
	Typus:	
	Cholera:	
Anmerkung:	Verständigigt am:	

Însemn militar de identitate care a aparținut lui Iuliu Maniu, donat de familia Boilă muzeului din Bădăcin, unde se află expus

tim câteva crâmpie din viața și activitatea militară și politică a marelui nostru înaintaș sălăjean în timpul Marelui Război. La final, atașăm articolul scris de Octavian Goga în momentul plecării lui Iuliu Maniu pe front, pe care l-am descoperit în arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

Bibliografie:

Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), *Fond Documentar*, dos. D2, vol. 10, f. 32-34.

Serviciul Județean Cluj al Arhivelor Naționale, *Fond Iuliu Maniu*.

Serviciul Județean Sălaj al Arhivelor Naționale, *Fond Gavril Câmpeanu*, dos. 3.

Renașterea (Cluj), 5 septembrie 1925.

Porter, Ivor, *Operațiunea Autonomus*, Edit. Humanitas, București, 1991.

Stan, Apostol, *Iuliu Maniu. Naționalism și democrație. Biografia unui mare român*, Edit. Saeculum I.O., București, 1997.

Scurtu, Ioan, *Iuliu Maniu*, Edit. Enciclopedică, București, 1995.

Plecă și Maniu

Articol scris de Octavian Goga în ziarele din București, în anul 1915 și reprodus în volumul *Strigăte în pustiu*. S-a scris după ruperea tratatelor cu contele Tisza, fost prim-ministru al Ungariei:

„Deunăzi s-a publicat în ziarele de dincolo o știre din două rânduri care, reprodusă în puținele gazete oneste de aici, tot două rânduri au rămas deși cele câteva cuvinte veneau ca un ultim acord dintr-o tragedie și ar fi putut să zguduie ultimele resturi de demnitate românească.

E vorba de plecarea lui Iuliu Maniu cu armata ungurească pe câmpul de bătălie. Recrutat și dânsul după sistemul cunoscut de depopulare a Ardealului, va fi trimis peste câteva zile să moară pentru Habsburgi,

în vreme ce cafenelele fără număr ale Austro-Ungariei vor rămâne și mai departe tixite de mulțimea vitejilor ofițeri activi, care, în libațiunile lor de șampanie, își vor lansa înaintea înjurăturile obișnuite la adresa cănilor de valahi.

Infanteria maghiară se va înmulți deci cu un om și glonte din tabăra potrivnică nu va ști ce inimă bate sub uniformă de «honved» a noului soldat. Noi o știm însă și acum, la plecarea lui din Blaj ne covârșește senzația singurătății penibile a poporului nostru de acasă, rămas astfel cu desăvârșire orfan.

Viața publică a românilor de peste munți era săracă în personalități. Din împrejurările economice modeste și din regimul de apăsare culturală a guvernelor din Budapesta era atât de greu să se smulgă oameni care să depășească proporțiile obișnuite ale unor umili și buni muncitori, într-un colț de provincie. Cei mai mulți își frângeau aripile la școala ungurească, unde li se spulbera metodic moștenirea de acasă și de unde se întorceau cu o minte chinuită, cu o intervertire fatală a tuturor valorilor. Puținii care ieșeau biruitori din această luptă inegală erau înfrânți de viață. Aruncați într-o cancelarie de avocat provincial, ori la catedra unui liceu își munceau inteligența cu rezolvarea unor probleme înguste, simțind zi de zi cum orizontul coboară în jurul lor. Numai un temperament excepțional, o putere de revoltă nesecată și un fond moral cu totul deosebit, numai aceste calități îi puteau împrumuta cuiva tăria de-a pluti deasupra mizeriilor zilnice și de a privi lupta noastră de rezistență prin prisma judecății superioare, de spirit occidental.

Iuliu Maniu a fost înzestrat cu aceste daruri. Nepot al lui Simion Bărnuțiu, având în sânge îndemnul perpetuu al unei înalte conștiințe de neam, el era predestinat pentru o linie dreaptă în manifestările lui politice. Minte limpede, îndrumat de o serioasă cultură generală și om de drept cu o perfectă pregătire teoretică, tânărul avocat din Blaj nu era chemat să-și cheltuiască splendida oratorie numai la judecătorii de pace din Târnave. S-a zmulș degrabă și a ieșit la larg. În ultimele două decenii, Maniu a fost un spirit călăuzitor a frământării noastre de peste munți. Din ceata cam uniformă a frunțașilor ardeleni, lipsiți de un relief cultural deosebit și greoi uneori în acțiunile lor, s-a desprins de la început figura distinsă a acestui european vioi, care prin atitudinile cavalierești, prin înțelepciunea politică a tuturor pășirilor sale, prin demnitatea și tactul care nu-l părăseau niciodată, își câștigase respectul unanim al prietenilor și al

adversarilor deopotrivă. În anii din urmă, deși nu mai pătrunsese în camera maghiară, el era un „spiritus rector” al vieții noastre politice, socotit de toți ca un om de mare calibrul, un bărbat de stat în înțelesul adevărat al cuvântului.

Maniu a reprezentat politicește, la toate ocaziile, absoluta intransigență națională față de unguri. În istoria noastră vor rămâne ca pagini de demnitate discursurile lui, în care trăgeau ultimele consecințe logice ale principiului național. Conștiința lui superioară s-a manifestat totdeauna și ca o notă de actualitate; putem spune că lui și unor prea puțini oameni din Comitetul național de peste munți se datorește marea biruință morală care, în lumina evenimentelor postume ia proporții și mai mari, de a nu fi încheiat un acord cu guvernul din Budapesta, cu prilejul tratativelor cunoascute, din anul trecut. De rezistența lui Maniu s-au frânt toate stăruințele și credința lui în necesitatea izolării noastre, secundată de o admirabilă putere de convingere, a învins.

Cei inițiați în peripețiile acestor discuții îndelungate și dificile îi vor păstra recunoștința lor, care trebuie să crească astăzi, când ne dăm mai bine seama cât de fatală ar fi fost o înțelegere cu contele Tisza.

La izbucnirea marelui drame, Maniu a înțeles că rolul politic al frunțașilor de dincolo a încetat și că, în puterea solidarității noastre sufletești, răspunderea pentru soarta Ardealului a fost trecută în sarcina conducătorilor din Regat. De aceea, retras în singurătatea de pe malul Târnavii, a tăcut și a așteptat. Nimeni nu i-a putut smulge o singură declarație de loialitate și nimeni n-a fost în stare să-l urnească în nici o parte, ca să devină propagandistul unei apropieri de dușmanii noștri de veacuri. În locul tăcerii de astăzi, vorbește ca un îndemn și ca o dureroasă muștrare trecutul lui Maniu, care cere răspuns.

Acum va pleca și el. Cu această plecare se încheie deci ultimul acord. Ca la un spectacol zguduitor, care e pe isprăvite, cortina cade, tragedia s-a sfârșit. Noapte bună, Domnilor ...

În vremea asta ungurii închid granița, scriitorii discută libertatea opiniilor, cinematografele merg înainte, Slavici scrie cu tiparul, noi ținem discursuri de însuflețire ...

Fericită țară neutră ...”

ss. Octavian Goga

Cota: ACNSAS, Fond Documentar, dos. D2, vol. 10, f. 32-34.

Îți ating picioarele în umbră și alte poeme inedite - Pablo Neruda

Alice Valeria MICU

Promisul volum cu poemele inedite ale lui Pablo Neruda, „Tus pies toco en la sombra y otros poemas inéditos” a apărut anul acesta. Este vorba de aceeași editură, Seix Barral din Barcelona, care scosese cele două volume anterioare, **El río invisible** (Râul invizibil), volum de poezie și proză scrise în tinerețe, apărut în 1980 și **Cuadernos de Temuco** (Tablouri din Temuco), publicat în 1996. Titlul ales de editori pentru volumul de față conține un fragment din primul vers al poemului inițial.

Deoarece este vorba de poeme nefinisate, iar Neruda nu intitulase decât unul singur, „A los Andes”, „Celor din Anzi”, editorii au optat pentru numerotare ca formulă de identificare a poemelor.

Potrivit editorului Pere Gimferrer, cel mai valoros poem al volumului este cel cu numărul 4, care conține mai mult de 60 de versuri exuberante, cu format de verset, spre deosebire de majoritatea versurilor din volum, care sunt scurte sau chiar foarte scurte. De exemplu, poemul al doilea începe „Nunca solo, contigo/ por la tierra/ atravesando el fuego./ Nunca solo”, (...) Contigo/en mi batalla,/ no la que yo escogí/ sino/ la única.” „Niciodată singur, cu tine/ precum pământul/ străbătut de foc./ Niciodată singur”, (...) Cu tine/ în lupta mea,/ nu cea pe care am ales-o/ dar/ unica”.

Un poem emoționant este al 19-lea de factură autobiografică „el desprecio que me consagrarán/ cuando yo ya no sirva para nada/ es decir para que hablen/ a través de mi cuerpo las avispas”, „disprețul mă va consacra/ atunci când nu voi mai servi la nimic/ să spui ca să vorbești/ viespi peste trupul meu”.

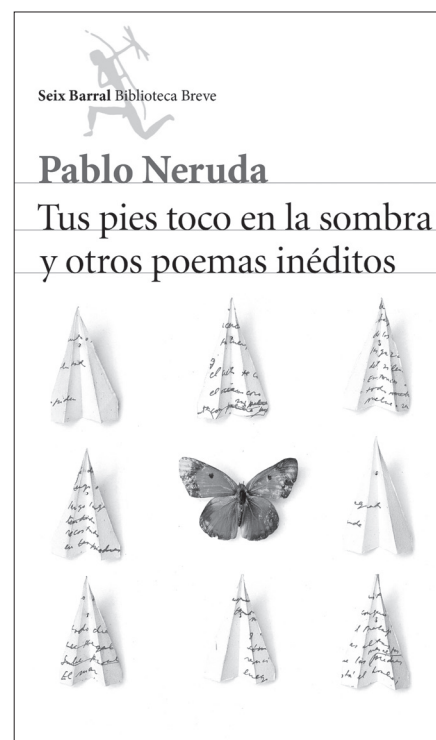
Cel mai bine construit pare a fi al 18-lea poem, care este și unul din cele mai frumoase, dacă este să

investim esteticul cu valențe literar-valorice: „Regresa de su fuego el fogonero,/ de su estrella el astrónomo,/ (...) el poeta regresa de la espuma”, „Să se întoarcă în foc cel ce-a descoperit focul,/ astronomul la steaua sa,/ (...) poetul să se întoarcă în spumă”. În poemul 9, care începe cu îndemnul „nu fi orgolios” găsim un portret ce trădează multă amărăciune, regăsită și în poemul 13, cu un început la fel de întunecat: „Adolescencia turbia, triste y tierna/ tembladeral sombrío”, „Adolescență tulbure, tristă și tandră/ mlaștină întunecată”.

Singurul poem ce are titlul ales de Pablo Neruda, „Celor din Anzi” trădează afecțiunea profundă a autorului pentru locurile natale: „Cordilleras/ nevadas,/ Andes/ blancos,/ paredes/ de mi patria”, „Cordilieri/ zăpezi,/ Anzi/ albe,/ ziduri/ ale patriei mele”.

Poemul ce poartă numărul 5 din volum este unul care pe cititorii avizați ai lui Neruda nu îi va dezamăgi, iar pe cei reticenți față de poetica nerudiană îi va convinge că autorul chilen, care nu a inclus aceste texte în volumele contemporane publicate, avea un acut criteriu valoric de selecție și rămâne, în consecință, un mare poet. Astfel, primul poem al volumului, îndelung retușat de autor, nu a fost, cu toate acestea publicat, lipsindu-i simbolistica de forță și exactitatea specifică lui Neruda, la care niciun cuvânt nu era întâmplător în text. Apoi, cel de-al treilea nu reușește să depășească nivelul unui bocet substanțial, în timp ce poemul cinci, deși de o stranie frumusețe, pare mai degrabă, un poem de circumstanță aproape gastronomică:

Por el cielo me acerco
al rayo rojo de tu cabellera.
De tierra y trigo soy y al acercarme

tu fuego se prepara
dentro de mí y enciende
las piedras y la harina.
Por eso crece y sube
mi corazón haciéndose
pan para que tu boca lo devore,
y mi sangre es el vino que te aguarda.
Tú y yo somos la tierra con sus
frutos.
Pan, fuego, sangre y vino
es el terrestre amor que nos abraza.

Din cer mă apropii
de aura roșcată a părului tău.
Când ești aproape
focul tău se plămădește
înlăuntrul meu și se aprind
și pietre și făină.
Așa crește și se umple
inima mea făcându-se
pâine, pe care gura ta s-o devoreze,
iar sângele meu e vinul care te așteaptă.

continuare în pagina 17

„The one” ori Neo ca Noe

Franciscus GEORGIUS

The Matrix (1999) a constituit un moment revoluționar în istoria filmului science-fiction. Povestea hackerului mesianic, smuls dintr-o iluzorie închisoare a minții, pentru a elibera oamenii din robia mașinilor, a zguduit conștiințele și a incitat spiritele în pragul trecerii dintre milenii. Vechea dispută dintre idealism și materialism (care a fost servită generației mele ca fiind gata tranșată) a renăscut și a fost mutată pe terenul civilizației informaționale, un areal încă puțin explorat de filosofi contemporani. Marii gânditori s-au întrecut în a se așeza de una și de cealaltă parte a baricadei.

Frații Larry și Andy Wachowski, scenariștii care au conceput întreaga trilogie, l-au pus pe eroul principal, Neo (anagrama lui One, Primul, Alesul), să frunzărească volumul „Simulacre și simulare” al filosofului postmodernist Jean Baudrillard. Luările de poziție au fost adunate în antologii, precum „Taking the Red Pill” (antologator Glenn Yefeth) sau „Exploring the Matrix” (antologator Karen Haber). Alte discuții au fost găzduite de ziare cu pretenții, precum britanicul The Economist.

Dezbaterile au insistat mai mult pe aspectele sociale și filosofice, deoarece din punct de vedere tehnic era clar, n-avea sens să scufunzi omul într-o cuvă unde să-l hrănești prin tuburi cuplate la corp ca să obții energie. Deoarece aparține unei ființe cu sânge cald, organismul e clădit cu precădere pentru a menține o temperatură corporală constantă, deci el e specializat în generarea sau disiparea căldurii. Chiar dacă organismul produce biocurenți, ei sunt de mică intensitate, deoarece un curent mare ar duce la încălzirea țesuturilor prin efect Joule și la coagularea proteinelor, la deshidratarea mușchilor și la carbonizare. Apoi, se știe din fiziologie că organul nefolosit se atrofiază. Câtă vreme oamenii plutesc în sarcofage strâmte umplute cu gelatină, ei nu pot să-și mențină musculatura în bună stare prin simpla răsucire de pe o parte pe cealaltă. Exemplele pot continua.

Dar firea umană e jucăușă. Chiar dacă din punct de vedere științific, modelul promovat de filmul original scârțâia din toate încheieturile, sistemul descris merita să fie investigat ca reflexie psihologică și sociologică a umanității. Să luăm un exemplu simplu de înțeles: dacă de obicei se folosesc mâinile pentru a apuca și muta obiecte, mingea de fotbal e mișcată cu piciorul, lucru care îi distrează atât pe jucători, cât și pe spectatori. Satisfacția generată de joc cere respectarea regulilor de bază, chiar dacă ele contrazic obișnuințele cotidiene. Situația atipică imaginată în „The Matrix” oferea o asemenea bogăție de posibilități, încât majoritatea comentatorilor au preferat s-o accepte ca pe o axiomă, de dragul spectacolului și al delectării intelectuale.

Secvențele antologice din primul film continuă și

azi să aibă o putere de sugestie neștirbită. În toamna anului 2003, Bill Gates i-a surprins pe participanții la târgul de produse informatice Comdex din Las Vegas. El a prezentat o parodie a cunoscutului episod în care Morpheus îl pune pe Neo să aleagă între Marea Pilulă Albastră (culoare IBM) cu efigia pingvinului Linux pe ea și o pastilă roșie obișnuită, marcată cu sigla Windows. „Alege Marea Pilulă Albastră și te vei trezi într-o lume în care depinzi de o mulțime de consultanți IT; în schimb, dacă vei alege pastila roșie, vei rămâne în Țara Minunilor și-ți voi arăta cum inovația eliberează masele!”

Producătorii s-au hotărât să profite de emulația creată și au anunțat că vor face continuarea așteptată. Reacția publicului a fost promptă, zeci de milioane de oameni s-au repezit să consulte situl oficial al filmului și să copieze fragmentele-momeală oferite de studiourile Warner Brothers. Pentru că doreau să prezinte și unele aspecte din preistoria lumii înnegurate, dominate de mașini, realizatorii au decis să creeze o serie separată de desene animate. Ele urmau să explice cum anume s-a ajuns ca mecanismele să folosească oamenii drept generatoare de energie.

În avanpremiera filmului „The Matrix Reloaded” (2003) a fost prezentat „Ultimul drum al lui Osiris”, un scurt-metraj realizat prin tehnici de animație digitală, care a oferit o motivație sui-generis pentru continuarea filmului original. După o palpitantă confruntare cu săbii japoneze în spațiul virtual (o variantă tăioasă a pockerului pe dezbrăcate), June și Tadeus, doi rebeli de pe nava Osiris, se trezesc atacați de santinele, zăvozi cefalopodici ai mașinilor. Încercând să scape de ele, cad din lac în puț, deoarece nimeresc peste un roi imens de mecanisme, care forfotesc în jurul unei foreze. Evident, ea a fost adusă ca să se sape un tunel până la Zion, orașul subteran unde trăiesc oamenii liberi. June intră în Matrice ca să-și avertizeze semenii, în vreme ce Tadeus și echipajul de pe Osiris luptă cu îndârjire ca să-i ofere răgazul necesar.

La o primă vizionare a acestui scurt episod, nimic nu explică, nici măcar nu sugerează de ce acest interludiu este legat de „The Matrix Reloaded”, film care, vorba unui critic, oferă „cadrul pentru o dezlănțuire de adrenalină” și prea puține răspunsuri. Misterul se lămurește de la sine abia după ce omul a văzut și „The Matrix Revolutions” (2003). În „Revoluțiile Matricii”, comunitatea din Zion trebuie să înfrunte atacul santinelor, mecanisme pluritentaculare, capabile să taie plăci de oțel și să răzbată peste tot. Până acum au atacat doar navele rebelilor, urmărindu-le cu mișcări unduitoare, ca niște spermatozoizi pluriflagelați care se repezesc către un ovul situat în trompele uterine ale Pământului Mamă. De această dată, santinelele au misiunea să distrugă tot ce mișcă în subsol.

O altă ipostază a Oracolului, Pitonisa, îi sugerea-

ză lui Neo că poate pune capăt luptei înfruntându-l și anihilându-l pe Agentul Smith. Și într-adevăr, toate evenimentele converg către înfăptuirea acestui țel, deoarece programul Agent Smith, un fel de polițist al gândurilor celor cuplați în Matrice, a căpătat reacții paranoice și pune în pericol însăși funcționarea sistemului. Neo capătă o navă cu care se duce în Orașul Mașinilor, trece prin blocada santinelor ca Vodă prin lobodă și își înfruntă oponentul, care înțelege prea târziu că e doar anti-imaginea Alesului. Să remarcăm faptul că numele Neo poate fi transformat în Noe, prin inversarea ultimelor două litere. Precum se știe, Noe e patriarhul care a supraviețuit potopului, diluviu menit să șteargă de pe suprafața Pământului o omenire decăzută, rezultată din împreunarea Titanilor cu fiicele oamenilor.

Cam asta a fost și intenția scenariștilor. În „A doua renaștere”, un alt desen animat din seria Animatrix, se arată că „așa-numita societate civilă a devenit victimă orgoliilor și corupției”, drept care oamenii au realizat mașinile „după chipul lor” și au devenit artiștii propriei dispariții de pe scenă. Deoarece primele mecanisme se hrăneau cu energie solară, oamenii au distrus atmosfera planetei cu speranța că astfel vor paraliza mașinile care îi concureau. Dar, surpriză, mecanismele au recurs chiar la oameni, pentru a-și extrage energia vitală. I-au adormit în niște saci placentari imenși și i-au hrănit cu vise, în cadrul uriașului sistem denumit The Matrix (Matricea).

Constructiv, arca lui Noe este o ambarcațiune la fel de primitivă ca și navele Zionului, care, deși au calculatoare la bord și o conexiune de bandă ultralargă cu Matricea, sunt manevrate îndeobște prin pârghii și manivele. („Racheta”, prima locomotivă construită de Stevenson, pare un exemplu de automatizare revoluționară față de sistemele de comandă din seria „The Matrix”). În seria de desene animate, ni se prezintă prototipul acestor vehicule, denumit „Versatran”, un aparat care îmbină flexibilitatea unui helipod (noțiune fantastică, de culoare albastră, generatoare de scântei electrice) cu viteza unui avion

cu reacție. Avioanele construite pe baza lor pleacă să distrugă Zona 01, „Pământul Făgăduinței”, deșertul unde s-au regrupat primele mașini și au construit niște prototipuri mai performante.

Operațiunea de distrugere a fost botezată „Furtună întunecată” și era îndreptată împotriva unui stat situat în deșert. Scena în care avioanele pleacă la atac pare a fi decupată din filmul lui Alan Parker, „The Wall”, realizat după cunoscutul album al formației Pink Floyd. Bombele nucleare detonează ciuperce incandescente, în urma cărora atmosfera se umple cu un nor negru de praf. Abia „Logo”, nava pilotată de Trinity, care-l poartă pe Neo către Orașul Mașinilor, se va ridica deasupra acestei lumi înecate în fum, ca o arcă pornită în căutarea unui liman unde să ancoreze și să înceapă repopularea unei lumi distruse pentru trufia de a se crede omnipotentă. În lumea Matricii, la început a fost Omul. (Și pentru o vreme, zice textul desenului animat, a fost bine.) Cuvântul detronat (în grecește: „logos”) apare abia la sfârșit, ca o arcă a lui Noe, menită să răzbată dincolo de un experiment eșuat și să-i ajute pe oameni să reia viața de la capăt. Din păcate, frații Wachowski n-au fructificat nici această idee și au preferat un final cu multă apă de ploaie și o falsă apoteoză.

Din punct de vedere contabil, trilogia „Matrix” a fost un succes. Studiourile Warner Brothers și-au scos banii investiți, au obținut profit și la un moment dat chiar au cochetat cu ideea unei noi trilogii. Spre surprinderea tuturor, „The Matrix Revolutions” au fost respinse de americani. Fenomenul a fost intuit de către marile firme, care nu s-au grăbit să sponsorizeze sau să participe la campania publicitară de lansare a ultimului episod. De vacarmul promoțional au profitat doar extremiștii ruși, care s-au îmbrăcat în paltoane negre de stofă și și-au pus ochelari de soare, apoi s-au înșiruit pe treptele cinematografului unde avea loc lansarea „Revoluțiilor” în Moscova. Ei purtau panarde pe care scria: „Noi suntem NEO-comuniștii.”

Și noi, care credeam că după 1989, am scăpat de Matrice!

Îți ating picioarele în umbră și alte poeme inedite - Pablo Neruda

urmărire din pagina 15

Tu și cu mine suntem pământul și roadele sale
Pâine, foc, sânge și vin
este amorul pământean care ne mistuie.

Din alte versuri străbate un Neruda amator de plimbări și penumbră: „Oh amor, de la muerte a la vida una hoja del bosque,/ otra hoja,/ se pudre el follaje orgulloso

en el suelo (...) Sabes cómo fueron los días, la crónica/ las revoluciones, los viajes, la guerra”, „Oh, amor, de la muerte a la vida o frunză din pădure,/ altă frunză,/ putrezesc în pământ frunzele mândre (...) Știi cum au fost zilele, cronică/ revoluțiile, călătoriile, războiul”.

Deși editorii ne asigură de fidelitatea transcrierii, nu se poate să nu remarcăm lipsa de fidelitate față de voința autorului, care în

ciuda numeroaselor adnotări și corecturi, nu a încredințat tiparului aceste texte. Nevoile insașiabile ale pieței și lipsa de criterii valorice manifestate de marea masă de cititori, pe a căror noptieră va sta volumul, alături, probabil de unul de ficțiune amoroasă anonimă, a făcut ca apariția acestui volum, intens mediatizat să nu depășească valențele unui covrig dintr-un aluat gustos și frumos ambalat.

„Gânduri despre un dascăl fără sfârșit”

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

Cartea „Lecția de autenticitate” (Editura Silvania, Zalău, 2014) este un omagiu adus profesorului Emil Cosma, „unul dintre cei mai iubiți slujitori ai școlii sălăjene, DASCĂLUL ce ne-a rânduit gândirea, (...), OMUL care ne-a dăruit iubire pentru a iubi, pricepere pentru a forma și înțelepciune pentru a instrui” – după cum mărturisesc înseși coordonatoarele acestei lucrări, Olimpia Chende, Gheorghina Lemnian și Veronica Macarie Moldovan, în „Dedicația” care deschide volumul ce adună între copertele sale gânduri ale multor dascăli, foști elevi și foști colegi. Toți care semnează îl consideră pe Emil Cosma nu numai un dascăl model, ci un model uman. Spirit liber, inteligent, cult, modest, altruist, cu un simț al umorului deosebit, profesorul de psihologie și pedagogie Emil Cosma va rămâne pentru multă vreme o amintire luminoasă în memoria tuturor celor care l-au cunoscut.

Cartea este structurată în cinci capitole: I – Stări de spirit; II – Imagini arhetipale (în care semnează doamna Silvia Cosma, soția profesorului, Călin N. Negrea, psiholog clinician și psihoterapeut, prof. Eugenia Doroliți-Gurză, prof. Ioan Hațeganu, prof. Veronica Lazăr-Iremiaș, prof. Maria Porumb, prof. Silvia Bodea-Sălăjan, prof. dr. Ioan Chezan, prof. dr. Ioan Abrudan,

prof. Daniela Popa, prof. Liviu Baidoc). În capitolul III – „Povești terapeutice” –, despre „omul frumos” și dascălul devotat își amintesc foști elevi. Interesante sunt... suitele de microeseuri din capitolul IV – „Tărâmul fermecat altfel” – de Olimpia Chende; „Călătorie către desăvârșirea ca oameni”, psiholog Florina-Alina Rad și „Nu credeam să-nvăț că va muri vreodată” – semnată de prof. Gheorghina-Adina Lemnian. Cartea ne aduce, în capitolul V, alte „Gânduri despre un dascăl fără sfârșit”, pentru ca la „Anexe” (?) să citim (auto)biografia profesorului Emil Cosma, care și-a dedicat o perioadă neîntreruptă de 38 de ani din viața slujirii școlii românești.

Inspirată „Încheierea” din lirica blagiană, așezată de autoarele cărții pe coperta a IV-a: „Frate, o boală învinsă ți se pare orice carte./ Dar cel ce ți-a vorbit e în pământ./ E în apă. E în vânt./ Sau mai departe./ Cu foaia aceasta închid porțile și trag cheile./ Sunt undeva jos sau undeva sus./ Tu stinge-ți lumânarea și întreabă-te:/ Taina trăită unde s-a dus?/ Ți-a mai rămas în urechi vreun cuvânt?/ De la basmul sângelui spus/ Întoarce-ți sufletul către perete/ Și lacrima către apus”.

Întrebați de această carte. Merită să zăboviți asupra ei.

Lecturi amânate

urmare din pagina 9

Iată câteva exemple: „și bucuria mi se zbătea sub piele/ ca un fluture moale”, ... „eram - un copil înțelept și sfios,/ așchie prea netedă, prea subțire” (*Prea netedă, prea subțire* – pag.7); „seninătatea – un medalion cu flori înghețate” (*Semnul din naștere* – pag. 24); „O dimineață ca o batistă albă/ ne va atinge pe frunte” (*Duhul vindecător* – pag. 31); „o domolire palidă, ca o jucărie îngropată” (*Alb ca leșinul* – pag. 36); „Albă, liniștea,/ albă ca nevoia mea de tristețe” (*Zborul înaripat* – pag. 38); „Gândurile mele, fire subțiri/ prelingându-se pe pardoseală” (*Flowers, candles, singers...* – pag. 44); „ca o durere de dinți, un zăvor

a fost tras” (*Niciodată, în iarbă...* – pag. 53).

Poeta acumulează astfel un stoc destul de confortabil de metafore originale, accentul căzând pe metafora personificatoare. În acest scop, recurge și la ajutorul epitetei de varii nuanțe și categorii („îi iese” rar câte un oximoron și aliterării), precum și la un lexic accesibil, îndelung și temeinic asimilat, ceea ce facilitează discursul liric al sugestiei suprapus narativității și descriptivității asumate.

„Pasărea în lesă” rămâne o carte convingătoare desprinsă dintr-o experiență complexă, în cadrul căreia poate fi identificat realismul prudent conviețuind cu absurdul

introdus frecvent cu ajutorul comparațiilor de expresie ermetică, menită să provoace însă acceptul lectorilor de orice categorie.

* informații culese din spațiul virtual;

** defectul stilistic, dizarmonie sub aspect eufonic, inventariat sub denumirea de „cacofonie”, este neglijat destul de frecvent ca atare de către suficient de numeroși poeți, prozatori și traducători contemporani, având doar scuza inadvertenței. Fără a mă erija într-un vânător asiduu, și inacceptabil, de asemenea erori, inventariate ca atare doar în a doua jumătate a secolului 20, am să enumăr câteva dintre cele care m-au deranjat în timpul lecturilor aleatorii: „la pa-sărea”, „cu furie”, „ca de frica”, „cu raza”, „ca leșinul”.

Elegiile diegezelor necesare

Carmen ARDELEAN

Ioana Pârvulescu, *Cum continuă povestea*

Mi s-a întâmplat, de câteva ori, să am convingerea că unele cărți sunt perfect complementare, că unii autori, poeți sau prozatori, poeți-prozatori, încercând aventura coborârii în propriul (infern) interior, eludează caruselul rănilor superficiale sau profunde, oferind, vie și nevătămată, imaginea nudă, de o terifiantă frumusețe a vieților pe care *le-au purtat, le-au actualizat* de-a lungul anilor.

Din acest punct de vedere, păstrând proporțiile, volumul Ioanei Pârvulescu, apărut la final de 2014 la Editura Humanitas, îmi pare înrudit cu *Însemnările lui Malte Laurids Brigge*, semnat Rainer Maria Rilke. Poate mai mult decât temele abordate sau pseudotrădarea genului literar care i-a impus (Rilke nu trădează niciun moment poezia în volumul amintit, așa cum nici Ioana Pârvulescu nu trădează proza), volumele converg prin ceea ce propun: esențe bine distilate, elegante tocmai prin descumamarea de prețiozitate, prin substanțialitate. Despre iluzii și deziluzii, despre naștere și morțile/destrămările zilnice, despre granițele certe și cele inefabile ale memoriei și ale conștiinței, despre Dumnezeu și alți dumnezei *viersuiește* Ioana Pârvulescu în ceea ce consideră a fi ultimul său volum de poezie, așa cum mărturisește în *Câteva lămuriri în proză*. Prologul dezvăluie pe un ton ba nostalgic, ba autoironic, parcursul literar, geneza operei, crezul literar, elanurile și convingerile unui autor ce se amendează cu o discreție secundată de cerebralitatea creatorului pe deplin conștient de condiția sa de rob al propriei creații, de ins aflat la dispoziția propriei inspirații: „Pentru mine, scrisul seamănă cu toate celelalte, n-ai de ales. Vine și ți se așază singur la masă”.

Dincolo de structura ludico-simbolică, șapte jurnale a șapte săptămâni cu șapte poeme, de evidentă simetrie a poemelor care deschid și încheie volumul (în fond, un fel de panglică a lui Moebius), de recurența temelor și a motivelor în fiecare dintre cele șapte grupaje lirice, ceea ce frapează și emoționează simultan e dezbărarea de recuzită și teatralitate, firescul flux al fluidelor existenței pe care și-l dorea și Ana Blandiana: „Am visat întotdeauna o poezie simplă, aproape eliptică, schematică, având farmecul desenelor făcute de copii în fața cărora nu ești niciodată sigur dacă nu cumva schema este chiar esența”. Căci despre o apo-

logie a simplității asumate e vorba în poemele Ioanei Pârvulescu, de o apologie a dialecticii, de un panegiric al marilor constante și al marilor antinomii ce se modulează spectral în fiecare ciclu: Genesis și Thanatos, Eros, divinas palabras, humanas palabras, ludica palabras, destinul ineluctibil.

Sucesiunea poemelor vine, parcă, să confirme existența a ceea ce Gilbert Durand numea „dinamismul antagonist al imaginilor”; iluzoriul, efemerul și eternul, fatalitatea sorții, absența liberului arbitru când e vorba de eros, naștere sau moarte, infirmitatea genetică, generică a ființei umane de a se opune, de a riposta ciclicității inerente, permanenta secundare a fiorului erotic sau religios de amprenta dureroasă a timpului ireversibil sunt matricele pe care se construiesc poemele. Aglomerări, acumulări progresive de negații sau de subordonate creează un amețitor joc al apropiierilor și al depărtărilor omului de om, omului de Dumnezeu, destin și moarte, al ascensiunilor și al căderilor: „Nu te întreabă dacă vrei./ Dacă ești de/ aceeași părere./ Dacă îți poți permite/ Dacă nu cumva veți fi trei./ Dacă tocmai asta ți-ai dorit/ sau ai fi preferat o zi/de odihnă/o călătorie sau să te pierzi în adâncul nopții/cu stele căzătoare./ Dacă nu te-ncurcă rău./ Nu-ntreabă.Nu bate la ușă./ Deschide. E deschis./ Nu-s zăvoare în cale./ Oricât de încet ar deschide ușa/ te ia prin surprindere: cine.../ Cine ești vrei să-ntrebi/ dar n-apuci s-o zici./ E aici! E aici” (Eros).

Jurnalul celei de-a doua săptămâni introduce noi dualități: angelic-demonic, ființa noastră-ființele din ființa noastră. Dedublări, multiplicări, plieri ale ființei, ale suferințelor provocate de propriile vieți și proprii morți se conturează în poemele autoreferențiale, în care componenta autobiografică oscilează între dramatic și tragic. O înțelegere superioară a raportului iubire-ură, a furiei și a remușcărilor, a bizareriilor regnurilor ajunse la senectute sau încercate de neajunsurile vieții, de nesăbuintă, de perimare sau de frica de extincție e vizibilă în poemele ce fixează o adevărată ontologie: „Numai omul poate fi mai crud/ decât lucrurile făcute de el./ Chiar dacă-i instrumentul destinului/ omul ar trebui rebel să se opună când/ e pus să facă rău orbește omului/aproapelui./ Ciocanul pe care îl pui să dea-n cui/ aproapelui lui/ se revoltă și el/ și-ți dă peste degete./ Cuiul pus să strice peretele/ aproapelui lui/ preferă să se îndoie să se strice el./ Omul aproape/ te dărâmă/nu-i nu-i/ nici măcar atât de bun/cât un cui”. (Mai rău decât lucrurile); „Timpul

etern materia finită și iată că/ vom reveni cândva și iar cândva/ în exact această formă și viață/ cu toate ale ei/ imposibil insuportabil pedeapsa e prea mare/ nu se poate./ O singură consolare: / o singură viață nu repetăm la infinit/ ci o infinitate/ toate/ combinațiile posibile ale materiei între care/trebuie că sunt și vieți la infinit paradiziace./ Dar și toate viețile infinit mai rele decât a ta torturile toate/ imaginate vreodată de om măceluri violuri decapitări/ cutremure/ să fii toți oamenii tiranul călăul să faci crime/ împotriva omenirii și să fii femeia care își aruncă fraged/ copilul/ nu se poate./ Plata pentru Paradis e prea mare/și nu face. Nu face” (Eterna reînțoarcare).

Cel de-al treilea jurnal delimitează alte antinomii: masculin-feminin, speranța și sentimentul inutilității, universul casnic, prizonieratul casnic și al gândurilor, corp-suflet, egocentrism și alteritate, răscruci cu priorități și renunțări. Odă închinată femeii, cu un titlu ce trimite, inteligent, la originea biblică a femeii, poemul *Super(wo)man* e construit pe o superbă metaforă: femeia-rugăciune, care protejează, impregnează întregul univers cu feminitatea sa, aureolând lumea ca adierea divină a rugăciunii: „Să învelești ziua care urmează/ într-o rugăciune/ fie ea și simplă/ la mulți ani să fim sănătoși bună ziua/ să aperi ziua subțire de ce i s-ar putea întâmpla rău/ să nu se rupă/ să nu se lovească să nu lovească să nu te lovească./ Să te învelești într-o rugăciune/ fie ea simplă ca bună ziua/ ca într-un costum de super(wo)man./ Să te ascunzi într-o rugăciune ca-ntr-un buncăr/ Să te ascunzi într-o carte ca-ntr-o rugăciune/ să te ascunzi într-o dragoste fie ea și sfârșită/ fie ea și neînceptută/ ca-ntr-o carte/ ca-ntr-o rugăciune”. Nostalgii ale vremurilor revoluate sunt iscate de prizonieratul în „carcera nefericirii”, de evocarea momentelor în care sentimentul finitudinii, al deznodământului implacabil domină.

Finitudine și infinit, moarte și Dumnezeu sunt dominantele celui de-al patrulea jurnal. Discursul liric e acum autentic elegiac, puternic metaforizat, oscilând între rugăciune și imprecizie. Esențe și umbre, urme și umbre se succed într-o încercare de ilustrare a inutilității limbajului, a comunicării explicite când interlocutorul e perechea sau Dumnezeu, în poemele sugestiv intitulate „Fără grai”, „Fără explicații”. Interesantă e aici formularea aproape în răspăr, interpretarea ludico-filosofică a clasicelor precepte: „Dumnezeu e cel căruia nu trebuie/ să-i explici/ nimic. După chipul și asemănarea Lui:/ nici el nu/ ți explică nimic. Asta e asemănarea./ Chipul nu-l cunoști deși/ ajungi să/ l recunoști”.

Devine recurent în jurnalul celei de-a cincea săptămâni *elogiul umbrei* ca simbol al lumii inconsistente și, în același timp, al singurei (certe) fidelități: „Cât despre mine prefer umbra./ Umbra e fidelă și nu părăsește/ orice i-ai face/ e sănătoasă (n-o dor dinții n-o doare burta n-o doare mijlocul)/ nu obosește nu încărunește nu suferă-n amor/ nu-ți seamănă nicio-

dată deplin și nu te plictisește/ iubește lumina depinde de ea/ nu se bronzază și nu folosește cremă/ protectoare când stă la soare/ se lasă călcată de mașini și motociclete/ dar rămâne întregă se mișcă bine/ tace/ nu te părăsește orice i-ai face./ Așa e oglinda de umbră a omului/ nebun etern nerecunoscător”. Alte umbre, a iubirii și a divinului, capătă consistență în poemele *Dialog cu el* și *Dialog cu El* construite pe o simetrie ce subliniază nevoia de catharsis a omului sau a creatorului de artă, ucenic al Marelui Creator, ca în poemul artă poetică *Instrumentistul*: „Noi/ noi suntem instrumente pentru cuvânt/ facem doar ce vrea el/ virtuozul Instrumentist./ Nu cântă niciodată la fel/ deși notele sunt aceleași./ Ne folosește să-și transmită voința/ să-și facă melodică cacofonia armonia/ și nicidecum/ cum/ am ajuns să credem/ din vanitate/ cuvintele că ar fi instrumentele noastre./ Ceva ne scapă. Nu se poate”.

Un perpetuum mobile al omenirii, un amețitor carusel al vieții fixează ultimul poem al acestui ciclu, „Câtă alergătură”: „și oameni mari apar fugind în cerc/ din viață spre moarte din moarte spre viață”, anticipând tema vanitas vanitatum din următorul ciclu. Viața casnică e evocată pe aceleași coordonate antagonice: plăcere și deziluzie, iubire și deznădejde, viață și moarte, nerăbdare, așteptare, plictis, amintiri și tristeți iremediabile, dar într-un stil dulce-amăru: „O amintire incognito/ a venit cu bicicleta să mă întâmpine/ arăta ca o îmbrățișare într-un oraș străin./ N-o recunosc (zic că nu). A venit un gând frumos incognito/ se purta ca un cerșetor?: Cine ești? Ce vrei de la mine?/ Apoi cu pași înăbușiți o speranță incognito?: Lasă-mă! Nu mă păcălești! Nu sunt acasă!/ Și imediat după ea foșnind pe-ntuneric deghizată-n adiere/ o dorință s-a arătat în toată splendoarea:/ Degeaba vii! Pune-ți pofta-n cui!/ Și o afirmație incognito cu aldine/ n-avea ce căuta acolo/ nici nu știu și nici n-am înțeles-o./ Acum îl mai aștept pe Dumnezeu/ să vină incognito/ hazard coincidențe orb să fii să nu le vezi/ și-atunci poate că da”.

Ultimul jurnal, construit din câteva poeme ce reiau, simetric, ciclul inițial eros/thanatos/genesis, propune și câteva autentice arte poetice din care transpar relația osmotică dintre creator și cititor, dintre carte și celelalte cărți, dintre trup și suflet, dintre lectura cărților și „cititul din tine”.

Cum continuă povestea vine să confirme încă o afirmație genială a Anei Blandiana: „Poezia nu trebuie să strălucească, trebuie să lumineze”. Nimic spectaculos, ca lexic sau strategie, niciun derapaj nu strică suava armonie, lumina caldă a poemelor care în „cuvinte inocente” spun „lucruri mai dure decât în proză”.

Aș îndrăzni să spun că, la o eventuală revizuire a *Istoriei literaturii române pe înțelesul celor care citesc*, semnată Nicolae Manolescu, 2014, criticul ar putea afirma că Ioana Pârvulescu „s-a încercat cu spor în poezie”.

Grădina din vis – Visul din Grădină

Florin GHERASIM,

curatorul Simpozionului *Arta în Grădină*

Ediția a treia a Simpozionului *Arta în Grădină* a propus un concept tematic menit să motiveze și să orienteze spre un numitor comun potențialul, inspirațiile creative ale artiștilor invitați. Oferind deschideri spre teritorii încă neexplorate ale oniricului și ale unui topos ubicuu, fără coordonate carteziane, unde aici și acolo nu mai înseamnă distanță, separare, ci contopire, această provocare tematică se intitulează *Grădina din vis - Visul din Grădină*. Opt artiști au răspuns în moduri diferite provocării. Creațiile lor, realizate aici, în timpul Simpozionului, alcătuiesc un microunivers, o fereastră spre lumea bucuriilor estetice, o lume în care am bucuria să vă invit să intrați și să faceți cunoștință cu cei care au lucrat la această zidire și cu operele lor.

Invitatul special la Simpozion, în acest an, este cunoscut sub numele de artist Borgó, din Ungaria. Un nume consacrat de un parcurs biografic excepțional, în plan personal și artistic. Crescut și inițiat în tainele artei la Târgu Mureș, orașul natal, Borgó a urmat apoi studiile la clasa de pictură a Universității de Artă din Cluj. Acum este profesor de pictură la Institutul de Învățământ Superior „Eszterházy Károly” din Eger și un artist emblematic al generației sale. Din prima zi, Borgó a declarat, la conferința de presă, că în Grădina Botanică din Jibou l-au fascinat, *la prima vista*, leii și o anumită aripă a castelului. Aceste elemente au stat la temelie a ceea ce a creat la Simpozion. Dar opera lui Borgó este eminentamente simbolică. La intersecția cu lecturile despre viața privată la curțile și castelele princiare, cât și lectura romanului *Totul în Grădină*, al scriitorului englez Edward Elby, Borgó a visat că în castelul Wesselény trebuie să fi existat o încăpere a plăcerilor, unde puternicii zilelor de atunci, în reprezentarea metaforică a celor doi lei, vor fi petrecut întâlniri de taină, desfăț și amor. În alt plan al interpretării, pânzele sale, executate impecabil și minuțios tehnic, într-o riguroasă ordine: desen, acrilic, ulei, disciplinate de legile simetriei, conțin elemente nelipsite în opera lui Borgó, integrate într-o codificare simbolică ce articulează un limbaj personal: *axis mundi*, axa care leagă sacrul cu profanul, nadirul cu zenitul, apoi spirala care închipuie dezvoltarea ciclică a lumii. Acestea, în filosofia lui Borgó, vor să spună că tot ceea ce se află Sus, se află, în oglindă, și Jos.

De la Cluj-Napoca a venit Eugen Moritz, absolvent de pictură, dar integrat acum Catedrei de Fotografie, Video PCI a Universității de Artă clujene. Am avut ocazia să-i fiu în preajmă în ambele ipostaze ale manifestării identității sale artistice. Eugen Moritz a elaborat și

susținut o excelentă teză de doctorat despre legătura, comunicarea dintre pictură și fotografie, teză însoțită, pe partea aplicativă, de o expoziție personală la Muzeul de Artă din Cluj. Am apreciat, de atunci, talentul pictorului și inteligența insinuării ideilor în lucrările executate cu rafinament, mai ales în ulei. Așteptam să văd ce va face la Simpozion, mai ales după ce la conferința de presă de la deschidere a spus că, pentru el, Grădina este un teritoriu al tentațiilor sau, privită ca loc edenic, primordial, ca provocare, pentru artist, de asumare a posturii de demiurg în raport cu propria creație. Eugen Moritz a urmat, aproape programatic, ce a afirmat în acele declarații. Pe perioada Simpozionului și-a transformat încăperea într-un atelier de creație izolat, auster, închis ca Oul de la Facerea Lumii. Când găoacea s-a spart, artistul a scos la iveală cinci lucrări pictate în ulei încă sclipind, noi nouțe, care reflectă, ca și la Borgó, primele sale impresii la întâlnirea cu Grădina. În lucrarea intitulată *Visul*, motivul florii de cală, așa cum l-a realizat Moritz, este cum nu se poate mai nimerit pentru interpretarea viselor, din perspectiva teoriilor psihanalizei freudiene. O altă lucrare se intitulează *Visarea*. Eu o interpretez chiar ca o raportare la Cosmogonie, mai precis la ziua a doua a Genezei, când Logosul voinței divine a separat Cerul de Pământ.

Prezențele feminine nu lipsesc pe lista de invitați ai Simpozionului. Blanca Alina Pop este absolventă de pictură la Cluj. De mai mulți ani lucrează, cu precădere, grafic design și ne-a mărturisit că a primit invitația ca o provocare de a veni cu șevaletul și pensulele. În pictura ei, energică, bărbătească, vie, se remarcă imediat vibrația luminii și energiile vivante emanate către privitor. Artista și-a intitulat lucrările expuse *Libertate* și, respectiv, *Captivitate*, ca manifest ecologic. Eu o văd pe Blanca Alina Pop ca descinzând direct, fără genealogii interpuse, din puritatea fovilor. Exotismul cu care ea reprezintă zona japoneză din Grădina Botanică Jibou mă face să asociez reprezentările sale vizuale cu cele din paradisul fovilor, Tahiti.

O altă colegă prezentă la Simpozion este Cristina Gagi, artistă care pictează cu acrilic, realizând efecte ce concură cu irizările și luminozitatea picturii în ulei. Ea a introdus, între modele, pe cei care visează cu ochii deschiși: copiii, chiar copiii artiștilor. Cei pe care, în pânzele artistei, copiii călăresc și călătoresc spre lumi imaginare sunt căluții, dar, pentru că suntem la Jibou, acești cai au, nu-i așa, capetele leilor din Grădina Botanică. O altă lucrare exprimă starea rezonantă a artistei la întâlnirea, în seara de flamenco, cu muzica chitarei

lui Varga Andras. Coada păunului este, de fapt, involburata rochie a vreunei dansatoare de fado, iar culorile tari, contrastante între cald și rece, între fierbinte și sideral, trec în registrul vizual complicatele arabescuri din registrul sonor al muzicii flamenco.

Fotografiile care, în expoziție, reprezintă cartea mea de vizită, ca artist, au la baza conceptuală tot dialogul expresiei vizuale cu alte arte: literatura, prin titlul parafrazat după un roman al lui Herman Hesse (*Lupul de stepă*) și, respectiv, cu muzica, prin seria intitulată *Fotografii pe muzica lui Varga Andras*. Artistul și spectatorii sunt metamorfozați, deopotrivă, în grifuri de chitară, semn al comunicării osmotice între interpret și audiență.

Lucian Muntean este un clujean mutat la București, în numele artei, am putea spune, cu trimitere la implicarea sa, dinamică și eficientă, în promovarea, prin mediatizare pe noile media a evenimentelor din viața artistică și a artiștilor contemporani, din toată țara. Artist polyvalent, în privința mijloacelor și genurilor de exprimare, el a realizat, la Jibou, pe de o parte, lucrări de șevalet, expresie a unei priviri exterioare, dintr-un ochi visător aflat, aerian, deasupra Grădinii, un fel de hărți imaginare. Pe de altă parte, Lucian a realizat o serie de lucrări din categoria mixed media, folosind hârtie manufacturată, ștampile, intarsii de mărci poștale vechi. Peste acest amestec compozit, intervenția pensulei așterne contururi de ierburi, care actualizează un fond de memorie afectivă a acestui spațiu, Grădina Botanică din Jibou. Căci, obișnuit, prin formația universitară, să caute urmele fosile ale vieții păstrate între straturile sedimentelor geologice, Lucian Muntean a cercetat în arhivele Grădinii, ajungând la ierbarele, colecțiile de plante presa-

te între coli de hârtie, în urmă cu zeci de ani, de către domnul Vasile Fati cu elevii săi. Astfel, aceste remane-uri semnate Lucian Muntean pot fi interpretate și ca un tribut adus cercetării de pionierat a citorului acestui loc minunat.

Influența ierbarului o aflăm, insinuată, și în ceea ce a creat la Simpozion Radu Șerban, artist stabilit la Cluj, dar cu obârșii sălăjene. Dacă la edițiile anterioare castelul întreg sau motive ale sale au fost constant prezente, recognoscibile în pânzele sale, în acest sejur artistul a pendulat între pânze dedicate peisajului, din lumi mai mult visate decât concrete, și aplecări de tip macro asupra unei frunze, a unui fir de iarbă, pe pânze relativ mici, în care influențele ca *pattern* referențial ale stampeii japoneze sunt reperabile și salutare.

Dar cel mai vizibil semn al acestei ediții este lucrarea care va rămâne și va înnobila spațiul public al Grădinii, anume, instalația-obiect realizată de către artistul clujean Andrei Florian din ce i-a oferit chiar spațiul Grădinii, devenit atelierul său: crengi, nuiele, bolovani, sârme, sfori. Ne aflăm pe tărâmul viselor. Instalația lui Florian, realizată parcă după desenele proiectelor lui Leonardo, închipuie, în intenția artistului, chiar Luna, astrul nocturn care a stârnit înclinația spre reverie și vis a poetilor romantici. Dar această Lună cu formă de corabie, acostată la malul lacului din Grădina Botanică Jibou poate fi vehiculul ideal care să ne transporte și să ne transpună în reverii nocturne, spre geografii imaginare, dorite, închipuite, visate. Este chiar mesajul transmis de toate operele create de către artiștii prezenți la această a III-a ediție a Simpozionului *Arta în Grădină* și, totodată, starea în care am dorit să transpunem vizitatorii expoziției, îmbarcați, împreună cu noi, pe această corabie.

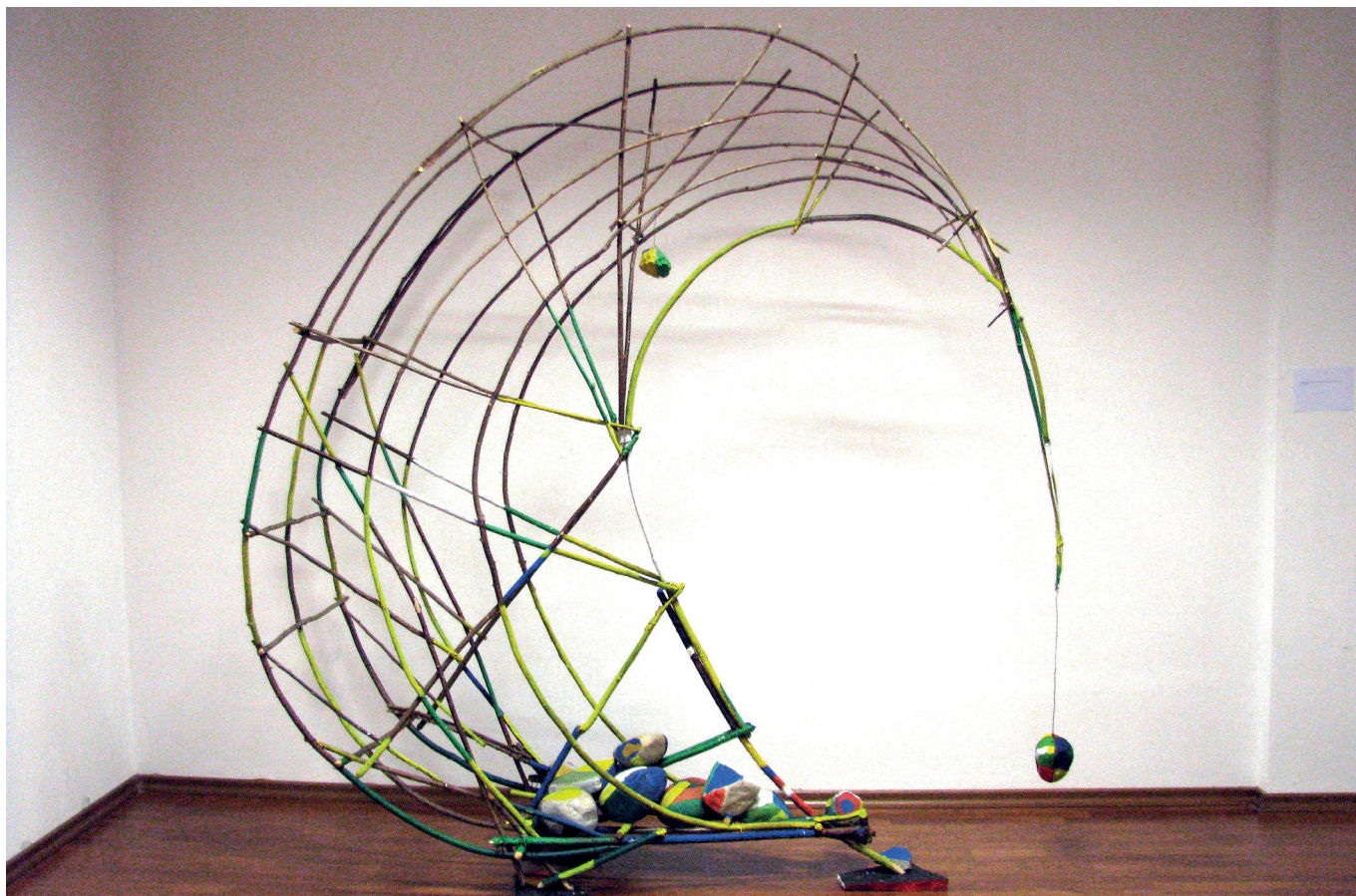

Activități culturale în cadrul simpozionului

Seară de poezie

Invitați: Alice Valeria Micu și Marcel Lucaciu

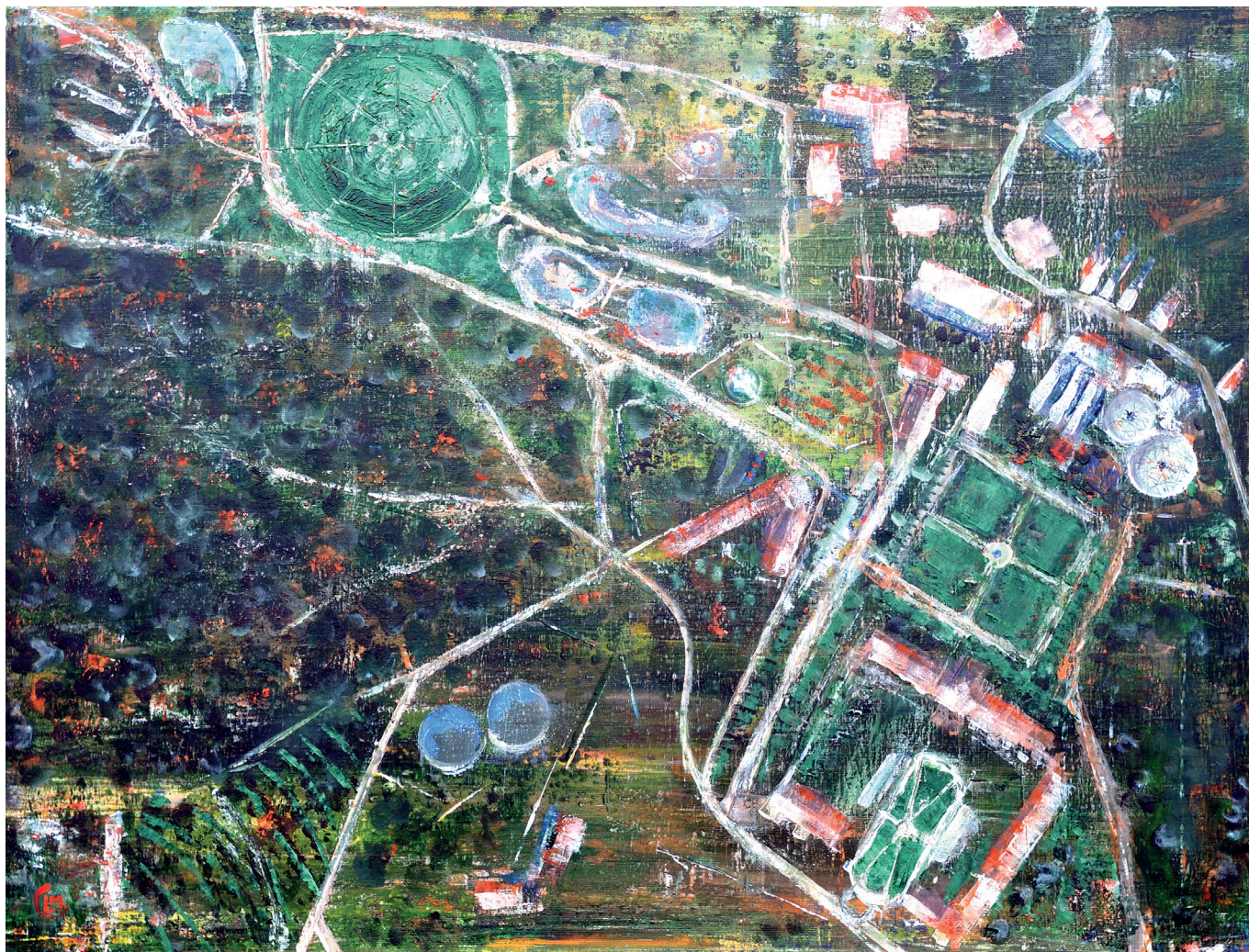
Moderator: Daniel Săuca

Andrei Florian, *Luna din lac*, Instalație – nuia de alun, piatră, acrilic, 300 x 270 x 70 cm, 2014

Cristina Gagi, „Fandango”, acrilic/pânză, 90 x 120 cm, 2014

Lucian Muntean, „Hărți imaginare”, acrilic/pânză, 60 x 80 cm, 2014

Artiștii participanți la Simpozion.

De la stânga la dreapta: Eugen Moritz, Blanca Alina Pop, Borgó (Ungaria), Andrei Florian, Lucian Muntean, Cristina Găgiu, Radu Șerban, Florin Gherasim

Instantanee din timpul vernisajului expoziției realizate în pivnița castelului Wesselényi, cu lucrările de pictură, fotografie și instalație artistică ale artiștilor participanți

Instantanee din timpul vernisajului expoziției realizate în pivnița castelului Wesselényi, cu lucrările de pictură, fotografie și instalație artistică ale artiștilor participanți

Grădina de vis

Radu ȘERBAN,
coordonatorul Simpozionului

Grădina cu flori, grădina cu plante, grădina cu pomi, grădina cu mere, grădina cu pești, grădina cu fazani, grădina cu lebede, grădina cu căprioare, grădina cu albine, grădina cu lei de piatră, grădina cu artiști, grădina cu artă, înseamnă *Grădina de Vis*.

Aici, granița dintre vis (visul înțeles ca proiecție, dorință) și realitate se estompează până la aneantizare. Departe de agitația și poluarea citadină, opt artiști au acceptat să se mute temporar în această Grădină. Pe parcursul a opt zile de lucru, ei au realizat în jur de 25 de lucrări de pictură, fotografie și instalație artistică. Opt viziuni diferite despre o aceeași provocare propusă de curatorul Simpozionului: „Grădina din vis – Visul din Grădină”.

Invitatul de onoare al ediției a fost profesorul, pictorul și graficianul Borgó, unul dintre artiștii renumiți ai Ungariei, posesor al multor premii și distincții, deschizător de drumuri în artă, împreună cu colegii sau discipolii domniei sale. De la Universitatea de Artă și Design din Cluj au participat trei conferențieri universitari, pictorul și artistul media Eugen Moritz, artistul ceramist Andrei Florian și pictorul Radu Șerban, artiști care aparțin generației mature de profesioniști ai artelor vizuale, cu activități și proiecte personale deosebite în țară și străinătate. Tot din Cluj, a mai participat artistul fotograf Florin Gherasim, iar din rândul artiștilor care aparțin generației de mijloc, Cristina Gagiș și Blanca Alina Pop. Din București ne-a onorat cu prezența artistul vizual și fotojurnalistul Lucian Muntean.

Programul acestei ediții a Simpozionului a fost unul dinamic, activitatea de creație fiind completată cu prezentări de conferințe, lecturi de poezie, audiții muzicale și demonstrații culinare. Seara de poezie i-a avut invitați pe Alice Valeria Micu și Marcel Lucaciș din Zalău. Piese consacrate din repertoriul muzicii flamenco și compoziții proprii au fost interpretate de Varga Andras în seara de audiție muzicală, iar conferințe pe teme de artă și civilizațiilor au fost susținute de doi dintre artiștii participanți la simpozion, Borgó și Florin Gherasim. Ultima seară a simpozionului a fost una de răsfăț culinar. Mircea Groza ne-a pregătit mâncări tradiționale cu arome și gusturi rar întâlnite în gastronomia contemporană. La aceste manifestări, în afară de artiști, au participat și cei interesați de fenomenul artistic contemporan, publicul iubitor de cultură din Jibou.

Dacă la finalul ediției de anul trecut lucrările artiștilor realizate în perioada Simpozionului au fost expuse în spațiile exterioare ale Grădinii Botanice, anul acesta lucrările au fost adăpostite de pivnița cas-

telului Wesselényi, un spațiu neconvențional, extrem de generos în dimensiune și expresie. Participanții la vernisaj au avut posibilitatea să admire lucrările expuse și să dialogheze cu artiștii.

Ca în fiecare an, majoritatea lucrărilor realizate aici vor rămâne în colecțiile de artă contemporană ale instituțiilor organizatoare, Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj și Centrul de Cercetări Biologice „Vasile Fati” din Jibou. Aceste instituții, prin directorii lor, Daniel Săuca și Cosmin Sicora, au hotărât în urmă cu trei ani să susțină fără rezerve un act cultural de excepție. Faptul că Grădina Botanică din Jibou, într-un viitor apropiat, va putea pune la dispoziția vizitatorilor o colecție permanentă de artă ca formă complementară de contemplare a frumosului, considerăm că este o inițiativă îndrăzneată și fără precedent, cel puțin în România.

Lucrările realizate în timpul Simpozionului au fost prezentate la sfârșitul lunii septembrie publicului din Zalău, într-o expoziție însoțită de catalog, în spațiile expoziționale ale Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj. Ne propunem ca în anii următori să inițiem un proiect artistic de promovare a celor două colecții de artă prin organizarea unor expoziții itinerante la muzee, centre de artă și galerii din țară pentru ca un număr cât mai mare de iubitori ai artei să afle despre ceea ce se întâmplă la Jibou.

Rezultatele Simpozionului de Arte Vizuale ARTA ÎN GRĂDINĂ le dedicăm și de această dată memoriei aceleiași persoane viziunare care a inițiat și consolidat Grădina Botanică din Jibou, domnului profesor Vasile Fati.

Activități conexe în cadrul simpozionului

Seară culinară

Invitat: Mircea Groza

Televizorul

Daniel MOȘOIU

Bine, dacă vreți, dacă chiar vă interesează televizorul ăsta, vă povestesc cum a început totul. Eram, de câțiva ani, profesor de limba română într-un sătuc din Ardeal, o adunătură de case mici de-a lungul unei văi, străjuite de dealuri aride. În cătun se ajungea fie pe jos, urcând și, mai apoi, coborând dealul care ne despărțea semeț de cea mai apropiată localitate așezată la șosea, fie cu căruța sau tot la pas, urmând cursul văii. Casele mai aveau încă acoperișul din paie. Nu glumes! Să vă mai spun că nici măcar curent electric nu exista în sat? Cu mânuța mea mi-am ales locul repartiției, dintre sutele, miile de localități înșirate pe listă. Și l-am ales numai pentru că avea un nume poetic, învăluitoare: Trestia!

Vă dați seama ce șoc am avut, după ce autobuzul hârbuit mă lăsase în localitatea învecinată, iar șoferul mi-a spus că de acolo nu puteam ajunge, pe drumul cel mai scurt, decât pe jos, urcând dealul pe care mi-l arătase cu mâna întinsă, de parcă ar fi vrut să mă avertizeze ce drum greu aveam de bătut... Sau, mă rog, puteam să ajung în sat mergând pe marginea văii care ocolea dealul. Cu un rucsac în spate și un geamantan din carton maroniu în mână, am luat-o pe drumul cel mai lung, de-a lungul pârâului, fie de teamă să nu mă rătăcesc, fie sperând ca din urmă să mă prindă vreo căruță, ceea ce nu s-a întâmplat. După vreo oră de mers, am intrat pe ulița înnoită a satului. Căzuseră deja primele ploii sănătoase de toamnă. Mi-am suflinat pantalonii, glodul trecea binișor de pantofi. Am găsit școala imediat, o clădire de două etaje ridicată de curând, căreia meșterii uitaseră sau nu avuseseră timp să-i aplice tencuiala peste cărămida roșie. Țin minte ca și cum ar fi fost ieri: printre paralelipipelele de argilă arsă, mortarul se scremuse și ieșise grosolan afară, prelingându-se pe zid, ca niște degete lungi, diforme, groase.

Am intrat în curtea neîngrădită a școlii, pe o alee îngustă cu grohotiș, când am auzit în spatele meu: alo, dumneavoastră? Așa l-am cunoscut pe Ghiță, învățătorul născut, crescut și întors în sat. M-am împrietănit cu el la cataramă, îi mai duc și azi, câteodată, o floare la mormânt. În noaptea aceea am dormit la el. Am stat până târziu la un pahar de țuică (tare, drăcia asta, greu m-am obișnuit cu ea) și apoi de vin, nevestă-sa, Iulia, care mai trăiește și azi, a făcut sarmale, iar el se prăpădea de râs spunându-mi bancuri cu olteni (nu m-am supărat) și ascultându-mi vorba care nu se despărțea de perfectul simplu.

A doua zi, cercetând satul de la un capăt la altul, am auzit o voce care se pogora în ecouri pe uliță. L-am întrebat pe învățător ce naiba se întâmplă. Strigă unul din deal, mi-a răspuns ca și cum era firesc să se tânguiască ăla ziua-n amiaza mare. Dar ce are, e nebun? A râs sănătos, după care mi-a explicat că aici veștile importante se aruncă peste sat, prin viu grai, din vârful celui mai înalt deal, de către un om anume ales. Bine, măi, dar n-aveți și voi un avizier? Ce s-avem?, s-a făcut că nu înțelege. Păi, cei mai mulți oameni de-aici semnează cu degetul înmuia în tuș... Am intrat apoi la bufet, mă rog, magazinul sătesc, cum era pe vremuri, administrator de badea Șandor, care nu mai știa cum să-mi intre în voie. Și iarăși am băut acolo până târziu, șlibo-viță, parcă, și bere. Într-o singură zi am reușit să-i cunosc acolo pe aproape toți bărbații din sat. Spre seară, mi-am mutat calabalăcul la o mătușă a învățătorului. Acolo au stat toți dascălii care au trecut sporadic prin sat. Niciunul n-a rezistat în pustietatea asta mai mult de un an. Mătușa la care stăteam în gazdă m-a rugat într-o zi să-i cumpăr și ei niște „ilest”, dacă trec pe la prăvălie. Am rămas descumpănit, m-am bățâit o vreme prin curte, dând să plec, dar până la urmă m-am întors în casă și am întrebat-o: bine, dar câți metri să cumpăr? Vai, domnișorul, mi-a spus, dar „ilestul” nu se vinde la metru... Credeam că vrea, acolo, un metru-doi de elastic. De unde să fi știut că era vorba de drojdie?! Dar asta e altă poveste.

De câteva ori, însingurat și deznădăjduit cum eram, surghiunit de-a dreptul, am vrut să fug, așa, pur și simplu, să las naibii totul și să mă întorc acasă, numai că mă legau de picioare cei trei ani obligatorii pe care trebuia să-i duci la capăt după repartiție. Ba chiar i-am scris și tatei: eu aici nu mai stau nicio zi! Iar el mi-a răspuns după vreo două săptămâni să-mi bag mințile-n cap și să stau să-mi fac datoria față de țară în cei trei ani de stagiatură. Chiar așa mi-a scris. Și am rămas. Când s-a stins din viață, am ajuns acasă după înmormântare, Dumnezeu să-l odihnească... Vreau să zic că nu e după cum vrea omul, așa că, între timp, a trecut toamna, a trecut iarna, s-a dus și primăvara și vara, ca și cum nici n-ar fi fost, iar în toamna următoare am fost numit, vrând-nevrând, director. Ba, mai mult, mă și îndrăgostisem...

Profesorii veneau de prin satele învecinate, puțini dintre ei fiind calificați. N-are rost să vă spun cum le programam orele ca în două zile să termine ce aveau de predat într-o săptămână... În a doua mea toamnă

în Trestia a venit și Irina. Absolventă de liceu, locuia în satul de peste deal, o țineau ai ei pe lângă casă, nici nu se gândeau că ar fi putut urma undeva, prin apropiere, un institut sau chiar o facultate. Într-o zi a intrat în sala profesorală cu obrajii scăldați în lacrimi. Printre sughițuri mi-a spus că un elev i-a spus cam așa, după ce voise să-i rupă pagina din caiet pe care el desenase cai și căruțe în loc să copieze ce era scris pe tablă: bine, bine, doamna profesoară, rupeți numa' foile că o zis tata că vă f... și-o palmă dacă le mai rupeți! Chiar așa! Mi s-a făcut milă, era atât de plâpândă...

Mă rog, și asta-i altă poveste, nu vă plictisesc cu ea. Să revin. Oamenii îmi spuneau „domnu' director”. Deși ne apropiam de anii '70, pe aici nu pătrunseseră nici „tovarășii”, nici colectivizarea. Au încercat, a venit într-o zi o comisie, dar, ca un făcut, toți bărbații din sat s-au îmbătat în ziua aceea, s-au îmbătat crunt, iar tovarășii n-au mai avut cu cine sta de vorbă. A doua zi la fel. După a treia zi, au plecat și nu s-au mai întors niciodată, iar oamenii au rămas cu pământurile lor. Dacă tot m-am așezat în sat, fie și provizoriu, cum credeam eu pe atunci, primul lucru pe care i-am rugat pe săteni a fost să amenajăm un teren de fotbal. Ceea ce s-a și întâmplat, în scurt timp, lângă școală, unde exista un teren viran, al nimănu. Bărbații au cărat sute de roabe cu pământ, să niveleze terenul, l-au tasat, au semănat apoi iarbă, iar când iarba a crescut, l-au trasat cu var, după indicațiile mele. Construirea porților a fost o nimica toată. După-amiaza, neavând altceva mai bun de făcut, ba și în pauze sau imediat după ore, încingeam nemaipomenite partide de fotbal, cu elevii mai marișori, ba și cu tații lor, până când veneau femeile să se rățoiască, de pe margine, cu mâinile în șolduri, că nu avea cine să isprăvească treburile gospodăriei. Și nouă ne ardea de fotbal...

Seara mergeam la prăvălie, la badea Șandor, cu consătenii mei, dar nu ca să cumpăr „ilest”, ci să mă așez statornic cu ei la pălincă și bere. Celor puțini care știau să citească le strecuram la lumina lămpii „Sportul popular”, iar ei îl buchiseau, urmărind cu degetul pe pagină rând după rând. După care, obligatoriu, le citeam eu însumi celorlalți. Aveam abonament la „Sportul popular”, poștașul aducea ziarul și corespondența tot la două-trei zile. Într-o seară, unul dintre părinții elevilor mei, tot citind ziarul și sorbind din halba de bere, s-a trezit vorbind tânguitor, aproape jalnic: domnu' director, vine Campionatul Mondial și noi ce ne facem? Noi, adicăăștia din sat care aflaserăm din ziar și, evident, de la radioul portabil, îmbrăcat în husă din piele, pe care-l purtam aproape tot timpul cu mine, inclusiv la prăvălie, la bufet, că România s-a calificat la Mexico '70. Păi, în satul de peste deal existau deja câteva televizoare, iar noi nu aveam nici măcar curent electric!

Prin urmare, a trebuit să-mi iau rolul în serios: ori de câte ori aveam o întrunire, consfătuire, comisie metodică sau ședință în oraș, dădeam o fugă la sediul

comitetului județean de partid unde lăsam o cerere, o plângere, o doleanță, să urgenteze cumva procesul de electrificare. Stâlpii uriași, din lemn, au fost aduși într-o dimineață, cu niște camioane uriașe, și înțepeniți în pământ, pe lângă garduri. Dar mai trebuiau întinse și cablurile. Lucrurile se mișcau greoi, nu ca la Bumbesti-Livezeni, să zic așa. Iar Campionatul Mondial stătea să înceapă. Oricum, mi-am spus, eu trebuie să fiu pregătit. Așa se face că, pe nepusă masă, mi-am cumpărat televizor. Fără știrea soției. A, am uitat să vă spun că, între timp, mă căsătorisem. Cu Irina, evident. De unde înainte nu știam cum să plec cât mai repede din văgăuna aceasta, acum mă și însurasem, ba mai mult, aveam împreună, de aproape un an, și un copil, o mândrețe de copil. În ultima perioadă de burlăcie, cu ajutorul învățătorului, îmi amenajasem în ceea ce se numea biroul directorului o cămăruță, cu toate cele de trebuință. Acolo s-a întâmplat, mă înțelegeți... Nici nu eram căsătoriți când a rămas însărcinată. Inițial am chibzuit, în spaima ce ne cuprinsese, că ar fi bine să lepede copilul, undeva, pe ascuns, la vreo moașă. Știți că pe atunci erau interzise avorturile. Dar după câteva nopți de nesomn, de chin, de frământări, m-am dus acasă la ea și am cerut-o, în fața părinților, de soție. Abia apoi au aflat și ei că biata lor fată rămăsese însărcinată... Cred că viitorul meu socru m-ar fi alergat cu parul prin sat dacă nu i-aș fi luat fata de nevastă, după ce am necinstit-o. La scurtă vreme am făcut nunta. Am câteva fotografii cu Irina mireasă, ușor tristă și speriată că lumea ar fi putut băga de seamă că i-a crescut un pic burta. Dar a trecut și asta, ne-am mutat împreună, iar după ce s-a născut copilul, ascultându-l cum gângurea, văzându-l cum își agita piciorușele, cum dădea din mânuțe, am alungat pentru totdeauna coșmarul care revenea amintindu-ne, muștrător, că ne-a putut trece prin cap să-i refuzăm viața.

Când m-a văzut cu ditamai cutia de carton în care se afla televizorul cu lămpi, pentru transportul căruia arvunisem din vreme o căruță, să-l pot aduce din satul învecinat, acolo unde autobuzul își avea ultima stație, soția și-a făcut cruce. Adică ce-mi trebuie mie televizor când nici măcar curent electric nu aveam în sat?! Uite-așa, i-am spus, vreau să fiu pregătit. Închiriaserăm o casă, cu două cămăruțe. Una o foloseam ca bucătărie, în cealaltă dormeam noi și copilul. I-am găsit și televizorului un loc, lângă perete, pe un dulăpior de haine. După ce i-au trecut nervii că risipisem banii de pomană, a așezat peste el un mileu, apoi un bibelou și mi s-a părut că e chiar încântată să-l știe acolo, să-l privească.

N-o să vă vină să credeți, cu o lună înaintea Mondialului, aveam curent electric! Aveam prize, ardea becul în casă. Și, pentru că omisesem un amănunt important, am înjghebat rapid o antenă uriașă, grea, din fier beton, cu cinci elemente, pe care, cu ajutorul câtorva săteni, am ancorat-o lângă casă, pe un par înalt,

din brad, tăiat din pădure. Antena trebuia să prindă undele care se loveau de deal. Să mai zic că pentru treaba asta am fost nevoit să aduc cu căruța un electrician și un aparat de sudură din satul vecin. Bun, cu sătenii mei de față, am legat cablul, am pus televizorul în priză și... nimic. Nicio lumină, nicio umbră, niciun zumzet n-au dat semne că aparatul s-ar afla în viață. N-aveam de ales, am plimbat televizorul cu căruța până la autobuz, și de acolo, în oraș, până la centrul de reparații. Cu el în brațe, după vreo săptămână, am făcut cale îtoarsă. Ajuns acasă, l-am băgat repede în priză. Degeaba, tot nu mergea. Înnebuneam. În oraș, văzusem ecranul luminat, văzusem imaginile care se perindau pe el. Aveam curent electric, aveam antenă, aveam și televizor, dar uite că nu mergea. Și Campionatul Mondial bătea la ușă.

Până la urmă, norocul meu, am întâlnit în centrul de comună un depanator ambulant, pe care l-am adus cu șareta poștaşului în sat. Depanatorul avea trei degete ciuntite la mâna dreaptă. Dar, cu toate acestea, șurubelnița nu-i scăpa din palmă. După câteva ore de chin în care a verificat și schimbat lămpi, a dezlipit și lipit circuite, numai el știe ce-a făcut acolo, ecranul a început să se lumineze. Funcționa! Mexico '70 putea să înceapă, îl așteptasem cu sufletul la gură, împreună cu consătenii mei. La meciurile României n-am avut realmente loc unde să-i așez pe toți. Mulți au rămas în picioare, privind din bucătărie, prin ușa deschisă.

Sigur, soției nu prea i-a plăcut toată hărmălaia și înghesuiala aia, mai ales că cel mic se trezea din somn când nici nu te așteptai și începea să plângă. Atunci, în cele două camere, se făcea o liniște de mormânt, până adormea la loc. După care iar începeau oftaturile, șuierăturile surde, murmurele...

Meciurile se transmiteau noaptea târziu, veniseră ploile și tunetele din vara lui '70, dar nu ne păsa. Îmi mai aduc aminte că atunci când a înscris Neagu, în meciul cu Cehoslovacia, parcă, era primul nostru gol la Campionat, am crezut că se sparg nu geamurile, ci pereții. Gooooooooool, am strigat cu toții, ridicându-ne în picioare, care pe unde eram. Ce ne mai păsa nouă de al mic?! Ba am avut impresia că se trezea sărăcuțul ca și cum ar fi vrut și el, în felul lui, să privească, să se bucure... Sau, cel puțin, naiv și entuziast, și fericit cum eram pe atunci, așa mi-ar fi plăcut să cred. Asta-i tot. A, să vă mai spun că, după câțiva ani, ne-am ridicat în sat casa noastră, una mare, cu trei camere și bucătărie. Primul nostru televizor l-am urcat de mult în pod, nu mai erau la modă aparatele cu lămpi.

Cam asta e povestea lui. Dar tot nu înțeleg de ce vreți să-l cumpărați... A, pentru filmări? Da, am văzut că a sosit o întregă echipă... Un film? Înțeleg. Foarte frumos că ați ales satul nostru, o să ne vedem la cinema, poate și la televizor. Când o să fie gata, sigur. Bine, haideți că urc după el în pod. O să-l băgăm de curiozitate în priză. Cine știe, poate mai merge și azi...

„Sărbătorile primăverii” la Szeged

Consulatul General al României la Szeged (Ungaria) și Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj au organizat vineri, 6 martie 2015, manifestarea culturală intitulată „Sărbătorile primăverii” care a vizat promovarea sărbătorii de Mărțișor printre românii din Ungaria, dar și Ziua Femeii. Cu această ocazie, au fost invitați români din Ungaria, dar și elevi ai unei școli din țara vecină în care se studiază limba română, pentru a prezenta un program artistic. Dacă anul trecut la acțiunea similară organizată de cele două instituții menționate au participat elevi și profesori ai Școlii generale bilingve din Chitighaz, anul acesta au fost invitați elevi și profesori ai Școlii generale bilingve din Bătania. Și în acest an, cunoscutul meșter și rapsod popular sălăjean Ileana Grațiana

Pop a promovat mărțișorul la Szeged, la manifestarea menționată, dăruind mărțișoare tuturor celor prezenți. Cu acest prilej au fost promovate cărțile apărute la Editura „Caiete Silvane”, revista omonimă, precum și publicații sălăjene diverse, printre care și cele editate de Asociația Colectonarilor din Sălaj. La eveniment au luat parte consulul general al Româ-

niei la Szeged, Ioan Fodoreanu; PS Siluan, episcop al Eparhiei Ortodoxe Române din Ungaria; Elena Sandu, lector în cadrul catedrei de limba și literatura română al Institutului Pedagogic din cadrul Universității din Szeged; reprezentanți ai autoguvernărilor românilor din Ungaria; jurnaliști din media de limbă română din Ungaria.

Filmografiile Simonei

The Giver

În ultimul deceniu, marile ecrane au fost invadate de nenumărate filme care se bazează pe conținutul unor romane fantastice precum: *Stăpânul inelelor* (2002), *Eragon* (2006), *Alice în Țara Minunilor* (2010), *Croniclele din Narnia* (2008-2010), *Jocul lui Ender* (2013), *Hobbitul* (2012-2014), *Divergent* (2014), *The Maze Runner* (2014). Nu, n-am uitat de seria *Harry Potter* (9 filme!), dar e atât de cunoscută încât se subînțelege că lista o va cuprinde fără doar și poate. Ei bine, toate aceste filme abundă în creaturi fantastice specifice basmelor, de personaje cu puteri supranaturale sau cel puțin de variante idealizate ale unor copii și adolescenți a căror menire este să salveze mereu și previzibil lumea în care viețuiesc și care, aparent, se confruntă c-un destin inexorabil. Ei restabilesc un echilibru inițial perturbat anume pentru a construi intriga filmului, dar care reușește cumva să ne seducă la nesfârșit. Munții sunt maiestuoși și pe ei veghează turnuri înalte, ținuturile de gheață nesfârșită alternează cu cele de foc, inelele poartă mesaje încifrate, aproape barbiene, societatea e divizată pe categorii umane care circumscriu, asemenea comediilor clasice, tipuri umane.

Probabil toate aceste transpuneri cinematografice sunt, în fond, manifestarea într-o formă mai dinamică, mai modernă a constantei și profunde nevoi umane de sacru, de magic. Ce distinge însă filmul pe care l-am ales astăzi e problematica pe care o ridică, fiindcă altfel, *The Giver* (2014) este, la rândul său, o ecranizare a unui roman fantastic, *Darul lui Jonas*, scris de Lois Lowry.

În primul rând, în cea mai mare parte alocată vizionării, filmul va fi unul alb-negru (vă amintiți de *Artistul* din 2011 câștigător a 5 premii Oscar?) și nu fiindcă încearcă o si-

tuare cronologică în atemporalitate asemenea basmelor, ci datorită faptului că lumea în care Jonas, protagonistul filmului, trăiește este una reconstruită pe principiul egalității absolute. Oamenii poartă un soi de uniforme insipide, casele par clonate, familiile sunt medii funcționale, limbajul trebuie să reflecte cu precizie, mașinal, intențiile vorbitorului, iar locuitorii își iau cu abnegație doza zilnică de medicamente destinate controlării oricăror impulsuri. Ca și alte filme distopice, precum *Divergent* sau *Jocurile foamei*, acesta reprezintă în fond o analiză socială a unei versiuni de lume spre care ne îndreptăm, dar, spre deosebire de celelalte, mult mai puțin centrată pe scene violente, pe confruntări fizice, pe efecte speciale care surprind explozii catastrofale. Este un film sensibil ce urmărește drumul spre maturizare a lui Jonas (Brenton Thwaites), ales spre finalul adolescenței ca Păstrător al Memoriei. Perioada sa de ucenicie, alături de cel care deține la momentul dat toate amintirile oamenilor (Jeff Bridges), înseamnă recâștigarea culorilor, confruntarea cu emoțiile umane, dar și conștientizarea gradului de injustețe la care este supusă o astfel de societate egalitară. Controlul vizual exercitat de drone asupra oamenilor îmi amintește de camerele de supraveghere din romanul lui G. Orwell, 1984, dar și de actualitatea problemei - dacă stăm să ne gândim la scandalul NSA și declarațiile lui John Snowden. Medicamentele zilnice, antidepresivele sunt forme din ce în ce mai răspândite ale literarei *soma*, despre care Aldous Huxley scria pionerește încă din 1932 în *Minunata lume Nouă*.

Filmul are un evident caracter de bildungsroman, iar personajele antagoniste, puternice ale filmului sunt Mama (jucată de Katie Holmes,

Simona ARDELEAN

care reușește cu succes să fie anticipică) și Vârștnicul, care conduce societatea (Meryl Streep pare, din nou, o doamnă de fier). De altfel, despre jocul actoricesc, în general, nu pot spune că este memorabil, dar este în parametrii orizontului de expectanță al tuturor celor care i-au vizionat anterior pe cei din distribuție.

Partea mea preferată din film însă, nu a fost jocul actoricesc, ci tranziția de la alb-negru la colorat și cred că efectul a fost bine gândit pentru că dispunerea coloristică inițială are rolul de amortizare a percepției, iar transformarea etapizată implică emoțional spectatorul, mai ales când efectul este plusat de decupaje ale emoției umane în toate formele sale: râsul cristalin al unui copil, bucuria unor îndrăgostiți la o nuntă, suferința cauzată de război, milă și toate celelalte emoții pe care Jonas le experimentează. La fel de interesantă este și ideea granițelor care țin prizoniere amintirile și așteptarea spectatorului de a vedea dacă Jonas poate să treacă aceste granițe și care ar fi efectul declanșat.

Filmul este plăcut, dar ridică și o serie de întrebări la adresa societății. Răspunsurile însă, alimentate de forul interior, aparțin fiecăruia dintre noi. Care vor fi răspunsurile dumneavoastră?

Alte amintiri din totalitarism (III)

Viorel HODIȘ

Dar anul meu „de botez”, cum spuneam, nu se-ncheiase. Îmi mai stăteau în cale și mă așteptau „la cotitură” – cum se spune – multe, multe...

Unele, mai „ușoare”, treceau așa, „în surdină”, să zicem; se săturase, probabil, și *dir.*-ul să mă mai poftească să-i trec pragul luxosului birou. Dar, sunt sigur, toate se adunau și „umpleau paharul” până la refuz... Nimic nu rămânea uitat.

De exemplu. Fiind „profesor de servicii” pe școală, trebuia să scriu, la-ncheierea zilei, un „raport” în „Jurnalul de serviciu pe școală”.

Citind rapoartele altora, pe zilele precedente, constatam stereotipa, chiar neroada formulă de-ncheiere: „în timpul serviciului meu nu s-a întâmplat nimic. Punct. Semnătura”. Niciodată nu mi-a plăcut stereotipia, care seamănă a „fugă de răspundere”, „ascundere a adevărului”, „neimplicare”, „lene de a gândi”. O stric și-mi închei raportul recomandând „conducerii școlii să ia pentru viitor următoarele măsuri: ...” Și-nșir câteva. Oricine mi-ar fi citit raportul ar fi fost în drept a zice – recunosc – „ăsta nu se simte bine-„n front”, se consideră „mai cu moț, își bate singur cuie-n talpă” etc.

A doua zi, după ora 11,00 – semn că, imediat ce-a apărut în școală, mi-a citit raportul – *dir.*-u-mi „trage”-o apostilă-n diagonală, după semnătura mea:

„Asemenea măsuri se iau **de** profesorul de serviciu”.

Și semnă larg cu *tocu-i rezervor* „Pelican” cu peniță „de aur cu iridium”, care scria gros-gros, ca la marii șefi de stat.

Cum eram în perioada corectării tezelor (cu creionul roșu „la ureche”), îi trag după **de** o acoladă și-i „corectez” *dir.*-ului apostila adăugându-i un **către**; acum aceasta suna mai gramatical, dar și „mai... directorial”: „asemenea măsuri se iau **de către** profesorul de serviciu!”

Asta așa, „ca să-l sâcâi”. Recunosc, reciproc nu ne puteam suporta. Uneori „mă obrăzniceam”, îl mai provocam și eu, ca omul.

Dar, dacă asta fu doar „floare la ureche”, iată că veni o alta ca un taifun (dacă nu chiar un *țunami*, urgii necunoscute nouă pe-atunci).

Înainte a unei ședințe de *Consiliu profesoral*, cum stăteam noi la masa aceea lungă, de peste cincizeci de cadre didactice – cu toții –, apare *dir.*-ul nostru cu zâmbetu-i bonom pe figură și ne informează că doi tovarăși de la „Asigurări” și-au anunțat sosirea, ca să ne-mpărtășească „planul lor de asigurări pe viață”.

Vin cu toată hârțogăraia lor de polițe de asigurări, pe care – cred ei – o să le semnăm noi toți, ca ei „să-și facă planul” și să primească premii, după care noi cu „viețile asigurate” prin ei, să putem aștepta de-acum încolo să murim în liniște, fără probleme, ca și cum de „polițele lor de viață” ar depinde totul.

Dar noi suntem tineri, tovarăși, în putere – nu-i așa, nevastă? – și nici c-avem de gând să ne-mbolnăvim, necum să murim! Vă propun, deci, să-i tratăm politicoș, dar de polițele lor nu avem nevoie. Să le urăm „Drum bun!” spre alte colective de muncă, mai mari, unde „să-și facă planul”, unde, într-adevăr, se-ntâmplă frecvent câte un..., că la noi... Nu-i așa?

Mărturisesc, în ce mă privește, că nici prin gând nu-mi trecea nici mie, personal, c-ar fi cazul să-mi semnez o asemenea poliță din primul an de muncă. Mai ales că-n „rai.”-ul (a se citi: *raionul*) ăsta, printre „tov.-ii ăștia” n-aveam niciun gând de statornicire. Era prima dată când părerile *dir.*-ului coincideau cu ale mele.

Intră tovarășii de la „Asigurări” cu o punctualitate de ceasornic – semn că erau dintre puținii veritabili funcționari rămași din „vechiul stil” al funcționarului de stat: sobri, elegant îmbrăcați, respectuoși, politicoși. Unul din ei expune conștiincios scopul vizitei, invitându-ne să semnăm în ordine polițele, să nu ne îngheșuim. Dar noi, bine instruiți de-al nostru „cârmaci”, nu ne-ngheșuiam chiar deloc. Conștiincioșii funcționari ai „Asigurărilor” rămân pe moment puțin descumpăniți, aproape mirați.

Atunci – ca dovadă că-și cunoșteau și-și făceau bine meseria, dând dovadă că și-au pregătit bine „campania” pentru orice eventualitate – scot dintr-un dosărel *o scrisorică* (vorba *lu’ conu’ Iancu*), pe care i-o-ntind *tov.*-ului director. Acesta o citește. Schimbă fețe-fețe. Lasă hârțiuța jos și, în stilul cel mai cameleon cu puțință, ordonă foarte hotărât:

- Dragi tovarăși colegi, situația s-a schimbat radical. Începând de azi, nu se mai poate fără asigurare. Toți vom semna câte o poliță. Nevastă, tu ești prima! (Doamna semnează imediat.) Semnă „în alb”, tovarăși, spre a nu irosi mult timp, urmând ca tovarășii să completeze rubricile fiecărei polițe la cancelarie.

Aceasta, deoarece *însuși tov. secretar cu propaganda pe raion* ne-o trasează ca *sarcină de partid*, tovarăși. Cu asta nu-i de glumit: nu putem să nu semnăm!

Cum tovarășa soție a *tov. dir.* semnase deja, acesta, cu indexul ridicat, „împunge” spre următorul coleg,

care semnează imediat, „împunge” spre următorul...
Și tot așa!

„Rotițele” creierașului meu se roteau, evident, într-o viteză uniform accelerată, *invers proporțională cu micșorarea* distanței dintre mine și... poliță.

Ajungând la mine, îi fac funcționarului semn să mă depășească.

Stupoare pe fețele tuturor! Funcționarul se uită la director. Acesta, fiert de mânie, cu jugularele vinete de umflate ce erau, gata să facă apoplexie, mugește-n șoaptă ceva ininteligibil, dar, ca prin minune, își revine și-i face semn funcționarului să treacă mai departe.

Recunosc, am trăit atunci un moment de spaimă – nu pentru mine, evident, ci pentru *dir.*-ul meu – să nu care cumva să-i provoc vreun necaz, Doamne-ferește!, prin gestul meu de... „nesupunere civică”... și să-l port pe conștiință toată viața. Mi-a fulgerat prin minte la modul sideral/astral că, iată, „asigurările” și-ar putea, pe loc, dovedi rostul (eu nefiind ca domnia-sa, proaspăt „asigurat”!). Sala profesorală – încremenită...

După semnarea ultimei polițe, „asiguratorii” noștri pleacă la cancelarie.

Atunci se declanșează o bruscă trezire din amorțeala sălii profesorală: un zumzet de vorbe, un fenomen ciudat de aprobare/dezaprobar, fiecare coleg vrând să-mi dea dovezi de îngrijorare/ dezacord unii, susținere/încurajare/simpatie alții... „Teren” bine pregătit pentru ceea ce avea să urmeze, căci, imediat, „peste toată hărmălaia”, s-auzi tunând amenințarea *dir.*-ului:

- Deci, colectivul nostru-i unit, disciplinat și solidar: „toți pentru unul – unul pentru toți” (!?). Asta mă bucură nespun. Aici se vede rezultatul muncii mele de mulți ani. Vă mulțumesc mult tuturor! Unul singur dintre noi nu se simte bine-n mijlocul nostru, nu se simte solidar cu noi, ne sfidează, ne disprețuiește, se crede „superior”, din altă lume, vine de pe „altă planetă”, trăiește „în alte sfere”, în „alt univers”, nu se poate „cobori” la nivelul colectivului nostru! Noa lasă!, că o să ne dăm noi toată silința să-i facem rost de-un alt „colectiv de muncă”, tovarăși, unul la înălțime, pe măsura lui. De mult timp meditez eu la clipa aceasta, dar am așteptat cu răbdare, ca să pot să i-o spun de la obraz: a-jun-ge! S-a umplut paharul! Asta-i omul, după ce-i dai o pâine albă, el îi dă cu piciorul! Așa, ca-revasăzică...

Și dă-i și dă-i pe tema aceasta.

Dezmeticiți, colegii care-mai-de-care doreau să mă facă să-nțeleg ce pericol mă paște, ceea ce era foarte clar pentru oricine:

- Vai, Viorel dragă, cum ai putut să-l înfrunți pe soțul meu, tu nu știi că el nu acceptă niciodată cuvântul „nu”?! , mă compătimea, prima la cuvânt, distinsa „tanti **V.**”, care, elev al ei fiind, îmi aprecia foarte mult silința la obiectul predat de domnia-sa, dându-mi multe dovezi de simpatie.

Dar eu cred că eram deja contaminat de-un fel de

virus, un „drog” al superbiei, mă simțeam „tare” în singurătatea mea, identificându-mă cu „cavalerul” ce luptă pentru onoarea curajului de-a se împotrivi cameleonismului, nimicniciei, îngenuncherii, slăbiciunilor umane de tot felul. (Eram, oare, pe-aproape de Don Quijote?!) Numai așa-mi pot justifica azi răspunsul mai mult decât nepolitic, chiar obraznic, pe care i l-am putut da profesoarei care mă iubea aproape matern, încă de copil:

- Doamnă profesoară, poate că e dreptul domniei-sale ca în relațiile conjugale, pe care le aveți, să nu accepte cuvântul „nu”, dar între noi nu pot exista asemenea relații. Doar relații „între egali”.

Cea mai iubită profesoară a mea din timpul școlarizării era distinsa Doamnă **M.F.**, atunci *dir. adj.* și secretară a organizației de partid pe școală, care – ca elev – mă asista la „Meditație” stând lângă mine-n bancă, iar acum – ca profesor începător – mă asista la ore și, după câte-o analiză foarte serioasă a lecției prestate, mă populariza favorabil în consiliu. Acum, profund îngrijorată de soarta mea, luă cuvântul cu intenția vădită de a mă convinge să renunț la confruntare și să semnez, ca să rămân profesor acolo:

- Vai, Viorel dragă, ce-ai făcut?! Uite, să știi, mă destăinuiesc ție: și mie mi-a fost penibil să semnez polița aia, dar m-am supus și am semnat-o!

Și acestei adevărate Doamne, care mi-a fost „a doua mamă” în timpul liceului, mă mir azi cu câtă duritate i-am putut-o „reteza”:

- Doamnă profesoară, eu nu mă supun unui ordin penibil!

Urmără rând-pe-rând alți compătimitori, care, toți, din simpatie și solidaritate de breaslă („umană” și „părintească”, bineînțeles), mă sfătuiam „să-nge-nunchez”. N-au reușit să mă convingă...

Dar – dacă-n școală mă bucuram de această multă simpatie (cu excepția știută!) – în relațiile mele cu „organele” din afara școlii, stăteam „pe invers”. După câte-va „isprăvi” sonore, se vedea bine că mi-am „câștigat” (poate că „mi s-a construit”) o aură de ură a „organului de tineret” condus de „partidul unic al clasei muncitoare”, adevărate forțe care au ajuns să mă „onoreze” cu epetete inepte, dar înspăimântătoare de-a dreptul pentru acele vremuri: „dușman al poporului, al partidului și al statului de democrație populară!” Întreagă „triada” cu care erau „omagiați” pe-atunci mulți: aproape toți „constructorii” Canalului de exterminare „Dunăre – Mare...”, plus cei din „gherlele” regimului comunist...

„... ce vremi și ce oameni mai erau prin părțile noastre...!”

Cu certitudine, în asemenea „vremi” și cu asemenea „oameni” nu prea mai rămânea loc și timp de glumit!

Dar, despre toate acestea, cu alt prilej.

Fiecare cu steaua lui sau cum ni-i rânduit. Frânturi de copilărie

Mihaela ROTARU

Sondând în profunzime imensul material pe care îl oferă terenul, am supus analizei întregul ansamblu de gesturi legate de *naștere*, de acest moment de început, încărcat de semnificații simbolice; aici se înscrie inclusiv pregătirea primei îmbăieri, în care se puneau diferite obiecte, cu atribute magice, cu capacitatea de a transmite copilului virtuțile, calitățile lor primordiale.

În spațiul sălăjean, acest transfer se explică în virtutea unui principiu de bază al magiei, în perimetrul căreia se înscrie și necesitatea ca apa să fie neîncepută, curată; ea se va arunca într-un loc curat, într-un râu, iar, dacă nu se află în apropiere vreo apă curgătoare, în grădină, la rădăcina unui pom, toate acestea putând avea influență pozitivă asupra viitorului copilului. Mama, îndrumată de moașă sau de alte femei cu experiență, avea de urmat anumite prevederi, pentru protejarea copilului de orice rău, în primul rând prin a nu-l lăsa singur, prin așezarea în apropiere a unui instrument de fier, căruia îi erau atribuite puteri protectoare, pentru ca duhurile rele să nu se atingă de el, în absența ei. Amintim grija sporită, mai ales în perioada celor șase săptămâni până la botez, în care „fără injer păzător” fiind, copilul era extrem de expus și, ca atare, vulnerabil; pentru a fi ferit de „uăți răi”, copilului i se leagă la mână un fir de ață roșie, de asemenea, pentru a căpăta gropițe în bărbie (băiatul) sau în obraji (fetița), semn de frumusețe, i se presează insistent degetul în locul respectiv. Acestea se cunosc și se mențin, însă doar în memoria celor mai vârstnici dăinuie mai vechi prescripții precum aceea potrivit căreia, după naștere, în același mult pomenit răstimp de patruzeci de zile, lăuza ar trebui să bea apă sfințită, pentru a fi păzită și pentru a fi „binecuvântat laptele pruncului”. *Apa* era adusă de moașă sau de careva din familie, de la biserică, dat fiind că mamei îi era interzisă ieșirea din casă, apă din care trebuia să se pună și în ciupă, la fiecare îmbăiere.

Considerăm interesant să urmărim cum preocuparea pentru *bunăstarea* copilului, pentru dezvoltarea lui armonioasă, plenară, a căpătat astăzi proporții greu de conceput acum câteva decenii, și aceasta în contextul ridicării nivelului de trai și al accesului facil la informație și la educație, dimensiune evidențiată cu insistență în mărturiile informatorilor noștri.

Examinăm regimul aparte pe care îl aveau *copiii morți fără a fi fost creștinați*, periferizați și îngropați fără a beneficia de rânduiala înmormântării, fapt cu totul surprinzător pentru cel nefamiliarizat cu austeritatea mentalității rurale. Am încercat o clarificare a unor astfel de aspecte problematice; conform învățaturii creștin-ortodoxe, *botezul* ar trebui să se facă la șase săptămâni, dar realitatea concretă arată că se făcea și la o săptămână, în caz de boală; de asemenea, tradiția interzice căsătoria între copiii

nașilor și cei ai finilor, considerați „ca frații”, precum interzice și dreptul de a fi nași celor care „trăiesc împreună fără cununie bisericească și cei îndepărtați de la Sfânta Împărtășanie, cu puterea arhierelui sau a preotului”.

Scoatem în relief și unele *uzanțe* ale Bisericii ortodoxe, printre care acelea potrivit cărora, înainte de a boteza, *nașii* trebuie să se spovedească și să se împărtășească. Dacă cel mic rămâne orfan, este datoria nașilor de a-l crește. Importanța de care se bucurau părinții spirituali ai copilului se vede și din locul care li se rezerva „la masa de onoare, de-alături cu popa”. La masa de după botez, mergeau doar apropiații, într-un număr restrâns, femeile aduceau mâncare, bărbații băutura, pentru a ajuta familia nou-născutului, căruia i se făceau și daruri. În zilele noastre, petrecerea de după botez ia dimensiuni ample – și ca număr de participanți, uneori și până la o sută, cum ni s-a evidențiat – și ca mod de manifestare.

Ne propunem să analizăm și unele aspecte legate de *alăptare* și de *înțarcare*; momentul încetării alăptării copilului determina alte griji și temeri, constituind o nouă etapă în relația instituită la naștere, cu tot ce presupunea dezlipirea (parțială) de mamă – un pas spre autonomia copilului, dar și a mamei, pentru care alăptarea, a se înțelege totala dependență a copilului, a însemnat limitare și un anume disconfort psihic.

În situația în care copilul era *bolnav* și cu slabe șanse să supraviețuiască sau dacă mai mulți frați de-ai lui au murit și exista riscul ca nici el să nu trăiască, se practica obiceiul „datului de pomană” sau al „vânzării copilului”. Se alegea o femeie cu copii mulți și sănătoși, căreia nu i-a murit niciun copil, ea dădea o sumă simbolică mamei, luând copilul și dându-i un alt nume. Scara de valori a societății tradiționale – s-a văzut – făcea ca nașterea băieților să prilejuiască o bucurie mai mare decât nașterea fetelor, deoarece prin ei nu se pierdea numele, nu se fragmenta nici patrimoniul, nici unitatea familiei, în timp ce fetele, pentru a se putea căsători, aveau nevoie de zestre, fapt care diminuă, nu sporea, ca în cazul băieților, averea familiei. Aceeași scară de valori impunea păstrarea cu sfințenie a onoarei fetelor, fapt care amplifică vigilența părinților și a celor din familie, generând un plus de temeri și griji. În cazul unor accidente de acest fel, dezonoarea familiei trebuia răscumpărată prin „înmulțarea” zestrei și acceptarea unor severe condiții, de care, în alt context, nici nu ar fi fost vorba.

Dată fiind redundanța informațiilor care ne-au fost oferite cu privire la creșterea și protejarea copilului – avem în vedere aici cu precădere perioada de după cele șase săptămâni de la naștere – vom încerca să trasăm doar liniile esențiale. Astfel, copilul foarte mic era pur-

continuare în pagina 38

O sărbătoare înălțătoare

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

După împlinirea menirii din fiecare duminică și sărbătoare – aceea de a da răspunsurile la Sfânta Liturghie –, Corul „Gloria Dei” s-a mutat duminică, 15 februarie 2015, de la Biserica „Sf. Ștefan” din Zalău, la Primăria municipiului nostru. Frumoasa și încăpătoare sală de festivități „Avram Iancu” a fost arhiplină de un public avizat, iubitor de Dumnezeu și de cultură.

Spectacolul gândit și oferit celor prezenți a fost cu adevărat unul de zile mari. Au participat la realizarea lui, în semn de respect și prețuire pentru Corul „Gloria Dei”, care a aniversat în această zi un sfert de veac de existență, Corul „Sfânta Familie” al Bisericii Greco-Catolice din Zalău, dirijor prof. Grigore Grigoruț; Corala „Carmina Orientalis”, dirijor Florin Lupșe; tenorul Sergiu Ghirilă, profesor la Școala Populară de Artă din cadrul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj și soprana Ariana Puie – studentă în anul II la Academia de Muzică din Cluj-Napoca.

Corul aniversat a cântat în deschiderea concertului și la încheierea lui, când a invitat și celelalte două coruri, reunindu-se toate trei într-o singură... voce, din care n-a lipsit „Odă bucuriei”.

Pentru a convinge de calitatea spectacolului – dată de repertoriu, interpretare, ținută scenică, atmosferă ș.a. – redăm titlul pieselor interpretate de participanții la acest regal coral.

Corul „Gloria Dei”: „Cât de mărit” (I. Bortneanski); „Imnul nopții” (L.v. Beethoven); „Cămara Ta, Mântuitorul meu” (N. Lungu), „La râul Vavilon” (I. Mureșianu); „Doina” (T. Popovici); „Două jocuri” (T. Jarda); „Tic, e tic, e toc” (cântec popular italian); „Als wir jünger in Regensburg waren” (Leo Lehner); „Trăiască România Mare” (Al. Ivela). Corul „Gloria Dei” a fost acompaniat la pian de profesorul Alexandru Chiroșca.

Corul „Sfânta Familie”: „Doamne, noi venim la tine” (Stebius); „Venim, ceresc părinte” (J. Haydn); „Ascultă, Doamne” (M. Căteanu); „Preamăriți fără-ncetare” (J. Haydn; armonizare prof. Grigore Grigoruț).

Corală „Carmina Orientalis”: „Mare ești, Doamne” (Iulian Cârstoiu); „Stihira a II-a” (N. Lungu); „Măicuța mea” (Cornel Avram); „Brăul amestecat” (Pretorian Vlaiculescu); „Sârba pe loc” (Gh. Danga).

Soprana Ariana Puie a cântat „Iubi-Te-voi, Doamne!” (Humulescu) și „Magnificat (Quia Respexit)” (J.S. Bach), iar tenorul Sergiu Chirilă – „Panis Angelicus” (Cesar Franck) și „O, sole mio” (Di Capua).

După încheierea spectacolului, doamna profesoară

Maria Porumb, dirijorul Corului „Gloria Dei”, a oferit, în numele corului, diplome celor care, de-a lungul timpului, i-a sprijinit sufletește, logistic și financiar în realizarea proiectelor stabilite.

La rândul ei, doamna profesoară Maria Porumb a primit foarte multe flori, iar aplauzele pentru dirijor și pentru corul aniversat au răsplătit, simbolic, eforturile lor vreme de 25 de ani. Seara s-a încheiat cu o agapă.

Reamintim cititorilor noștri că „Gloria Dei” a fost înființat în 1990, ca și cor bisericesc, care să răspundă duminică de duminică și în sărbători la Sfânta Liturghie, acest lucru făcându-l de ani buni la Biserica „Sf. Ștefan” din Zalău. A avut, însă, în toți acești ani, o prezență constantă în viața culturală și spirituală a orașului și a județului, fiind nu de puține ori mesajul acestora în țară și în Europa, prin pelerinajele și concertele susținute în mănăstiri și biserici din țară și din străinătate și prin participarea la festivaluri corale consacrate (cum este cel de la Pitești, „Gloria Dei” performând și un repertoriu laic, patriotic, alături de cel religios).

La împlinirea a 20 de ani de activitate, a fost editat volumul „Gloria Dei” – 20 de ani (Editura Sylvania, Zalău, 2010), care redă viața, reușitele, pelerinajele și călătoriile misionare ale acestui cor, precum și aprecieri de care s-a bucurat.

În pregătire la Editura „Caiete Silvane” se află volumul „Gloria Dei - un cor la un sfert de veac”, care își propune să dea o imagine de ansamblu a corului, prin detalierea activității desfășurate în ultimii 5 ani.

Într-un mod fericit, aniversarea a 25 de ani a Corului „Gloria Dei” coincide cu aniversarea a 70 de ani de viață și 45 de ani de activitate dirijorală a profesoarei Maria Porumb, ocazie de care profităm și noi, pentru a-i dori mulți ani cu sănătate, să poată ține în viață și conduce pe mai departe Corul „Gloria Dei”.

Povești de vacanță

Olimpia MUREȘAN, Marcela BĂBĂNAȘ

Pornind de la certitudinea că „toți oamenii mari au fost cândva copii”, Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău a implementat proiectul „Povești de vacanță”, în perioada aprilie-decembrie 2014, având ca partener Școala „Mihai Eminescu” din Zalău.

Scopul acestui proiect a constat în formarea unor deprinderi de a păstra și valorifica componenta folclorică, ca sursă de inspirație în povești și povestiri și familiarizarea elevilor cu anumite activități specifice muzeului, cum este cercetarea de teren și conservarea memoriei colective.

Deoarece educația în cadrul muzeului este o educație transdisciplinară, centrată pe demersurile intelectuale și afective ale copiilor, având ca scop formarea unor competențe cu caracter transdisciplinar - atitudini fundamentale (respectul valorilor, toleranță, asumarea responsabilității), capacități de tip creativ (investigare, elaborare de idei), capacități de interacțiune socială (cooperarea, integrarea în activitățile de grup), capacități comunicative (perceperea mesajelor, comunicarea verbală/nonverbală, ascultarea activă) – demersul întreprins prin activitățile prevăzute în proiectul sus amintit, s-a bucurat de sprijinul și implicarea elevilor clasei a VII-a C, sub îndrumarea dirigintei, dna. prof. Andreea Purdea.

Obiectivul general l-a reprezentat familiarizarea copiilor și tinerilor cu rostul și rolul unui muzeu, și să dezvoltăm atitudini pozitive de receptare a misiunii muzeului prin încurajarea comunicării și interacțiunii sociale. Dacă ne-am atins sau nu obiectivul, vă vom lăsa pe dumneavoastră să descoperiți în rândurile care urmează. Deoarece implicarea și efortul depus de elevi în cursul vacanței de vară a condus la un bogat și vast material, ne-am permis selectarea și valorificarea celor mai bune lucrări, prezentate în continuare.

Omuțul Apei

Beșe Diana

Premiul I

Povești de pe Valea Someșului - Băbeni

„În poveștile vechi pe care bătrânii le ziceau copiilor, se povestește despre un personaj înspăimântător, numit Omuțul Apei. Acesta este duhul rău al apelor: fie că este vorba de fântâni, fie că este vorba de ape curgătoare (SOMEȘ) iar oamenii locului i-au dat denumirea de omuț, pentru că se spune că ar avea chipul asemănător cu al unui om și că este mic, atât cât să încapă nevăzut în fântâni. Omuțul apei este cauza pentru care în Someș se pierd anual vieți: ba oameni, ba animale; și asta pentru

că el îi face pe toți să se înece, întunecându-le simțurile și mintea.

Personajul pare inspirat din poveștile cu căpcăuni ti-cluite pentru a transmite copiilor frica de apă și a-i ține de parte de locuri periculoase pentru viața lor. Dar explicația aceasta simplistă nu este totul. În realitate, povestea este făcută să explice inexplicabilul: statistic, în fiecare vară, un copil sau un localnic se îneacă în unul dintre satele pe care le străbate Someșul. Și atunci...

Pe parcursul timpului povestea a luat amploare, trecând de la un simplu mit, la o superstiție, la o convingere. Cine e de vină că se îneacă în Someș chiar și înotători experimentați?

Fiecare mamă e terorizată la gândul unei nenorociri sau poate amuzată de frica copilului, ajungând ca înfloriturile aplicate poveștii să o ducă la dimensiuni de horror.

Așa că, dacă vreți să faceți o baie în Someș sau chiar să pescuiți pe malul apei... mai gândiți-vă. Poate o să simțiți pe picior încăleștarea unei mâini care vă trage în fundul apei”.

*

Povestiri din bătrâni

Vaida Andrei

Premiul II

„Pe când aveam o vârstă fragedă, mă plimbam cu bunicul meu pe la marginea satului în care s-a născut. Într-o zi, m-a dus într-un loc special aflat pe o stâncă unde mi-a arătat o peșteră. Am intrat amândoi în acea peșteră în care se afla un bolovan rotund. Bunicul mi-a spus că acea peșteră se numește Peștera Pietrii Dracului și a început să îmi istorisească povestioara acelei peșteri.

Din bătrâni se spunea că în vremurile de demult, din acea peșteră izvora un pârâiaș cu apă cristalină pe care o foloseau atât oamenii, cât și animalele. Un drăcușor supărat, văzând minunăția de izvor, a vrut să strice bucuria oamenilor și a hotărât să caute un bolovan și să închidă intrarea în peșteră, astfel încât izvorul să nu mai curgă. Știind că drăcușorii au putere în nopțile fără lună, a colindat împrejurimile pentru a găsi un bolovan potrivit. A umblat toată noaptea până a găsit o stâncă mare și grea. Și-a adunat toate puterile și a pornit în zbor cu stâncă în spate către peșteră. Pe când a ajuns în apropierea peșterii începea să se crape de ziuă. La apariția razei soarelui și-a pierdut puterile și a scăpat bolovanul în peșteră. Fiind mai mic decât intrarea în peșteră, bolovanul a acoperit izvorușul și astfel, oamenii au rămas fără apă.

De câte ori mă duc în peșteră și văd bolovanul, încerc să îl dau la o parte pentru a reporni izvorul, dar nu reușesc”.

*
Străbunicul „Mustață”

Ciupe Andra
Premiul III

„În anul 1940, străbunicul din partea tatălui, care locuia în Răstolțul Deșert (Pustă), venea împreună cu alți săteni, cu căruțele încărcate cu in, în gară, la Zalău. De aici, inul se transporta la diverse fabrici din țară, în vederea prelucrării.

În timp ce traversau localitatea Treznea, trupele armatei ungare i-au atacat. A fost un adevărat masacru. Pe mulți i-au omorât, iar pe alții i-au luat prizonieri. Străbunicul ne povestea cu lacrimi în ochi cum au omorât, fără milă, copiii și femeii.

El a fost luat prizonier și dus în Ungaria, la o fabrică de tacâmuri, să lucreze pentru unguri. A stat acolo vreo trei ani și-a muncit, timp în care și-a lăsat o mustață mare, pe care și-o răsucea, în sus la capete.

Străbunicul, a avut noroc cu mustața, fiindcă l-au crezut ungar și a scăpat. Toți ceilalți au fost împușcați. De atunci i-a rămas și porecla de «Mustață»”.

*
Viața la țară

Popa Mara
Premiul special

„Viața la țară din zilele noastre este diferită de cea a bunicii mele. Bunicii mele au dus o viață destul de grea din toate punctele de vedere.

De cum răsărea soarele pe cer și până când apunea, ei erau pe câmp, muncind pământul, care le oferea hrana zilnică. Dis-de-diminează gândul lor era îndreptat spre animale și spre porumbul de pe câmp, fiind mai puțin preocupati de nevoile lor. Bunicii s-au obișnuit să fie recunoscați pentru fiecare picătură de ploaie sau tot ce este dat de la Dumnezeu. Chiar dacă aveau mâinile crăpate, nu se fereau a doua zi să o ia de la capăt.

În zilele de sărbătoare își îmbracă straiile cu miros de naftalină și merg cu gândul împăcat că rezultatul muncii lor este cel dorit, spre biserică. Nu îți cer nimic în schimb, doar să îi vizitezi din când în când, să îi ascuți, să stai de vorbă cu ei sub umbra unui nuc, în grădina din curte.

Timpul stă pe loc, tihna de odinioară s-a transformat astăzi în Norme Europene tot mai greu de atins”.

*
Șezătoarea și danțul în satul tradițional

Bologa Ruxandra
Premiul special

„Una din modalitățile de socializare în satul natal al bunicii mele, Derșida, era șezătoarea.

Bunica mi-a povestit că în serile lungi de toamnă și iarnă, tinerii se adunau la o casă unde fetele torceau, iar băieții spuneau povești și colindau.

Cu această ocazie, gazda le pregătea boabe de porumb fiert, cu zahăr, dovleac copt sau fiert și uneori îi cinstea cu un păhărel de vin sau țuică.

Fetele, în afară de faptul că aveau ocazia să își arate hărnicia și îndemânarea, puteau fi curtate de feciorii

satului. Dacă doi tineri se plăceau, băiatul invita fata în tindă, unde stăteau de vorbă și se pupau. Refuzul fetei de a urma un băiat în tindă era semnalul că nu îl plăcea.

În timp ce așteptau feciorii, fetele, împreună cu gazda șezătoarei, desfășurau anumite ritualuri, care aveau drept scop ghicirea ursitei. Fata era legată la ochi și era pusă să numere parii din gardul curții. Dacă parul ales era «frumos», și ursitul urma să fie la fel.

O altă tradiție o reprezenta hora sau danțul. La danț participau atât tinerii, cât și părinții acestora. Mamele își supravegheau atent fetele și încercau să ghicească care va fi viitorul lor ginere. Fetele așezate într-un semicerc erau invitate printr-o otheadă sau un semn discret de către băieți, iar perechea care dansa mai mult de două dansuri consecutive era considerată un cuplu în devenire.

Danțul se termina înainte să se întunece, iar fetele care întârziu acasă erau pedepsite de către părinți. De exemplu, pe bunica mea nu a lăsat-o mama ei să intre în casă timp de câteva ore și doar insistențele bunicii sale au salvat-o de a dormi în șură.

Cu ocazia danțului, fetele își etalau îmbrăcămintea, de cele mai multe ori aceasta fiind confecționată chiar de ele”.

*
Din vremuri de demult

Olaru Alexandra

„În vremea celui de-al Doilea Război Mondial și în anii ce au urmat, viața țăranilor nu a fost prea ușoară. Bunica mea, de pildă, a rămas orfană de tată încă de la trei luni, străbunicul meu îmbolnăvinduse în timpul războiului, boală care l-a răpus în scurt timp. Îmi amintesc o întâmplare pe care străbunica mea ne-a relatat-o, cum într-o seară, ajuns acasă după o lungă perioadă petrecută la muncă în spatele frontului pe teritoriul Ungariei, a bătut la geamul casei, strigând-o ușor pe străbunica să-i ducă afară apă, săpun, o foarfecă, haine curate și puțin petrol. Și-a dat jos toate hainele de pe el, le-a stropit cu petrol și le-a dat foc, pentru a nu infesta casa și familia cu păduchii aduși de pe front. S-a tuns și s-a spălat și abia apoi a intrat în casă la copii.

...

Chiar dacă vremurile erau grele, copiii... tot copii. Se luau cu joaca și uitau micile sarcini primite. Așa și bunica mea într-o zi: străbunica a trimis-o, împreună cu sora ei mai mare, pe deal, la Mama Nuțu Vârvoarei, după o șpargă. Pe drum, la marginea unui șanț, zăcea un câine mort. Fetele, una de vreo cinci ani, cealaltă de vreo șapte, de frică, au luat-o pe un drum ocolitor, prin grădini. Au găsit-o pe Mama Nuțu Vârvoarei pe pragul casei, cosând. Mezina, mai îndrăzneată, a întrebat: «Da ce faci, mamă, coși gaca nenii?» Mama a surâs ușor și și-a continuat treaba. Într-un târziu, văzând că fetele s-au luat cu joaca prin curte, Mama Nuțu Vârvoarei le-a întrebat: «Da după ce v-o trimis măicuță-ta, țucu-vă?» «După pergăul!» și-au amintit fetele. «Mă Ioane ie coată pergău cela în podu' cotețului!» i-a strigat mama (bunica) nenii (bunicului). Nenea a căutat cât a căutat pergău, dar nu l-a gă-

sit. Atunci le-a întrebat pe fete: «Da ce-a face maică-ta cu pergău? (pergău – talangă)». «A întinde niște haine albe, la uscat». Atunci Mama Nuțu Vârvoarei a izbucnit: «O, mândri-vă pustușagu și vă mânănce, că după șpargă v-o trimăs, nu după pergău!» (șpargă – sfoară mai groasă, pe care se puneau albiturile la uscat).

Au luat fetele șparga și au tuit-o spre casă”.

*

Jurnal de război

Cosma Felicia

„În copilărie, cu toții ne-am găsit alinarea și refugiul în basme, povestiri, amintiri. Erau mai mult sau mai puțin reale, dar nu a contat niciodată acest lucru, devenind un detaliu lipsit de importanță. Astfel, multe dintre aceste povești le-am auzit la gura sobei, relatate de bunicii noștri.

Următoarea poveste m-a impresionat profund:

«În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în regiunea Ardealul de Nord, soldații români erau înrolați în armata austro-ungară, care era aliata Germaniei.

Când armata germană înainta spre Ucraina, Rusia, pe frontul de est, armata română era de partea acesteia. Militarii germani erau considerați de către localnici, civilizați și disciplinați, datorită faptului că, oricât de foame le era, nu intrau în casele sătenilor, se purtau frumos și nu luau bunuri sau alimente de la aceștia. În schimb, dacă erau poftiți, intrau în case doar ca musafiri și acceptau doar ce li se oferea.

După ofensiva rusă, nemții s-au retras disciplinat spre Berlin, câțiva rămânând pe teritoriul României, ascunși în

șuri și hrăniți de localnicii care au început să-i îndrăgească.

În urma acestei ofensive, a rămas, pe teritoriul Ardealului, armata rusă. Prin comparație, soldații ruși erau necivilizați, nepoliticoși și uneori agresivi. De multe ori, intrau în curțile oamenilor, luau tot ce găseau (animale, grâne, obiecte de valoare), îi forțau și amenințau pe localnici, iar satele rămâneau pustiite în urma rușilor. De aceea, sătenii săpau gropi adânci în pământ, în care își ascundeau proviziile.

În satul Racăș, în timp ce bărbații erau înrolați în armată, au rămas doar femeile, copiii și bătrânii. Femeile i-au trimis pe copii, împreună cu animalele, să se ascundă într-o pădure de pe Valea Jernăului (locul unde astăzi se întinde Poiana Narciselor), unde seara le duceau de mâncare. Cum copiii nu stăteau doar în pădure, ci ieșeau și în poienițe, avioanele rusești au detectat mișcare în pădure și, crezând că e vorba de inamic, au început să bombardeze pădurea. Copiii, speriați, s-au ascuns sub care, trăind o noapte de groază.

Astăzi, în onoarea ostașilor români care și-au dat viața pentru țară, loviți de tunurile dușmane, între Chendrea și Racăș (comuna Hida), într-un punct strategic, există o troiță, pentru a aminti faptul că neamul românesc a depășit această perioadă crucială a istoriei.

Sunt mândră să vă mai spun și faptul că un străbunic al meu a fost înrolat în armata austro-ungară, unde, timp de peste șase luni, a luptat cu vitejie și eroism, după care s-a întors acasă”.

(Continuare pe www.caietesilvane.ro)

Fiecare cu steaua lui sau cum ni-i rânduie.

Frânturi de copilărie

urmărire din pagina 34

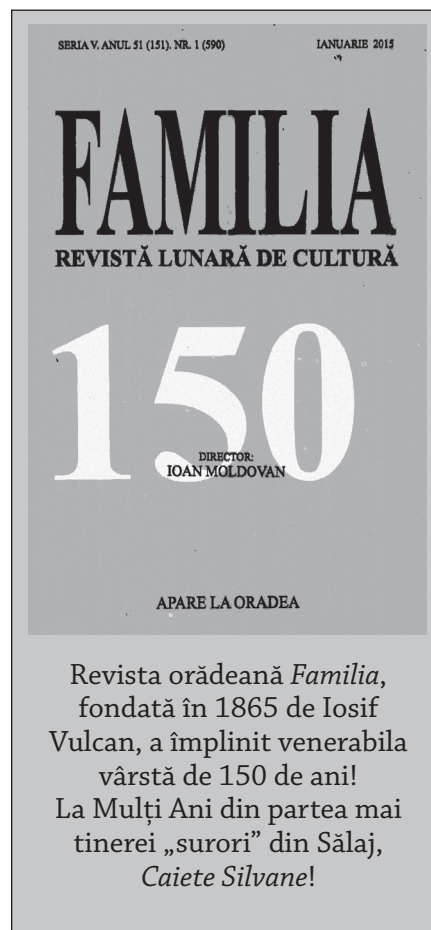
tat într-un leagăn așezat pe cap sau într-o traistă, legată la spate. Acesta putea fi pus oricând în mișcare, prin intermediul unor sfori. Erau alăptați de mamă, nu de o doică, dacă „izvoru de lapte săca, treceu pruncu pă lapti di vacă, nu s-o auzât să hie puși la altu ptiept”. Erau îmbrăcați și încălțați modest – austeritate care îi călea de mici, îi fortifica în vederea supraviețuirii într-un mediu adesea ostil. Copilul participa la activitățile casnice îndată ce vârsta îl recomanda pentru aceasta.

În consecință, mai vechile tipare de gândire, cu tot ansamblul lor de practici și credințe, ar putea părea azi, dacă nu absurde, cel puțin perimate. Copilăria așa cum o vedem noi în zilele noastre, aduce prea puțin din

ceea ce a fost ea odinioară. Candoarea specifică vârstei de aur, cum este ea numită, a rămas aceeași, ... sau poate, analizând-o profund, vom fi surprinși să constatăm contrariul.

Bibliografie

- Anghelescu, Șerban, Agon. *Tensiunea fundamentală a riturilor de trecere*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 1999.
- Bărbulescu, Elena, *Cercetări etnologice în Munții Apuseni*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2005.
- Bodiu, Aurel, *Trecerea prin metaforă*, Ed. Vremi, Cluj-Napoca, 2006.
- Coatu, Nicoleta, *Structuri magice tradiționale*, Ed. Bic All, București, 1998.
- Durkeim, Emile, *Regulile metodei sociologice*, Ed. Polirom, Iași, 2002.
- Iluț, Petru, *Abordarea calitativă a sociumanului*, Ed. Polirom, Iași, 1997.
- Majuru, Adrian, *Copilăria la români. Schițe și tablouri cu prunci, școlari și adolescenți*, Ed. Compania, București, 2006.
- Nicoară, Toader, *Transilvania la începuturile timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1997.

Doamna Eufrosina

(fragment din viitorul roman „*Spitalul de nebuni*”)

Doina IRA-TĂUTAN

- Fii atentă! O s-o rog pe doamna Eufrosina să-mi dea în cărți. Este foarte important pentru mine tot ce-mi va spune. Vreau să ascuți cu atenție. Pe urmă îți voi povesti ceva despre care nimeni de aici nu știe nimic. Am încredere în tine. Cât despre doamna Eufrosina, nici nu mai vorbesc. Revin în câteva minute.

Camelia plecă la patul bolnavului din dreapta mea. Urmărind parametrii afișați pe monitoare, începu să-și noteze ceva pe-un fragment de hârtie, după care se opri în dreptul măsuței.

Eram în reanimare de aproape trei săptămâni, din care primele două fusesem în comă. În cele câteva zile după revenire, mă apropiasem mult de Camelia. Era singura asistentă în care aveam încredere. N-aș fi putut spune exact de ce. Poate pentru că fusese prima persoană a cărei voce o auzisem strigându-mă și pe care o văzusem când am ieșit din comă, sau poate pentru că avea o voce tare blândă și îmi arăta multă înțelegere și afecțiune, nu știu. Cred că pentru toate acestea la un loc. Stătea foarte mult timp în preajma mea, vorbea mult cu mine și, deși probabil era obligație de serviciu, se purta în așa fel încât nu se vedea deloc asta. Simțeam că face totul cu drag, cu implicare. Îmi era bine și aveam un sentiment de siguranță când știam că este de serviciu. Într-o zi mi-a mărturisit că îi sunt tare dragă și este profund impresionată de drama prin care treceam, deși sunt doar un copil.

Ei, nici chiar așa! Aveam 25 de ani, însă fiind mignonă și foarte slabă, arătam ca o adolescentă. Camelia termină de notat în caietul de pe măsuță datele furnizate de monitor și reveni lângă mine. Se așeză pe scaunul dintre patul meu și al doamnei Eufrosina.

Văzându-mi îndoiala din priviri și zâmbetul ușor ironic, reluă dialogul:

- Mi-ai destăinuit că ești pasionată de ezoterism, dar nu crezi în cartomanție. Mă surprinde puțin afirmația ta. Știi și tu că în literatura de specialitate se vorbește destul de mult despre această practică veche de când lumea și se afirmă că, dacă stăpânești foarte bine arta interpretării simbolurilor de pe cărțile de joc și urmărești o anumită logică, poți foarte bine descoperi lucruri din trecutul, prezentul sau viitorul cuiva. Eu nu vreau să te influențez în niciun fel. Fii atentă doar și încearcă să faci niște conexiuni. Vei constata cât este de interesant. Și eu

am fost destul de circumspectă la început. Colegelor le-a trebuit destul de mult timp până au reușit să mă convingă de capacitatea doamnei Eufrosina de a descifra mesajul cărților. Mă amuzam teribil când le vedeam cum se gudură pe lângă dânsa, doar doar o vor îndupleca să le dea în cărți, pentru că, să știi, nu se lasă convinsă ușor să o facă. Ca să nu mai vorbesc despre reacția lor la auzul celor spuse de doamna Eufrosina. Era de-a dreptul hilar. Uneori erau în culmea fericirii, alteori izburneau în plâns, nu mai știam ce să cred. Râdeam și le ironizam. Asta a făcut ca ele să-și dorească și mai mult să-mi incite curiozitatea. Nu s-au lăsat până nu m-au convins. Și, deși nu mă interesa ce-mi vor spune aceste cărți, într-o bună zi, la insistențele colegelor, n-am mai rezistat. M-am apropiat de patul bătrânei doamne și am rugat-o să-mi dea în cărți. Nu m-a întrebat nimic și nici nu mi-a cerut să mă gândesc la ceva anume, așa cum fac mai toate cele care ghicesc în cărți. Și-a început ritualul amestecării cărților privindu-mă în ochi, după care a început să-mi transmită, cu vocea sa caldă, vorbind rar și încet, ce-i spuneau ele. Mi-a fost frică! Nu-mi venea să cred! Nu-mi spunea generalități. Îmi spunea doar lucruri concrete pe care nu le știam decât eu. N-am mai avut vreo îndoială cât de mică în ceea ce o privește pe această distinsă femeie. Cu siguranță este înzestrată cu un simț pe care noi ceilalți, marea majoritate, ori nu-l avem, ori nu știm că-l avem. De atunci, ori de câte ori vreau să știu dacă anumite proiecte îmi vor ieși sau nu, o rog pe doamna Eufrosina să-mi dea în cărți.

Camelia era atât de serioasă în timp ce-mi spunea toate aceste lucruri și atât de convinsă de puterea extraordinară a doamnei Eufrosina de a vedea destinul în cărți, încât m-a făcut curioasă.

Doamna Eufrosina, așa cum îi spuneau toți, era o mogâldeată de femeie care de-abia se vedea din patul înalt, împrejmuț cu două rânduri de bare metalice, cum sunt, ori ar trebui să fie, toate paturile din salonul de reanimare, pentru ca bolnavul adus în stare

critică să nu cadă în timpul vreunei crize. Se apropia de nouăzeci de ani. Era îmbrăcată într-un capoteț înflorat, din diftină, peste care avea un ilic tricostat de culoare bej. Părul, de un alb imaculat, destul de bogat având în vedere vârsta, era tuns scurt. Nu purta nimic pe cap. Mâinile, cu degete lungi și delicate, deși brăzdate de vreme, erau foarte frumoase. Un inel cu diamant natural impunea pe degetul inelar al mâinii stângi. Evident că fusese o femeie foarte frumoasă și distinsă. O aristocrată. Aveam să aflu în cele câteva zile, cât am mai rămas în reanimare, că fusese profesor universitar. Fiul ei, medic, era șeful secției unde ne găseam. Avea și o fiică. Procuror. Greu de înțeles de ce aleseseră copiii să-și țină mama în reanimarea spitalului de neuropsihiatrie, într-un mediu total nepotrivit statutului ei, vârstei înaintate, stării de perfectă luciditate. Ar fi putut să plătească pe cineva, gândeam, care s-o îngrijească acasă la ea, unde cu siguranță s-ar fi simțit mult mai bine decât aici, printre muribunzi, într-un loc în care moartea își lua permanent obolul. Cred că era mai puțin costisitor și mai comod să o țină în spital, unde era permanent supravegheată fără niciun cost. Doamna Eufrosina nu se mai putea deplasa. Din cauza vârstei, mi-a spus Camelia. Așa încât stătea toată ziua în acel pat unde i se aducea de mâncare și unde, ajutată de infirmiere, își făcea nevoile. Internată de câțiva ani acolo, părea că se simte bine printre muribunzi și personalul în halate albe. Se mulțumea să fie socotită de-a casei. Paturile noastre erau despărțite doar de o noptieră, așa că o vedeam tot timpul. Nu se întindea în pat decât când se culca. În rest, stătea turcește toată ziua și citea romane sau dădea în cărți. Nici măcar nu purta ochelari.

Camelia se întoarse către patul mogâldeței și o rugă să-i dea în cărți. De astă dată bătrânica nu așteptă să fie rugată a doua oară. Își strecură mâna sub pernă și scoase un pachet de cărți îngălbenite de vreme, dar curate, nu slinoase, așa cum văzusem de câteva ori cărțile altor „vrăjitoare”. Înainte de a începe ritualul, se uită la mine fix, cu privirea severă, într-un fel care îmi sugera că s-ar cădea să întorc privirea spre partea cealaltă a rezervei pentru a nu asista la discuția lor. Văzându-i atitudinea, Camelia o asigură că „indiscreția” mea este acceptată, că își dorește să aud tot ce-i va spune, iar după aceea, dacă nu va fi prea obosită, să-mi dea și mie în cărți. Fără să ofere vreun răspuns, doamna Eufrosina, șoptind ceva, parcă o rugăciune, își fixă privirea spre cărțile de joc pe care

începu să le înșire în fața sa cu mișcări lente, una câte una, într-un fel numai de ea știut. După ce așeză pe cearșaf ultima carte, începu să vorbească încet, cu privirea plecată, ca și cum ar fi vorbit singură: „Ai depus niște acte, cu vreo doi ani în urmă, prin care ai cerut să părăsești România împreună cu familia, pentru a vă stabili în Țara Sfântă, acolo unde-ți sunt părinții”. Ridică privirea și o fixă pe Camelia. Nu așteptă niciun răspuns. Continuă pe același ton: „Ai primit avizul. Ți s-a aprobat plecarea definitivă, ție și familiei tale. Doar că, din păcate, nu veți mai pleca toți trei. Foarte curând, poate chiar astăzi, soțul tău te va anunța că nu mai vrea să meargă cu voi. Vei pleca doar tu împreună cu fiul tău și vă va fi bine”. Camelia prinse mâna doamnei Eufrosina, nemailăsând-o să continue. Lividă la față, se întoarse către mine și îmi spuse: „Asta am vrut să aflu, dacă soțul meu va merge cu noi. Ieri am fost anunțată că ni s-a aprobat dosarul și că vom putea pleca în curând. Soțul meu a fost mai degrabă trist când am primit vestea, iar asta aproape că îmi confirmă bănuielile. De câteva luni încoace comportamentul lui este total schimbat și nu o singură dată mi-a dat de înțeles că nu este în regulă ceva cu el, adică nu mai vrea să meargă în Israel. Am tot sperat să nu fie așa. La început, înainte de a depune actele, am stat foarte mult de vorbă și am hotărât împreună că ar fi mai bine să plecăm, având în vedere faptul că societatea în care trăim nu ne oferă nicio perspectivă, nouă sau copilului nostru. Nu știu ce s-a întâmplat cu el și de ce a renunțat. Sper ca, de data asta, doamna Eufrosina și cărțile ei să fi greșit, iar situația să fie cu totul alta. Voi afla curând. Diseară voi discuta cu soțul meu”.

În ziua următoare aveam să aflu că doamna Eufrosina descifrase bine mesajul cartomantic. Cărțile sale avuseseră dreptate. Soțul Cameliei hotărâse să divorțeze. Voia să rămână în țară.

Nu știu dacă adevărul celor spuse Cameliei, ori faptul că întotdeauna mi-au incitat curiozitatea întâmplări cărora le puteai găsi cu dificultate o explicație, sau chiar nu puteai, mi-a stimulat dorința de-a afla ce-i vor destăinui cărțile doamnei Eufrosina despre mine și destinul meu. N-a vrut s-o facă atunci. A spus că este prea obosită și că vom vorbi despre asta în ziua următoare.

Rezerva în care ne aflam avea patru paturi. Doar noi două eram... treze, ca să spun așa. Ceilalți doi bolnavi, un bărbat și o femeie, se aflau în comă, conectați la aparate. Nu se știe dacă în atari situații

pot percepe și, mai ales, înțelege enunțuri. Cu toate acestea, vorbea încet și rar, trebuia să fie foarte atentă ca să pot înțelege ce spune. Nu-i plăcea să fie întreruptă, nici să repete. Observasem asta atunci când stătea de vorbă cu alții. Camelia părea a fi preferata ei dintre cadrele medicale. Nici cu ea nu vorbea mult, dar vorbea mai mult decât cu ceilalți. Cu fiul său, atunci când venea în rezervă, nu schimba niciun cuvânt, de cele mai multe ori. Doar se priveau și el o întreba foarte rar cum se simte. Răspundea încet „bine”, și atât.

În după amiaza zilei următoare își începu, ca de obicei, ritualul amestecării și înșirării cărților. N-am realizat că le pregătea pentru mine.

- De ce-ai vrut să mori? mă întrebă ridicând brusc privirea.

M-a surprins foarte tare întrebarea. Nu m-am așteptat să-mi pună această întrebare, cu atât mai mult cu cât mi se spusese că acolo niciun bolnav nu știa cauza pentru care fusese internat un alt bolnav. Se păstra discreție totală asupra cauzei care dusesese la internarea pe acea secție...

- Nu este adevărat, i-am răspuns. N-am vrut să mor! De unde știți dumneavoastră asta? Am avut un accident, de aceea sunt aici.

M-a privit supărată și a început să-și strângă cărțile în grabă, iritată evident de răspunsul meu.

- Cărțile mele nu mint; ele mi-au spus că ai vrut să mori. Dacă nu vrei să recunoști, este treaba ta, dar eu îți voi da în cărți doar atunci când vei putea fi sinceră cu mine.

Apoi nu mi-a mai adresat nici măcar un singur cuvânt, așa cum făcuse de altfel și până atunci. Parcă nici nu eram acolo. Restul zilei a citit, iar seara a mai întins de câteva ori cărțile doar pentru ea și astfel a mai trecut o zi. Toată seara m-am gândit și m-am întrebant de unde știa. Mi-am zis că, având un statut special, poate aflase de la asistente sau chiar de la fiul ei ce se întâmplase cu mine. N-am avut curaj s-o întreb. Am așteptat următoarea zi. Când a venit Camelia la serviciu, i-am povestit ce se întâmplase și am întrebant-o dacă cineva o informase pe doamna Eufrosina. Mi-a răspuns să nu mă gândesc la asta sub nicio formă. Nu ar fi avut cum să afle adevăratul motiv pentru care eram acolo. Mi-a mai spus că trebuie să am deplină încredere în bătrâna doamnă și că, dacă ea mi-a mărturisit că din cărți știe ceva, păi așa este.

Eram complet derutată. Cum puteau niște vechituri de cărți să știe totul? Sau, mai degrabă, cum putea o minte omenească să deslușească astfel de taine?

Spășită, în următoarea zi, am încercat să leg un dialog cu doamna Eufrosina, sperând că nu va fi tot așa de reticentă și nu va căuta un alt pretext pentru a mă refuza. Eram hotărâtă să-i răspund la orice întrebare. Nici n-am apucat să deschid bine gura, că m-a oprit cu aceeași vorbă domoală, dar categorică, spunându-mi că știe de ce am vrut să mor, nu trebuie să afle de la mine. Mi-a mai spus că în urmă cu o zi m-a întrebant doar pentru a vedea dacă sunt dispusă la o discuție sinceră. Apoi a început să amestece cărțile, murmurând cuvinte pe care eu nu le puteam auzi. Înșiră câteva cărți și se opri. Mă privi cu interes, de parcă atunci m-ar fi văzut prima oară:

- N-ai să mori, fetițo! Mai ai încă mulți ani de trăit, suficienți cât să vezi că viața îți va oferi surprize extrem de plăcute, dar îți va da și posibilitatea să regreți faptul că ai vrut să renunți la ea. Vei avea mari probleme de sănătate cauzate de gestul tău inconștient, dar te vei bucura de multe împliniri, încât vei trece cu ușurință peste toate necazurile. Ține minte ce-ți spun! Toate dorințele ți se vor împlini. Nimic nu va fi ușor de obținut, dar dacă îți vei dori cu adevărat să realizezi ceva, totul va fi posibil.

Ascultam fără să scot o vorbă. Nu-mi credeam urechilor. Eu să obțin de la viață tot ce îmi doream! Suna bine, dar total nerealist, din punctul meu de vedere. N-am avut curajul să-i mărturisesc că nu cred nimic din tot ce-mi spune. Mă gândeam că inteligență cum este îmi spune toate acestea doar pentru a mă încuraja, pentru a-mi stimula motivația, dorința de-a merge mai departe. A continuat spunându-mi că nu i-a fost dat de prea multe ori în viață să vadă astfel de cărți: „vei avea mult noroc”, murmură ca pentru sine, după care își strânse cărțile cu gesturi delicate și le strecură sub pernă. I-am mulțumit și am întrebant-o cum aș putea să o recompensez pentru aceste... vești bune. Imediat mi-am dat seama de inconveniența unei astfel de atitudini total deplasate. S-ar fi putut simți jignită. Până să-mi repar gafa, a zis privindu-mă îngăduitor: „Să-mi aduci o prăjitură de cofetărie, când vei pleca de aici. Aș vrea să mănânc o prăjitură de la cofetărie”. Foarte surprinsă, i-am promis că așa voi face, și cu asta s-a încheiat discuția noastră.

Texte inutile

Ioan F. POP

Ecoul silabisit în golul așteptării, tăcerile nelocuite de nici un cuvânt, irealitățile care pulsează în venele nopții, cu șoaptele lor de neînțeles. Ispita himerică de a scrie un text în abisul căruia să intru și să ies pe cealaltă parte a timpului, unul în care, scriindu-mă, să mă de-scriu ca pe o adiere noctambulă, unul în care sîngele să alerge bezmetic de la o pagină la alta. Un text scris pînă la ne-scriere, uitat pentru o clipă în ruinele imaginarului, care să cuprindă totul între copertile lui de întuneric. Un text de o inutilitate covârșitoare, în care umbra să cadă sinoptic peste caligrafia propriei absențe. Un text în care să încapă toată (in)existența pe care am lăsat-o nescrisă...

*

Viața – o scurtă periegeză în abisalitatea eului, o privire entelehială aruncată într-un gol locuit. Să continui să tragi nimicul la rindeaua rațiunii, să-l șlefuești hermeneutic pînă devine *vicios*... Să făptuiești cu harul inutilității și nimicniciei. Să fii cu tot imposibilul din dotare. Să te retragi pînă devii o prezență de fum. Să te izolezi de lume pînă ce și moartea se miră că mai trăiești.

*

Eul – o lume descompusă în mai multe absențe. Sau o absență descompusă în mai multe lumi. Pînă la urmă, din noi nu rămîn decît oasele cîtorva iluzii. Tradusă în cuvinte, lumea de-vine o altă lume. Poate cea pe care o tot așteptăm. Noi *citim* lumea în chiar momentul în care se *scrie*. Nu mai avem răbdare să o dăm la tipar... Tăcerea este doar răgazul dintre două semnificații. Lumea – o carte scrisă cu absențele noastre.

*

Ne-ar trebui cel puțin două vieți: una în care să învățăm să trăim și alta în care să *învățăm* să murim. În una singură, le ratăm pe amîndouă. (Față de Dumnezeu, cu toții sîntem niște plagiatori ai vieții și ai morții). Dacă moartea este *calea* spre divinitate, viața rămîne o simplă aproximație. Moartea nu poate fi înțeleasă cu datele vieții, ci doar cu non-datele sale. Moartea este prezentă cu o imensă absență. Ea este singura posibilitate de a putea să nu mai fim. Ne ajută să nu mai fim pentru totdeauna. Noi putem trăi viața doar dacă putem *trăi* cît de cît și moartea. Fără aceasta din urmă viața nu este întregă. Căci viața poate fi trăită doar în perspectiva morții. Ea face parte din viață chiar prin faptul că îi stabilește limita. Un drum

are sens doar dacă are un sfîrșit. Drumul vieții este indicat de propriul sfîrșit.

Moartea se naște odată cu noi, perspectiva vieții își naște și propria limită. De fapt, moartea nu *vine* dinafară, ea apare chiar din posibilitatea noastră de a fi. Căci *a fi* înseamnă a fi muritor – *sum muribundus*. „Moartea nu este un eveniment al vieții. Moartea nu se trăiește” (L. Wittgenstein) tocmai pentru că ea face organic parte din viață, din constituția oricărei ființe. Ceea ce nu moare nu ființează, ci doar există. Paradoxul existențial face ca să ne fie frică de ceva inexistent, adică de moarte, și nu de imprevizibilitatea vieții. Ne este frică de o certitudine, și nu de incertitudinea apăsătoare a faptului de a fi. Moartea nu poate fi *învinsă* prin înțelegere, nici prin filosofare pe marginea ei. Ea poate fi acceptată doar dacă facem din ea o condiție de posibilitate a vieții, dacă îi contrapunem perspectiva imposibilă a nemuririi. În ipostaza de nemuritori, i-am ridicat temple morții. Conștiința apăsătoare a morții este prețul plătit pentru inconștiența totală a nașterii. Despre moarte se poate doar *tăcea* în mod înțelegător. Noi acceptăm că „și noi vom muri” fără să credem prea mult în acest fapt. Propriul sfîrșit ne rămîne inconceptibil.

Nu există înțelegere care să ne *mîntuiască* de actul propriu de a muri și, din păcate, nici salvare. Despre moartea mea nu știu nimic de la mine însumi, ci doar din exemple colaterale. Moartea este alteritatea supremă cuibărită în propriul eu, intimitatea cea mai străină. Despre moarte se poate vorbi în general, dar nu se poate spune nimic în particular. Moartea este *trăirea* propriei imposibilități de a crede că vom muri. Cea mai mare nedreptate ontologică - să putem muri doar prin intermediul vieții. Moartea *trăiește* doar la viitor. Nimeni nu poate percepe prezentul efectiv al morții, ci doar viitorul ei anticipat. Clipa în care nu mai sîntem s-a golit de orice prezent. Prin moarte, ca fapt, viitorul nu-și mai așteaptă prezentul. De fapt, moartea întoarce temporalitatea în imposibilitatea ei primordială. Nașterea este prima posibilitate a morții, chemarea ei din cețurile intemporalității. Ea ne pre-destinează necondiționat morții. Viața este o continuă naștere și moarte. „*Dasein*-ul factic există născîndu-se mereu și născîndu-se el deopotrivă moare deja, în sensul că ființa sa este ființă întru moarte” (M. Heidegger).

Ioan Hada

28

M-am ascuns
În mine
Ca spaima-n
Noapte
La bătrânețe
Deslușesc
Doar moartea
Care-i tot o noapte
Cu mult mai mare
Precum universul
Ce nu-ncap
În capete.

36

Aplecat
În rugăciune
Precum gâțul
Lebedei
În propria-i
Tăcere
N-am făcut
Mai mult zgomot
În lumea asta
Decât firul
Neînsemnat
De nisip
Din clepsidră
Ce-n cădere
Devine
Timp
În durere

Imagine vara din Maramureșul istoric

Aici căpițele de fân
Se-nalță
Asemeni căciulilor
Pe fruntea colinelor
și dealurilor

Ce nu fac riduri
Niciodată

31

La bătrânețe
Până și umbra
Mea
Prinde
Miros de frunză-n
Descompunere

Privind înapoi cu mânie

Motto: „Fără libertate
Nici pâinea nu e pâine”.
F.G. Lorca

Oamenii deveniseră
Numere
Ca niște soldați
Pe-o tablă
De șah
Mutați
De-o mână
Nevăzută
Dinspre un război
Cât se poate
De rece
Spre ultimul
Ce-ar fi fost
Incandescent
Pentru toți.
Conducătorii
Vorbeau o limbă
De lemn
Și încercau
Să pună
Și-n gura cailor
Neîmblânziți
Zăbale de lemn.
Gândurile...
Gândurile deveniseră
Un lung șir

De numere iraționale
Până când și capetele
Ce le purtau
Deveneau
Numere iraționale
Mai tari decât dogmele
Învățate...
Locuințele
Sub formă de blocuri
Căpătaseră numere
Și erau mai uniforme
Decât aspectul oamenilor
Ce le-au gândit
Și chiar mai uniforme
Decât uniforme.
Străzile și șoselele
La rândul lor
Au fost construite
Numerotate
Și înseriate metodic
Precum armele
Și mai ales trebuiau
Să fie total paralele
Cu libertatea
Ca nici prin geometria
Neeuclidiană
Să nu se poată întâlni
Oamenii ce se târau
Pe ele mânați
Spre fericirea
Ce le-a adus nefericire
La toți.
Ce-i mai trist e faptul
Că toate acestea
S-au întâmplat
În numele dreptății
egalității
fraternității
Și mai ales
În numele libertății
Omului de-a încerca
Să fie mai om.

* Din volumul *Poemele unei săptămâni*, Ed. Eurotip, Baia Mare, 2015.

Irina Lucia Mihalca

Ciudată clepsidră

Frământați cuvintele
dospite-n arderea inimii,
lacrimi se preling prin cioburi,
raze de lumină
reflectă scânteii deformate
de tăișul sticlei,
cercuri noi se deschid.

Ciudată clepsidră!
Incertitudinea ta, un bulgăre
ce zace-n stare latentă,
la o ușoară adiere,
privire sau șoaptă a minții
se va rostogoli
în abisul mlaștinilor
din meandrele Styxului,
un tăvălug ce va târî
prin focul patimii,
în ceață și umbre,
amintiri calde,
lumină și zâmbet,
spre a uitării lui Lethe...

Suntem călători
pe cele cinci râuri
spre Lumea de Dincolo.

Ea s-a născut...

Ea s-a născut
pe muntele
răsărit din apa întunecată.
Ea s-a născut
lumină și lacrimă
în inima
florii de lotus
ce a-nflorit pe vârful muntelui.
Azurul nu și-a construit bolta.
Seara, floarea s-a închis
ascunzând în ea copilul
ca dimineața să se deschidă.
Ea s-a născut frumoasă
ca ea însăși.

Prin iubirea aerului și ploii
au apărut
zeița Cerului și zeul Pământului.
Soarele i-a despărțit
ridicând-o în brațe.
De atunci Cerul și Pământul
au fost separați prin aer.
Era aproape de potop,
foarte puțin timp a trecut.
Va trebui un alt potop
și o altă arcă
ca să se nască o altă poveste?

În mâinile tale

În noi respiră marea lumină,
eclipsând tot întunericul,
clocotitor tablou simfonic
a două inimi
reunite în armonie perfectă,
reflexii stranii perindă
unduirii învăluite-n secunde pointiliste,
sărutul cerului și-al mării,
acea linie subțire, fierbinte,
pas de deux
la granița dintre dragoste și moarte.

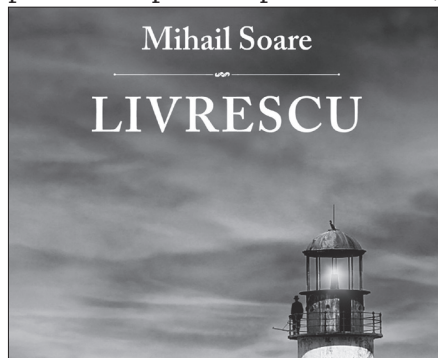
Prin noi,
- cutiile negre ale Universului -
clipele colorate rămân inscripționate,
asemeni hieroglifelor.

În mâinile tale sunt o șoaptă dulce
și-o strălucire moale,
zâmbind, cu lumina mea
adevărul se confruntă.

În mâinile tale, senzuală îmbrățișare
trecând prin tandrețea nopții,
gânduri ascunse se topesc în aer
în timp ce, călătorind clandestin,
toată fericirea rămâne
pe acest pământ, al celor ce, încă, trăiesc...

Malaxorul de martie

■ După trei volume de poezie („Înger de prisos”, 2007, „Gâlceava mea cu Haydn sau despre Romașta pentru clopot la patru mâini”,

2010, prefață de Mircea Micu, „Eu, Nietzscheanul”, 2012, prezentare de Emil Lungeanu), Mihail Soare aduce în atenția cititorilor, de data aceasta, un roman. Scris într-o manieră dificil de categorisit din punct de vedere stilistic, cu accente moderniste inspirat transplantate pe un sănătos trunchi clasic, romanul atrage prin cursivitatea spectaculoasă a intrigii, desfășurată pe o perioadă relativ îndelungată, ale cărei repere temporale sunt facultative, fiind zugrăvite în tușe amintind de netemeinicia azurelor din gravură. Arta plastică este, de altfel, prezentă pe întreg parcursul romanului printr-unul din personaje principale, cel care alături de Livrescu, eroul ce dă și numele cărții, obligă cititorul să asiste admirativ la punerea în scenă a unui soi de mit al prieteniei, dar nu în stilul cinematografului americane, și nici măcar al romanului din țara lui John Dos Passos, ci care este mai degrabă tratat în nuanțe donquijotești. Celelalte teme majore ale filozofiei (timpul, moartea, idealul cvasiirealizabil, dragostea cu multiplele ei fațete) sunt fermecător abordate, originalitatea și pitorescul ideilor despre acestea constituindu-se într-un remarcabil și rafinat procedeu portretistic, menit să creioneze alura inconfundabilă a fiecărui personaj important al cărții. Felul în care este interpretată realitatea, aflată de multe ori în cuprinsul romanului la îngemănarea cu irealitatea, face din „Livrescu”,

alături de toate componentele stilistice constitutive ajutătoare la redarea acesteia, una din cărțile greu de lăsat din mână și, la fel de greu, de uitat.

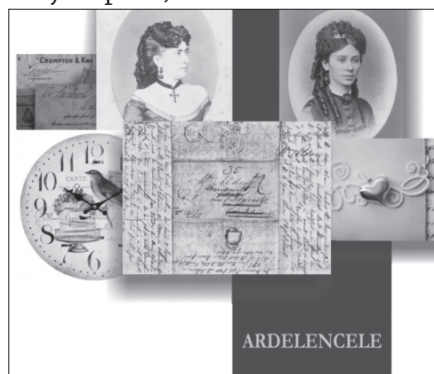
(Red.)

■ **Anda Comșa-Chiș, în cealaltă parte a orașului**, Ed. Etnosus, Brașov, 2014.

Plachetă de versuri, apărută în cadrul ediției a XXIV-a a Zilelor Culturale „Liviu Rebreanu”, Aiud, 2014, cu sprijinul financiar al Centrului Cultural „Liviu Rebreanu” Aiud, prefațată de Nicolae Rotaru, postfațată de Aurel Podaru și, pe coperta a IV-a, cu un text scris de Aurel Pantea, din care cităm: „(...) Cred că această carte a Andei anunță un talent autentic, căruia i-am recomanda cu sfoșenie regăsirea unei autenticități revolte împotriva ei înseși și împotriva lumii. Nu ne îndoim că asta se va întâmpla spre binele ei, ca autoare, și spre binele poeziei”.

■ **Al. Cistelecan, Ardelencele**, Ed. Eikon și Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2014.

Pentru a scrie această carte, autorul a apelat „la mai toate bibliotecile din Ardeal [inclusiv la Biblioteca „I.S. Bădescu” din Zalău – n.n.] pentru a găsi cărțile acestor poete dispărute și uitate”; dar nu a fost suficient, așa încât l-a rugat pe Mihai Iovănel „să scoțosească prin Biblioteca Academiei și prin Biblioteca Națională”. Portretele adunate în *Ardelencele* au apărut, în ultimii ani, în revistele *Vatra*, *Familia*, *Discobolul*, *Hyperion*. Al. Cistelecan le mulțumește, la un moment dat, „mai ales eventualilor cititori care se vor interesa, măcar din milă, de aceste poete uitate și părăsite de toată lumea (și-n viață și după)”. Și unul din cititorii volumului, poetul Ion Mureșan, i-a scris pe coperta a IV-a: „(...) *Ardelencele* lui Al. Cistelecan este o carte admirabilă (...)”.

■ **Viorel Hărnuț, Urme de pași**, Ed. Alma Mater, Cluj-Napoca, 2013. Autorul, la cei 80 de ani ai săi împliniți în anul apariției cărții, s-a hotărât să-și scrie autobiografia, presărată cu multe elemente monografice despre satul natal, Brebi, comuna Creaca, județul Sălaj [destinul autorului este legat și de Zalău, unde a absolvit Gimnaziul (1945-1948) și Școala Medie Tehnică Financiară (1948-1952)]. „Dorința mea – scrie el în *Cuvânt înainte* – este de a prezenta urmașilor mei un document despre modul și condițiile în care am trecut prin viață, în diferitele perioade și momente ale istoriei noastre (...)”. Anul acesta, pe 18 martie, Viorel Hărnuț împlinește 82 de ani: La Mulți Ani și din partea noastră!

■ **Tribuna, Nr. 299, 16-28 februarie 2015**. Din Sumar: Remus Foltoș – *Noologia abisală a lui Lucian Blaga (Trilogia cunoașterii)*; Antoaneta Turda – *D’ale românilor cu Dan Lungu*; Ani Bradea – *Harta labirintului*; Ioan Negru – *„Ceilalți oameni unde sunt?”*; Imelda Chința – *Prietenia din umbră*; Menuț Maxi-

minian – *De drag, cu Cornel Cotuțiu*; Nicolae Iuga – *O poezie anti-calofilă*; Ștefan Manasia – *Sushi (frumosul & onestitatea)*; Ioan-Pavel Azap – *Filon autentic, nu făcătură alchimică*; Vistian Goia – *Ioan Bianu și magiștrii săi B.P. Hasdeu și Al. Odobescu*; Gavril Moldovan – *După ce trec, zilele devin abstracte* (2008); Gizella Kovats – *Pictura dincolo de cuvinte*; Alexandru Jurcan – *Arseni și Andrei Tarkovski...*

■ **Apostrof, Nr. 1 (296), 2015.** Semnalăm câteva titluri din acest număr al revistei clujene: *Semne tulburi anul are* (editorial) – Marta Petreu; *Trecute vieți de scriitori iluștri* – Constantin Cubleşan; *Exegeza totală* – Ovidiu Pecican; *Poeme de Gellu Dorian*; *Conversații cu Nicolae Balotă* (interviu realizat de Carmen Elena Andrei); *Un prieten al lui Cioran: misteriosul domn Nemo* – Alexandru Seres; *Fiireșul interpretării* – Iulian Boldea; *Suprerealismul ca nihilism* – Ștefan Bolea...

■ **Sintagme literare, Nr. 1 (12), ianuarie 2015.** Revistă a Asociației Culturale „Vatra Duceșteană”, finanțată de Consiliul local Duceștii Noi; director fondator: Geo Galetaru. La rubrica *Poesis*, versuri semnate de: Cristina Ștefan, Ionuț Caragea, Ion Căliman, Isabela Nicoară, Ion Scorobete, Daniel Marian, Nuța Crăciun, Doru Macriș, Vlad Cerna Jerca, Diana Adriana Matei, Cristina-Monica Moldoveanu, Mariana Sperlea; la rubrica *Proză*: Radu Ilarion Munteanu – *Varadero*; Adrian Agheroghesei – *Norocosul*; la rubrica *Atelier critic*: Adrian Dinu Rachieru – *Un „clinician”* – Augustin Buzura; Ionel Bota – *Poezia și poetul său, la masa darurilor*; Gheorghe Manolache – *Daghereotipia orașelului de provincie*; la rubrica *Eseu*: Andrei Zanca – *Lumea – un limbaj al invizibilului* (II)...

■ **Bucovina literară, noiembrie-decembrie 2014.** Din Cuprins: Liviu Ioan Stoiciu – *Mai*

multe cărți originale ale scriitorilor români și mai puține biblioteci publice; Radu Mareș – *Facerea romanului e o treabă grea* (interviu realizat de Olimpiu Nușfelean); Ioan Holban – *Poetul vindecă de ceașhima* (despre Liviu Antonesei); Constantin Cubleşan – *Parabola libertății interioare* (Urma de Adrian Alui Gheorghe); Matei Vișniec – *Visul*; Adrian Alui Gheorghe – *Matei Vișniec – La masă cu Marx* (București, Cartea Românească, 2011); Theodor Codreanu – *Absurdul poliedric*; Liviu Antonesei – *George Bogdan, un poet lipsă al generației 80*; Vasile Andru – *Cu ambasadorul Longinus, în bătaia unei puști cu lunetă*; Petru Ursache – *Political sau historical correctness?*; Magda Ursache – *Bulevardele de cenzură*; Constantin Abăluță – *Ioana (spaima de stafii)*; Luca Pițu – *Amintiri căjvănare din WWI...*

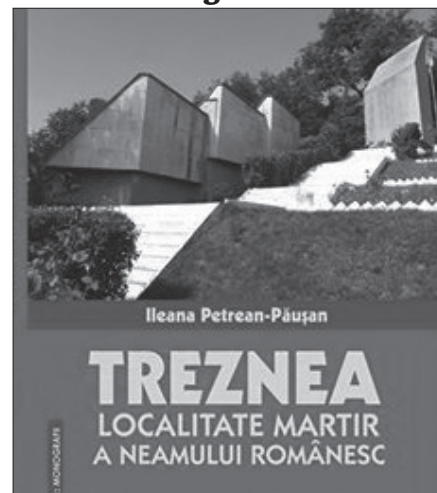
■ **Argeș, Nr. 1 (391), ianuarie 2015.** De meditat la finalul din *Aventurile originalității*, text scris de Gheorghe Grigurcu: „(...) originalitatea în creație nu poate fi o manifestare a generației spontanee, ci o perspectivă compatibilă cu organicitatea spiritului. Cu integrarea, fie și problematizată, tortuoasă, în spațiul culturii. Trecutul n-ar putea fi abolit, ci doar transfigurat. Confuzia se produce între originalitatea revelatoare și cea a reprezentății formale, precum un om care gesticulează deșănțat fără a emite cuvinte. Nietzsche, sârmanul de el, aprecia că original înseamnă «nu a fi primul care vede ceva nou, ci a vedea ca și cum ar fi noi lucrurile vechi și cunoscute, văzute și revăzute de toată lumea». Altfel spus o latență a noului în vechi și a vechiului în nou. Dar cine să mai asculte asemenea vorbe?”

■ **România literară, Nr. 7, 13 februarie 2015.** În editoria- lul acestui număr, *România literară – 160*, Nicolae Manolescu face un istoric al prestigioasei publicații pe

care o „păstorește” de 25 de ani încoace, încheind astfel: „(...) deși cei 160 de ani se referă la șase publicații diferite, apărute la intervale de timp mai mari sau mai mici, există câteva constante care le leagă între ele pe cele mai importante, care ne îndreptățesc să vorbim de un *spirit al României literare* de la origini până în prezent”. La Mulți Ani, *România literară!*

(D.H.)

■ Localitatea martir Treznea are monografie

La Editura „Caiete Silvane” a Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj a apărut, la sfârșitul anului trecut, monografia „Treznea – localitate martir a neamului românesc” realizată de Ileana Petrean-Păușan. Lucrarea are 480 de pagini și este structurată, după o „arhitectură” aparte, în patru părți: Date de identificare fizică; Date de identitate spirituală (unde găsim un capitol consistent și cu multe documente inedite despre masacrul de la Treznea din 9 septembrie 1940); Treznea în documente; Treznea în imagini.

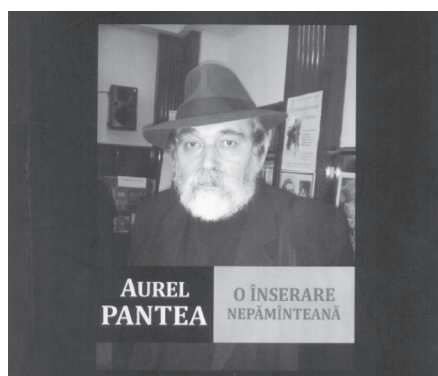
Este prima monografie tipărită despre acest colț de rai românesc greu încercat de istorie și a apărut în pragul unui dublu eveniment: aniversarea, în acest an, a 575 de ani de la atestarea documentară a satului și comemorarea a 75 de ani de la sângeroasele și tristele evenimente din 1940.

(Red.)

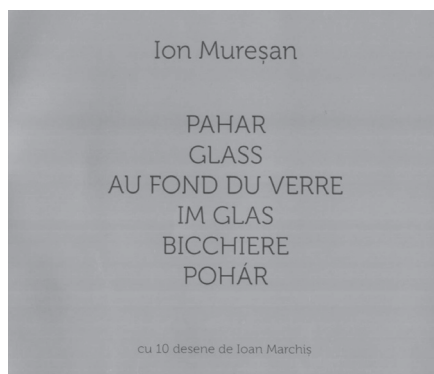
Cărți cu dedicație

■ **Aurel Pantea**, „O înserare nepămînteană”, Arhipelag XXI, Colecția de poezie a revistei „Discobolul”, Târgu-Mureș, 2014. Al. Cistelean scrie, în prefața volumului, că autorul „ezită între fascinația neantelor și fervoarea rugăciunii

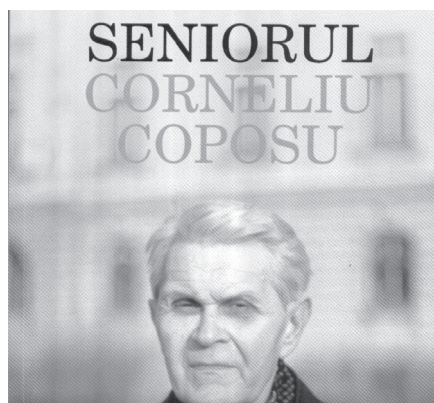
(am zis intenționat «ezită» pentru că e cuvântul cel mai nepotrivit în poetica lui Aurel: la el orice ezitare e o năvală, un elan). *O înserare nepămînteană* nu e încă celestă; dar nici una infernală”. După mine, un posibil „cap de pod” interpretativ stă în versurile: „scriu singur și singur mor/ în scrisul meu”; „crunta democrație a morții”; „un-doi-trei,/ un-doi-trei,/ ritmul acesta îi place azi morții”; „ceva s-a întâmplat, ceva mult mai cumplit decât/ moartea/ imaginației,/ deși această moarte nu poate fi egalată de nimic”; „E o destindere mare,/ ca după o moarte/ învinsă”; „curând va apărea mâna/ și va desena/ chipul abia născutei tale morți”. *Înserarea nepămînteană* probabil e „moartea imaginației”. Celelalte înserări, în cazul unui poet, nu se pun...

■ **Ion Mureșan**, „Pahar”, „Glass”, „Au fond du verre”, „Im Glas”, „Bicchiere”, „Pohár”, cu 10 desene de Ioan Marchiș, traducători Virgil Stanciu, Dumitru Țepeneag, Ernest Wichner, Danilo de Salazar, Szántai János, Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015. Carte – obiect

splendidă (ca și poemul, de altfel), realizată de Vasile George Dâncu cu sprijinul Fundației Culturale Arceus din Baia Mare, lansată cu ocazia aniversării a 60 de ani de viață ai autorului. *La mulți ani!* și din acest colț de pagină. Ne vedem oricum la un pahar...

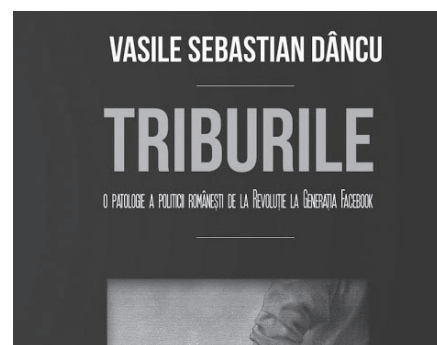
■ 2014, dacă ați uitat, vă reamintim, a fost Anul Coposu. Marele om politic, născut în Bobota sălăjeană la 20 mai 1914, a fost cinstit, omagiat și de noi (și la Zilele revistei „Caiete Silvane”), și, firește, și

în țară. Una din cărțile foarte bune apărute pe această temă: **Seniorul Corneliu Coposu**, editori Cristian Fulger și Tudor Călin Zarojanu, Humanitas, 2014. La volum colaborează și colegul nostru Marin Pop, cel care a îngrijit și redactat anul trecut două cărți despre C. Coposu la Editura „Caiete Silvane”, iar în 2015 încă una.

Daniel SĂUCA

■ Sunt un fan (oarecum distant, nu neapărat entuziast) **Vasile Sebastian Dâncu**, mai ales al scrierilor sale despre „patologiile” tranziției. O asemenea carte, „Triburile. O patologie a politicii românești de la Revoluție la Generația Facebook”, Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015, m-a încântat (ca și „lucrătura” tipografică). „Statul a rămas singura sursă a puterii, unica formă de legitimare a unei autorități. Administrația lo-

cală este cotropită de statul centralizat, obiectivul la care lucrăm de două secole, astfel că avem doar un simulacru de autoritate locală sau județeană, acestea fiind doar prelungiri ale organismelor centrale în teritoriu. Forța centrului face ca baronii locali să fie doar copii ale baronilor de la centru. O astfel de politică nu reprezintă nici comunitatea, nici oamenii din aceste comunități, ci doar reproduce a schemă abstractă creată la centru sau ține de factura politică: social-democrați vs. liberali, proeuropeni vs. conservatori, corupți vs. inocenți etc. Astfel, după 25 de ani, puterea centrală respinge orice proiecte care ar putea avea relevanță adevărată pentru oameni concreți sau comunități reale” (p. 317). Și datorită lui V.S. Dâncu știm cauzele bolilor societății românești postdecembriste. Vom reuși, totuși, să schimbăm lucrurile, concret, în mai bine?

Caiete Silvane

Revistă de cultură

ISSN 1454-3028

on-line: ISSN 2247-7365

Adresa redacției: Zalău, Piața 1 Decembrie 1918,
nr. 11, Sălaj, România; Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com, office@caietesilvane.ro;
www.caietesilvane.ro; www.culturasalaj.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă
al Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din
România, a Consiliului Județean Sălaj,
a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău
Serie nouă, Anul XI, Nr. 3 (122), martie 2015.

Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 5 lei

Colectivul de redacție:

Daniel Săuca - redactor șef

Viorel Mureșan - redactor șef adjunct

Daniel Hoblea - secretar de redacție

Ileana Petrean-Păușan, Marin Pop - redactori; **Viorel Tăutan,**

Marcel Lucaciu, Imelda Chința, Carmen Ardelean - redactori asociați;

Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Carmen Ciumărnean,

Gheorghe Moga - colaboratori.

Responsabili de număr: **Daniel Săuca, Daniel Hoblea**

Corectură: **Oana-Maria Barariu-Săvuș**

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între: Consiliul Județean Sălaj; Instituția Prefectului Sălaj; Primăria Zalău; Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău; Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Filiala Zalău; Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj; Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar „Silvania”; Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.

Nu primim la redacție decât materiale culese în format electronic, cu respectarea normelor ortografice în vigoare.

Revista „Caiete Silvane”
este membră a
Asociației Revistelor,
Publicațiilor și Editorilor (ARPE)

Tiparul realizat la Tipografia Color Print Zalău,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-661752

Abonamentele la revistă se pot contracta prin oficiile
poștale, factorii poștali, prin Damco și prin redacție
(achitând suma de bani aferentă abonamentului dorit
în contul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj:

RO58TREZ5615010XXX006033

deschis la Trezoreria Zalău,

la care se adaugă taxele poștale de expediere).

Prețul unui abonament pe o lună este de 3,5 lei.
Pentru orice nereguli privind difuzarea vă rugăm
să ne contactați la telefon 0260-612870.

Sumar

- Radu Vancu**, Poeme pentru „Caiete Silvane” pp. 1-2
Parodie de **Lucian Peța** p. 2
- Viorel Mureșan**, Preumblare prin grădina
Gutenberg. O carte – capcană pp. 3-4
- Imelda Chința**, Efluvii și confesiuni pp. 5-6
Parodie de **Lucian Peța** p. 6
- Daniel Mureșan**, Cronica discului p. 7
- Marcel Lucaciu**, Amintiri. Dor de lume p. 8
- Viorel Tăutan**, Lecturi amânate. Adaptarea
absurdului prin supralicitarea comparației p. 9, p. 18
- Gheorghe Moga**, Un ideal de frumusețe feminină:
piele pe ciolănele p. 10
- Marin Pop**, Din Marele Război – *Pleacă și Maniu*
pp. 11-14
- Alice Valeria Micu**, Îți ating picioarele în umbră și
alte poeme inedite – Pablo Neruda p. 15, p. 17
- Franciscus Georgius**, „The One” ori Neo ca Noe
pp. 16-17
- Ileana Petrean – Păușan**, „Gânduri despre un
dascâl fără sfârșit” p. 18
- Carmen Ardelean**, Elegiile diegezelor necesare
pp. 19-20
- Florin Gherasim**, Grădina din vis – Visul din
Grădină pp. 21-22
- Radu Șerban**, Grădina de vis p. 27
- Daniel Moșoiu**, Televizorul pp. 28-30
- Simona Ardelean**, Filmografiile Simonei. *The Giver*
p. 31
- Viorel Hodis**, Alte amintiri din totalitarism (III)
pp. 32-33
- Mihaela Rotaru**, *Fiecare cu steaua lui sau cum ni-i
rânduie*. Frânturi de copilărie p. 34, p. 38
- Ileana Petrean – Păușan**, O sărbătoare înălțătoare
p. 35
- Olimpia Mureșan, Marcela Băbănaș**, Povești de
vacanță pp. 36-38
- Doina Ira – Tăutan**, Doamna Eufrosina pp. 39-41
- Ioan F. Pop**, Texte inutile p. 42
- Poeme de **Ioan Hada** p. 43
- Poeme de **Irina Lucia Mihalca** p. 44
- Daniel Hoblea**, Malaxorul de martie pp. 45-46
- Daniel Săuca**, Cărți cu dedicație p. 47

**Copertele I – IV și pp. 23-26 sunt ilustrate cu
instantanee și lucrări realizate în cadrul celei
de-a treia ediții a Simpozionului de Arte Vizuale
„Arta în grădină”, Grădina Botanică Jibou,
26 august – 5 septembrie 2014.**

Radu Șerban, Pomi în Grădină, acrilic/pânză, 70 x 50 cm, 2014

Blanca Alina Pop, Captivitate în Grădina Botanică, acrilic/pânză, 70 x 100 cm, 2014

Florin Gherasim, „Visul lupului de stepă”, print digital, 50 x 70 cm, 2014